

הערכת רפורמת "אופק חדש" בגני הילדים בתום שנתיים ליישומה המלא

יישום הרפורמה והטמעתה

(תשע"ב-תשע"ג)

פברואר 2014

אדר תשע"ד

הובלת צוות הערכה:

ד"ר טל רז, מנהלת תחום הערכת פרויקטים

ד"ר דוד רטנר, מנהל תחום מחקר יישומי

צוות הערכה:

ד"ר אלישבע בן ארצי

תוכן עניינים

4.....	פתח דבר
5.....	תקציר מנהלים
17	פירוט הממצאים
18	רקע ומטרות
21	שיטה
23	ממצאים עיקריים
	פרק 1 - תפיסות ועמדות מבצעות הרפורמה וההורים כלפי רפורמת אופק חדש בגני
23.....	הילדים והשפעותיה על עבודת הגן והתנהלותו
23....	א1. תפיסות ועמדות ביחס לרפורמת "אופק חדש" והרצון להמשיך ביישומה – מבצעות הרפורמה והורים
30.....	ב1. תפיסות ביחס להשפעותיה של רפורמת אופק חדש על עבודת הגן והתנהלותו
43	סיכום פרק 1
45	פרק 2 - תהליכי יישום והטמעה של רפורמת אופק חדש
45.....	א2. רכיבים שהמערכת מתפעלת
52.....	ב2. רכיבים מאופק חדש המיושמים על ידי הגנות
69.....	ג2. רכיב של אופק חדש שכמעט ואינו מיושם על ידי הגנות - פגישות עם ההורים
72	סיכום פרק 2
74	סיכום כללי
80	נספחים
81.....	נספח 1 - שאלון גנות
101.....	נספח 2 – שאלון סייעות
107.....	נספח 3 – שאלון הורים

פתח דבר

רפורמת "אופק חדש" בגנים, שהופעלה לראשונה בשנת תש"ע בכ-900 גנים ובשנת תשע"ב באופן מלא בכל גני הילדים בארץ, היא תכנית רב-ממדית לשינוי מבנם ומהותם של גני הילדים בארץ. לרפורמה שלושה יעדים עיקריים: לקדם את איכות מערך הלמידה והתנסויות הילדים בגיל הרך, להבנות מחדש את תפיסת תפקידה של הגננת ולהשביח את תהליך ההתפתחות המקצועית של סגל החינוך וההוראה בגני הילדים. השינויים הנדרשים לשם מימוש יעדים אלו מערבים מעגלים רבים ומחייבים התאמה והתארגנות מצד כל אחד מן הגורמים שיש להם חלק בעשייה החינוכית בגיל הרך, ומטבע הדברים גם נדרש זמן לשם הטמעתם המיטבית. מקצת השינויים מטביעים חותם בטווח המידי, אחרים מתממשים בתהליך מתמשך. **דוח זה מתבסס על ממצאים שנאספו בתום השנה השנייה ליישום הרפורמה בכלל הגנים, תוך השוואתם לממצאים מקבילים שנתקבלו בתום השנה הראשונה ליישומה**, והוא משמש אפוא רק צוהר להבנת הכיוונים שאליהם הרפורמה עשויה להתפתח. עם זאת, בחינה של תוצאות הרפורמה ושל השלכותיה על ההיבטים השונים בחיי הגן בשתי שנות הפעלתה המלאה בגנים, בראייה תהליכית, מצביעה על מגמות מבוססות למדי. ממגמות אלו אפשר להסיק מסקנות הן בדבר השינויים שהרפורמה חוללה בגנים בתום 'חבלי הלידה' שלה והן בנוגע למוקדים המחייבים בחינה וניתוח מחודשים של תהליכי יישומה בשטח.

דוח ההערכה הנוכחי מתבסס על נתונים כמותיים וכולל שני פרקים: בפרק הראשון מוצגות תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים **כלפי** רפורמת אופק חדש בגני הילדים ומידת הרצון להמשיך ביישומה בתום שנתיים להפעלתה. בפרק השני נבחנים תהליכי יישום והטמעה של רפורמת אופק חדש. הנתונים מוצגים באופן התפתחותי תוך השוואת נתוני תשע"ב ותשע"ג, השנים שבהן הופעלה הרפורמה בגנים בכל הגנים.

בתום שנתיים להפעלתה המלאה של הרפורמה ניכרת מצד כל הגורמים המעורבים בה הסתגלות למערך חיי הגן החדשים הנגזרים ממתווה הרפורמה. מרבית הגנות, הסייעות וההורים אף מצדדים בהמשך קיומה, תוך הכנסת שינויים בתחומים שונים בה. עם זאת, עמדות הגנות והסייעות כלפי הרפורמה בכללותה וכלפי מרכיביה הספציפיים הן מורכבות, אך המגמה לאורך שתי שנות הפעלתה היא בכיוון חיובי והסתגלותי במרבית היבטיה של הרפורמה, אם כי נדרשת חשיבה מחודשת בנוגע למהותה ולמרכיבים ספציפיים בה. מדפוס הממצאים עולה כי הרפורמה השפיעה לטובה בהיבטים מסוימים בעבודת הגן, בעיקר בכל הנוגע למעמד הגנות, תפקודן ומעמדם המקצועי, וכן לקשר עם הילדים וההיכרות עמם. קשיים, בהם גם מהותיים, נתגלו בכל הנוגע לתנאי העבודה, עומס הדרישות ומצבם הפיזי של הילדים. בצד מספר נקודות חולשה של הרפורמה שחל בהן שיפור במהלך שתי שנות הטמעתה, בהיבטים אחרים חלה אף נסיגה בחלוף הזמן, מה שמחייב חשיבה והתארגנות מחודשות לשם הטמעה ושילוב מיטביים של הרפורמה בגנים.

תקציר מנהלים

רקע ומטרות

"אופק חדש" בגנים היא רפורמה מערכתית שהופעלה בתחילה דרכה בשנת תש"ע בתור תכנית חלוץ בכ-900 גנים, והחל משנת תשע"ב היא מופעלת במרבית הגנים בארץ (למעט גנים שבהם מופעל יו"א). לרפורמה שלושה יעדים עיקריים: לקדם את איכות מערך הלמידה והתנסויות של הילדים בגיל הרך, להבנות מחדש את תפיסת תפקידה של הגננת ולהשביח את תהליך ההתפתחות המקצועית של סגל החינוך וההוראה בגני הילדים. הכוונה היא להגביר את משקלן של פעילויות המקדמות התפתחויות יצירתיות, חברתיות ויכולות רגשיות אצל הילד, וכך ליצור אינטגרציה בין שני תחומים של עשייה פדגוגית: הקניית ידע לימודי והתפתחות רגשית-חברתית. בד בבד הכוונה היא לחזק את מעמד הגננת ואת כישוריה המקצועיים בהתאם לפעילויות הנדרשות ממנה לקידום ילדי הגן.

הדוח הנוכחי הוא המשך לדוח קודם שתיאר תמונת מצב בתום שנה ליישום "אופק חדש" במרבית גני הילדים ("רפורמת 'אופק חדש' בגני הילדים: ממצאים עיקריים בתום שנה ליישומה בשנה"ל תשע"ב", ראמ"ה, 2013). רוח הדברים, כפי שעלה בדוח הקודם, הצביעה על רצון להמשיך ברפורמה, אך הקשיים, בחלקם גדולים, שליוו את הטמעתה במהלך השנה הראשונה חייבו חשיבה מחודשת הן במישור היישומי והן במישור של יעדי הרפורמה, וזאת כדי להתאימה טוב יותר לתנאי המציאות.

הדוח הנוכחי מתאר תמונת מצב של רפורמת אופק חדש בגני הילדים בתום שנתיים להחלתה המלאה. הוא דומה במבנהו לדוח הקודם, תוך הכנסת שינויים שהתחייבו לנוכח מסקנות הדוח הקודם. בדוח הנוכחי מתוארת תמונת מצב בגני הילדים בשנת תשע"ג, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, בצד נתונים מקבילים שנאספו בתשע"ב ואשר דווחו בדוח הקודם. המטרה היא להציג תמונת מצב עדכנית של השפעות הרפורמה ויישומיה בגנים מנקודת מבטם של כל המעורבים בעשייה: גננות, סייעות והורים, וזאת תוך השוואה לנתוני תשע"ב, על מנת לעמוד על נטיות השינויים בראייה התפתחותית ועל כיווני השפעתם של השינויים שהוכנסו בגנים בעקבות מסקנות הדוח הקודם. נתוני תשע"ג משקפים תמונת מצב לאחר שלב ההסתגלות הראשוני לרפורמה, ולכן מציגים תמונה מהימנה יותר של השפעת הרפורמה ומעורבותה.

מחקר זה מבקש להשיג שלוש מטרות המשלימות זו את זו:

1. **תיאור תמונת מצב** של תהליך יישום הרפורמה בגנים בתום שנתיים ליישומה בהיקף מלא במרבית גני הילדים בארץ, תוך התייחסות לתהליכים התפתחותיים שחלו בשנתיים אלו.
2. **הערכת מידת השגתם של יעדי הרפורמה** על פי תפיסות המעורבים בה, ובכלל זה התייחסות לנקודות החוזק ולנקודות החולשה שלה, גם בראייה תהליכית.
3. **זיהוי דרכים לסייע לרפורמה בהשגת מטרותיה** תוך בחינת השינויים הנדרשים, בעיני כל אחד מהמעורבים בה, על מנת לקדם את מימוש יעדיה.

הממצאים שלהלן יוצגו בהתאם לשאלות ההערכה שלעיל ובחלוקה לשני פרקים: פרק 1 - תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה וההורים כלפי רפורמת אופק חדש בגני הילדים והשפעותיה על עבודת הגן והתנהלותו; פרק 2 - תהליכי יישום והטמעה של רפורמת אופק חדש. הממצאים יתייחסו לנתוני תשע"ג, ויוצגו גם בהשוואה לנתונים מקבילים בתשע"ב.

שיטה

להבדיל מדוח הערכת הרפורמה בגנים משנת תשע"ב, ששולבו בו שיטות כמותיות ואיכותיות, ההערכה בתשע"ג נעשתה על בסיס השיטה הכמותית בלבד, וזאת משום שמטרתה הייתה לקבל תמונת מצב השוואתית בהתייחס לנתוני תשע"ב לשם הסקת מסקנות בדבר השפעות תהליכיות ומתמשכות של הרפורמה, מה שמתקבל באופן מדויק יותר בגישה הכמותית.

בדומה למחקר הקודם נערך המחקר הכמותי בתשע"ג באמצעות שאלונים שפותחו בהתאם למטרות הרפורמה, תפוקותיה והתוצאות שהוגדרו, ובהתבסס באופן חלקי גם על מידע שהופק מהמחקר האיכותני. השאלונים שהועברו בתשע"ג היו זהים לאלו שהועברו בתשע"ב וכללו שלושה סוגים: לגננות, לסייעות ולהורים (נספחים 1-3). השאלונים הועברו טלפונית בקרב מדגמים מייצגים של גני ילדים. בכל גן ענו על שאלונים ייעודיים הגנת, הסייעת וכן אחד ההורים, שנבחר באקראי מרשימת ילדי הגן. בסך הכול השתתפו בסקרים בתשע"ב 824 גננות, 640 סייעות ו-644 הורים, ובתשע"ג – 790 גננות, 645 סייעות ו-530 הורים. סקרים טלפוניים אלו נעשו בחודשים יולי-ספטמבר 2012 ו-2013.

היות שלא היה אפשר לסווג את הגנים על פי שכבות גיל, הניתוחים והדיווחים התייחסו לכל האוכלוסיות ולפי פילוח של מגזר שפה, אך ללא פילוח לפי שכבת גיל.

ממצאים עיקריים

פרק 1 - תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים כלפי רפורמת אופק חדש בגני הילדים והשפעותיה על עבודת הגן והתנהלותו

1א. תפיסות ועמדות כלפי רפורמת אופק חדש והרצון להמשיך ביישומה - בכל הנוגע לעמדות של מובילות הרפורמה, מבצעותיה וההורים כלפי רפורמת אופק חדש והרצון להמשיך ביישומה בתום שנתיים להפעלתה מצטיירת תמונה מורכבת ואמביוולנטית. מחד, מרבית הגננות (80%) וההורים (88%) מצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה; הסייעות מסויגות יותר בעמדתן כלפי המשך הרפורמה (58% בלבד), אם כי במידה פחותה בתום שנתיים להפעלתה. בתום השנתיים גם פחת מספר המצדדים בהפסקתה בקרב כל הגורמים ועלה שיעור המצדדים בהמשך קיומה במתכונתה המקורית. מנגד, שיעורים נמוכים יחסית של גננות (32%) ושל סייעות (31%) הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, גם שנתיים לאחר הפעלתה, אם כי חל שיפור ניכר בשביעות הרצון של מבצעות הרפורמה במהלך שתי שנות הפעלתה, שיפור שבא לידי ביטוי בעלייה, אף כי מתונה, בשביעות הרצון של הגננות והסייעות מהרפורמה. בדפוסי שביעות הרצון בקרב ההורים לא חלו שינויים של ממש במהלך שנות הרפורמה. 58% מהם הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד ממנה בתום שנתיים להטמעתה.

נדגיש כי בשתי שנות ההפעלה של הרפורמה הנתונים מצביעים על מגמה כללית של שביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה בקרב גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לגנים דוברי עברית, אם כי העלייה בשביעות הרצון מהרפורמה לאחר ביסוסה הייתה דומה בשני מגזרי השפה. זאת ועוד: חוץ מעומס העבודה, שגם

הגננות וגם הסייעות אינן מרוצות ממנו, אם כי באופן מתון יותר בשנה השנייה להפעלת הרפורמה, **מחצית מהגננות ומהסייעות חשות מסופקות ממעמדן המקצועי ומארגון יום העבודה שלהן**. הנתונים מצביעים על **יציבות בשביעות הרצון בכל היבטים הללו בעבודת הגן במהלך שנות הטמעת הרפורמה, בקרב הגננות והסייעות כאחד**. מגמת השינוי היחידה שאפשר להצביע עליה היא **ירידה קלה בשיעורי הגננות והסייעות המביעות שביעות רצון נמוכה בתחומים השונים, ובשיעור דומה - עלייה של גננות וסייעות המדווחות על שביעות רצון בינונית**.

לבסוף, תוצאות הסקרים בקרב הגננות מצביעות על **שיעורים גבוהים של גננות אשר בתום השנה השנייה להחלת הרפורמה מביעות שביעות רצון גבוהה מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, מההתפתחות המקצועית שלהן, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן**. יתרה מזאת, נראה כי **הרפורמה אף גרמה לעלייה בשביעות הרצון של הגננות בתחומים אלו עד לשיעורים של 66%-88% בתחומים השונים**. גם בנוגע לתחומים אלו ניכרות רמות גבוהות יותר של שביעות רצון בקרב גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לגננות בגנים דוברי עברית, אם כי ההבדלים בין מגזרי השפה לא היו ניכרים ונעו בטווח של עד 10%.

אילו משתנים משפיעים על שביעות רצון כללית מהרפורמה?

כדי לעמוד על הגורמים בעלי התרומה החשובה יותר לשביעות הרצון הכללית מהרפורמה, נעשתה רגרסיה לינארית מרובה בו זמנית (Multiple Simultaneous Linear Regression), שבה שביעות הרצון הכללית של הגננות מהרפורמה בתום שנתה השנייה הוכנסה בתור משתנה מנובא, ושביעות רצון מכל אחד מהתחומים הפרטניים הוכנסה כמשתנה מנבא: **שביעות רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מהעבודה כגננת, מאורך יום העבודה, מהעומס בעבודה, מתחושת האוטונומיה בעבודה, מארגון יום העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית, מההתפתחות המקצועית, מהמעמד המקצועי ומהקשר עם ההורים**. הממצאים הצביעו על מספר תחומים בעלי קשר ייחודי מובהק לניבוי שביעות הרצון הכללית. כך, **שביעות הרצון הכללית של הגננות מהרפורמה הייתה גבוהה יותר ככל שעלתה שביעות רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מאורך יום העבודה, מעומס העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות וממעמדן המקצועי**. לעומת זאת, **שביעות הרצון בתחומים אחרים: העבודה כגננת, ההתפתחות המקצועית, הקשר עם ההורים, תחושת האוטונומיה בעבודה וארגון יום העבודה - לא הייתה קשורה כלל לשביעות רצון הכללית מהרפורמה**.

יש לציין שבניתוח הרגרסיה, הקשר בין כל אחד מתחומי שביעות הרצון לבין שביעות הרצון הכללית הוא ייחודי ומנוכח משאר המשתנים. כלומר, כאן נבחנו הקשרים בין כל אחד מהתחומים הספציפיים מבחינת עולם התוכן הייחודי שלו, מעבר למכנה המשותף בין התחומים השונים.

1. תפיסות בנוגע להשפעותיה של רפורמת אופק חדש על עבודת הגן והתנהלותו - היחס האמביוולנטי כלפי הרפורמה בא לידי ביטוי גם בתפיסות בנוגע להשפעותיה על היבטים שונים בהתנהלות הגן. מהדיווחים עולה כי **שנתיים לאחר החלת הרפורמה, הגננות, יותר מהסייעות, מביעות קורת רוח מהשיפור שחל בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, לתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה,**

להתפתחותן המקצועית, לקשר עם ההורים, לתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ולהספק הפעילויות המתוכננות בגן. זאת ועוד: בקרב מרבית הגננות והסייעות רווחת התחושה כי לרפורמה השפעה מיטיבה על סדר יום העבודה בגן ועל עבודת הצוות בו, וכן על איכות הקשר בין הגננות לילדים. בה בעת, לצד התפיסות החיוביות בדבר השפעות הרפורמה על עבודת הגן, הגננות והסייעות מעלות הסתייגויות מהשפעותיה השליליות של הרפורמה בעיקר בנוגע לעייפות הילדים (68%-71% מהגננות והסייעות, בהתאמה), לעומס העבודה (72%-61%, בהתאמה) ולעייפות של צוות הגן (66%-64%, בהתאמה). עם זאת, הנתונים מעידים בבירור על מגמה חיובית לאורך שנות ההחלה של הרפורמה בכל הנוגע לתפיסות של כל המעורבים, ובכל התחומים, בדבר השפעת הרפורמה על התנהלות הגן. אמנם השיפורים לא היו גדולים, ועל פי רוב מדובר באחוזים מעטים, אך מגמת השיפור בתפיסות הייתה גורפת בכל התחומים שנסקרו ובקרב הגננות, הסייעות וההורים כאחד.

פרק 2 - תהליכי היישום וההטמעה של רפורמת אופק חדש

הפרק הנוכחי, המרכזי בדוח, נועד להציג תמונת מצב בנוגע למידת היישום וההטמעה של רפורמת אופק חדש בגנים בתום שנתיים ליישומה המלא, הן ברמת המיקרו - בהתייחס לרכיבים הפרטניים של הרפורמה, והן ברמת המקרו - לנוכח התפיסות והתהליכים החינוכיים שהובילו והנחו את המתכננות והמובילות של הרפורמה. תמונת המצב מוצגת בנוגע לכל אחד מרכיבי הרפורמה, וזאת תוך ניסיון להעריך את היחס שבין כוונותיו והנחיותיו של הדרג המוביל לבין הביצוע בפועל; את דרכי העשייה הדומות והשונות שנוצרו בגנים ואת שביעות הרצון של המעורבים בתכנית מכל אחד מרכיבי אופק חדש. התפיסות והעמדות של הגורמים השונים כלפי הרפורמה, על מגוון היבטיה, יוצגו בחלוקה לשלוש קבוצות: רכיבים המיושמים בעיקר על ידי המערכת, רכיבים המיושמים בעיקר על ידי צוות הגן, ופגישות עם ההורים - רכיב המיושם בחלקו בלבד.

2א. מרכיבים המיושמים בעיקר על ידי המערכת - כדי להטמיע את עקרונות הרפורמה בגנים נדרשו שינויים מערכתיים ומושגיים בהתנהלות הגנים, בתפקידי הגננות והסייעות ובמערכות היחסים בין השותפים השונים לעשייה החינוכית. השינויים שהמערכת מתפעלת במסגרת הרפורמה התייחסו לשכר הצוות, הארכת יום העבודה, וההדרכה בהטמעת הרפורמה. הממצאים מעידים כי הרכיב של העלאת שכר הגננות מומש כמעט במלואו - מרבית הגננות (85%) **אכן דיווחו כי שכרן עלה בעקבות אופק חדש**. עם זאת, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, רמת שביעות הרצון מהשכר ומהתנאים הסוציאליים בקרב הגננות והסייעות לא הייתה גבוהה, ובקרב הסייעות אף הייתה נמוכה בהשוואה לגננות, אם כי חלה מגמת עלייה בשביעות הרצון במהלך שנות הרפורמה בקרב הגננות והסייעות כאחד.

עמדות צוות הגן בנוגע להארכת יום הפעילות בגן נעו על פני כל הרצף שבין שלילה לחיוב, והן מבטאות את הדילמות והמורכבות הקשורות בתחום זה. מחד, מרבית הגננות, הסייעות וההורים אינם שוללים את הארכת יום הפעילות בגנים - למעשה, יותר ממחצית הגננות והסייעות ומרבית ההורים מביעים סיפוק מכך - וניכרת אף מגמה של תפיסות חיוביות יותר בהיבט זה ככל שהרפורמה השתרשה, ובעיקר בקרב ההורים. מגמה חיובית זו באה לידי ביטוי בעובדה שבהשוואה לשנה הראשונה, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה יותר גננות, סייעות והורים סבורים כי להורים עמדות חיוביות יותר כלפי הארכת יום הלימודים, ורק אחוזים מעטים

מקרב הנשאלים טוענים כי מרבית ההורים מתנגדים לשינוי. עקב אכילס של הארכת יום הלימודים מתמקד בתחושה המדווחת מצד צוות הגן בדבר ההשלכות הקשות של הארכת יום הלימודים על עייפות ורעב בקרב הילדים, עלייה בעומס ובשחיקה בקרב צוות הגן, והיעדר היכולת לכלול בחצי השעה הנוספת את תוספת הפעילויות המגולמות והנדרשות בעקבות הרפורמה, אם כי גם בהיבטים אלו העמדות השליליות מותנו עם השתרשות הרפורמה בגנים.

ההדרכה נתפסת באופן חיובי בעיני מרבית הגננות שקיבלו אותה, הן מבחינת תדירותה (61%) והן מבחינת הכלים שקיבלו בה (65%). כך, מרבית הגננות מדווחות כי קיבלו הדרכה להטמעת רפורמת אופק חדש, פחות בשנה השנייה לרפורמה, ונראה כי מרבית הגננות גם מרוצות מן ההדרכה, הן מבחינת תדירותה והן מבחינת הכלים שקיבלו. במסגרתה לשם הטמעת הרפורמה. בשני היבטים אלו ניכר שיפור בעמדות לאורך שתי שנות הפעלת הרפורמה. גם שביעות הרצון מן התמיכה המקצועית הייתה גבוהה, אך להבדיל מעמדותיהן בנוגע לתדירות ההדרכה, חלה בה ירידה לאורך שנות הרפורמה.

נראה אפוא כי בעקבות הטמעת הרפורמה, מגמת השינויים בנוגע לרכיבים שהמערכת מתפעלת היא באופן כללי חיובית. כך, במהלך שנות הרפורמה חלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות והסייעות מרמות השכר ומהתנאים הסוציאליים (אם כי שביעות הרצון שלהן מרמות השכר נותרו נמוכות), מהארכת יום הפעילות בגן, מתדירות ההדרכה להטמעת הרפורמה ומאיכות התכנים בה. גם העמדות השליליות של צוות הגן כלפי השפעת הרפורמה על עייפות הילדים ועל עומס העבודה והעייפות של צוות הגן היו מתונות יותר בשנה השנייה (אף שנותרו גבוהות). רק בשביעות הרצון מן ההדרכה חלה ירידה בשנה השנייה בהשוואה לשנה הראשונה להחלת הרפורמה.

2ב. רכיבים מאופק חדש המיושמים על ידי הגננות – תת-פרק זה עוסק ברכיבים של אופק חדש שמידת הטמעתם תלויה אך ורק, כמעט, בפעולות ובהתנהלות של צוות הגן. העיקריים שבהם כוללים כתיבה ועבודה על פי תכנית עבודה, עבודה בקבוצה קטנה, עבודה פרטנית ותיעוד. התמונה הכללית המצטיירת בנוגע למרכיבים אלו היא של ניסיון, מוצלח בחלקו, של הצוות למלא אחר יעדי הרפורמה. עמדות הצוות כלפי רכיבים אלו הן בעיקרן חיוביות, וניכרת מגמת שיפור במרבית התחומים לאורך שתי שנות הרפורמה. עם זאת, העמדות והקולות השונים שעלו בנוגע לרכיבים אלו, בעיקר מצד הגננות, מעוררים שאלות שונות בדבר דרכי הביצוע המיטביות של רכיבים אלו.

כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה, רובן המוחלט של הגננות - 98% מהן, ובשיעורים זהים בשני מגזרי השפה - מדווחות על קיומה של תכנית עבודה שנתית בגן, ומרביתן מצינות כי הכינו אותה לבדן. זאת ועוד: רוב הגננות רואות בהבניית תכנית עבודה שנתית גורם מסייע לפעילות היום-יומית בגן. הן אף נוהגות לבחון אותה בהתאם לביצועים בפועל, ומרביתן אינן רואות בה גורם שפוגם בספונטניות שלהן בעבודה. עקב אכילס של הכנת תכנית עבודה שנתית, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, נעוץ בזמן הרב הנדרש להכנתה ובהיעדר כלים ועזרה להבניית התכנית. זאת ועוד: נראה כי שלא כבתחומים אחרים, בתחום זה לא ניכרת הסתגלות מצד הגננות עם הימשכות הרפורמה: הנתונים מצביעים על מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן: בתשע"ג פחות גננות סבורות כי היו להן כלים מתאימים

לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות גננות מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. אמנם השינויים במהלך שנות הרפורמה לא היו גדולים, אך הם מצביעים על מגמה שלילית בהיבטים אלו.

אשר לרכיב של עבודה בקבוצה קטנה, הגננות רואות בו אחד מכלי העבודה הבסיסיים והמשמעותיים של עבודת הגן. אף שתדירות המפגשים הנדרשת על פי מתווה אופק חדש נתפסת על ידי הגננות כגבוהה מדי, רובן מדווחות כי בהיבט זה הן מגיעות בסופו של דבר לסף המטרה של מתווה הרפורמה. ההורים מצדם אינם מודעים למספר המפגשים הקבוצתיים המתקיימים למעשה. זאת ועוד: עם השתרשות הרפורמה נראה כי חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות שרוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם אחת בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה. העברת המפגשים מהחצר, כפי שנעשה בעבר, אל חלל הגן נתפסת על ידי הגננות כנושא בעייתי, אם כי במהלך השנתיים של ההטמעה חל שיפור, אף כי מתון, בתפיסות הגננות כלפי התנאים שבהם המפגשים הקבוצתיים מתקיימים. לבסוף, עמדות הגננות בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולתמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית הן חיוביות מאוד, ובשנה השנייה לרפורמה אף יותר מבשנה הראשונה.

גם השיחות הפרטניות נתפסות בעיני הגננות כרכיב חיובי ומשמעותי, ורובן המוחלט מסכימות כי השיח הפרטני מביא עמו חידוש. הן רואות בו תרומה חשובה לחיזוק רווחתם הרגשית והחברתית של הילדים ולתהליכי הסתגלותם, אך בה בעת טוענות כי שוררת אי-בהירות בנוגע לתכנים שאמורים להיכלל בו. שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות (89%) אכן מקיימות שיחות פרטניות אך בתדירות פחותה מהנדרש על פי מתווה אופק חדש, ובדומה למפגשים הקבוצתיים, מרביתן סוברות שהרפורמה הגבירה את תדירות השיחות הפרטניות לרמה מספיקה. התנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות מתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים (32%-33%), אם כי לדעת הגננות והסייעות חל שיפור גם בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.

לבסוף, התייעוד נתפס כחידוש מובהק וכרכיב מרכזי בתכנית, ומרבית הגננות אכן נוהגות לתעד כנדרש את מבנה הפעילות בגן. עם זאת, רבות חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתייעוד הפעילות (42%) וכי התייעוד הוא מטלה קשה בעבורן (43%). לא לגמרי ברור להן מה לתעד וכיצד, ובסך הכול הן רואות בתייעוד מטלה קשה ומעמיסה. עם זאת, גם בתחום התייעוד חל שיפור מה בעמדות הגננות במהלך הטמעת הרפורמה. יותר גננות חשות כיום שיש להן כלים מתאימים לצורך התייעוד, ובהשוואה לדיווחים בשנה הראשונה להחלת הרפורמה פחות גננות מדווחות על קושי בתייעוד.

נראה אפוא כי גם בנוגע לרכיבי אופק חדש המיושמים על ידי הגננות ניכרת מגמת שיפור והסתגלות בחלוף השנים, אם כי לא בכל התחומים. כך, למרות הירידה, המתונה אמנם, בתדירות המפגשים הקבוצתיים בשנה השנייה לרפורמה, חל לדידן של הגננות שיפור בתנאים שבהם מפגשים אלו מתקיימים, וכן נצפו עמדות חיוביות יותר מצד הגננות כלפי תרומתם של המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיזוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית, עמדות שהיו מלכתחילה חיוביות גם בשנה

הראשונה לרפורמה. כמו כן, אף שהתנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגנות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי התקיימותם של המפגשים הקבוצתיים, גם בהם, לדעת צוותי הגנים, חל שיפור בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, למרות הגישה השלילית בעיקרה כלפי התיעוד, ניכרת התמתנות בעמדות בשנה השנייה לרפורמה.

מנגד, הסקרים מראים כי בתחומים מסוימים לא הייתה כל הסתגלות למתווה הרפורמה, אלא חלה נסיגה: כך, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הנתונים מצביעים על מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגנות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן, וכן חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים. ולמרות העובדה שמרבית הגנות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם אחת בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה.

2ג. רכיב של אופק חדש שכמעט אינו מיושם על ידי הגנות - פגישות עם ההורים – תת-פרק

זה עוסק ברכיב שחרף הכללתו במתווה הרפורמה עדיין לא יושם הלכה למעשה בגנים, והוא פגישות עם ההורים. הסיבה העיקרית לביצוע המצומצם מאוד, לפי עדות הגנות, של פגישות עם ההורים היא התנגדותה של הסתדרות המורים לקיומן של פגישות אלו בטרם הוסדרה שאלת התשלום בעבורן. התוצאה היא ששנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגנות מדווחות כי קיימו מפגשים עם ההורים במהלך השנה, בלי שינוי בהשוואה לשנה הראשונה, ושליש מהן מדווחות על עלייה בתדירותם של מפגשים אלו בעקבות אופק חדש, גם זאת ללא שינוי במהלך שתי שנות הרפורמה. עם זאת, נראה כי לרפורמת אופק חדש בגנים השפעה מועטה בלבד על איכות המפגשים עם ההורים. רק שליש מהגנות דיווחו על שינוי חיובי באיכות המפגשים בעקבות אופק חדש, קצת יותר בשנה השנייה לרפורמה בהשוואה לשנה הראשונה. כמו כן, מרבית הגנות והסייעות סבורות כי לרפורמה אין השפעה על שביעות רצונם של ההורים מהפעילויות בגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן, ורק כשליש מהן סבורות כי לאופק חדש השפעה חיובית במדדים אלו. עם זאת, בדומה למרבית המדדים האחרים שנבחנו בדוח ההערכה, גם בתחום זה חל, לדעת הגנות והסייעות כאחד, שיפור קל בעמדות ההורים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.

סיכום כללי

בדוח זה מתוארת תמונת מצב לאחר שנתיים ליישומה המלא של רפורמת אופק חדש במרבית גני הילדים. התיאורים וההערכות בדוח מתייחסים למצב בפועל, לתמורות שחלו בגנים בעקבות הרפורמה, ליחס בין כוונות והנחיות הדרג המוביל לבין הביצוע בפועל, להבדלים ברמות הביצוע בגנים שונים ולשביעות הרצון של המעורבים בתכנית, ובכלל זה ההורים, מכל אחד מרכיבי אופק חדש ומרפורמה בכללותה. דגש מיוחד הושם על ההיבט ההתפתחותי של תהליך הטמעת הרפורמה בגנים, תוך ניתוח מגמות השינויים שחלו במהלך שתי שנות הטמעתה, וזאת לשם הסקת מסקנות מושכלות בנוגע להשפעות הרפורמה על חיי הגן והמעורבים בו.

התמונה הכללית העולה מן הדוח היא של עמדה מורכבת, בעיקר מצד הגנות והסייעות, כלפי הרפורמה בכללותה וכלפי רכיביה הספציפיים, אך ניכרת מגמה של שינוי חיובי במרבית ההיבטים הנכללים בה בחלוף שנתיים להטמעתה. הרוח הנושבת מצד כל המעורבים ברפורמה היא בכיוון של רצון להמשיך בה, אם כי תוך הכנסת שינויים בכמה מרכיביה. עם זאת, הקשיים המלווים את הטמעתה, שקצתם מותנו בחלוף הזמן,

מחייבים חשיבה מחודשת הן במישור היישומי והן במישור יעדי הרפורמה, לשם התאמתה הטובה יותר לתנאי המציאות.

אפשר לתאר את הממצאים העיקריים שעלו בסקרים על פי סיווגם לנקודות החוזק ונקודות החולשה של הרפורמה, תוך התייחסות להיבט התהליכי-הסתגלותי המוסק מהשוואת נתוני השנה השנייה להחלת הרפורמה לנתוני השנה הראשונה. בלוח 35 מוצג סיכום של התפיסות כלפי הרפורמה ומגמת השינוי בהן בתום השנה השנייה להחלתה בגנים.

הסקר מצביע על תחומים שונים שניכרת בהם קבלה של הרפורמה והשפעה מיטיבה שלה על חיי הגן ועל רווחתם של כל המעורבים בו. בתום שנתיים להפעלתה, מרבית הגננות וההורים מצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה. הסייעות מסויגות יותר בעניין זה, אם כי במידה פחותה בתום שנתיים להפעלתה. לאחר שנתיים גם פחת בקרב כל הגורמים שיעור המצדדים בהפסקת הרפורמה ועלה שיעור המצדדים בהמשך קיומה במתכונתה המקורית. מנגד, שיעורים נמוכים יחסית של גננות ושל סייעות הביעו סיפוק מהרפורמה, גם שנתיים לאחר הפעלתה, אם כי חל שיפור ניכר בשביעות רצון במהלך שתי שנות הפעלתה. בקרב ההורים, לעומת זאת, לא חלו שינויים של ממש בדפוסי שביעות הרצון במהלך השנים, והם נשארו גבוהים גם לאחר שנתיים.

הארכת יום הפעילות אינה נתפסת כגורם שלילי בקרב מרבית הגננות, הסייעות וההורים, ואף ניכרת מגמה של תפיסות חיוביות יותר בהיבט זה ככל שהרפורמה משתרשת, יותר בקרב ההורים. שנתיים לאחר החלת הרפורמה הגננות והמסייעות מביעות רמות גבוהות למדי של סיפוק ממעמדן המקצועי ומארגון יום העבודה שלהן. כך, ניכרו רמות גבוהות של שביעות רצון מהתמיכה המקצועית שהגננות מקבלות בעבודה, מהתפתחותן המקצועית, מתכנית העבודה השנתית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן. בכל ההיבטים הללו חלה עלייה במהלך שתי שנות הרפורמה. זאת ועוד: שנתיים לאחר החלת הרפורמה, התחושה הרווחת בקרב הגננות היא שלרפורמה השפעה מיטיבה על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים, תוך מגמה חיובית מתונה של שינוי במהלך השנים. בהמשך לאותו קו, הגננות גם מדווחות על תפיסות חיוביות בנוגע להשפעתה של רפורמת אופק חדש על יחסי אנוש בין כל המעורבים בפעילות הגן מבחינת איכות האינטראקציות שלהן עם הילדים, עבודת הצוות בגן, הקשר בין ההורים לצוות, שיתוף הפעולה שלהם ומידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בחיי הגן. בכל ההיבטים האלה ניכרת בקרב כל הגורמים מגמה חיובית ויציבה בתפיסות לאורך שנות הפעלת הרפורמה.

לבסוף, גם תחום המפגשים הקבוצתיים והפרטניים נתפס באופן חיובי בעיני הצוות: עמדות הגננות בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיזוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית הן חיוביות מאוד, וזאת אף יותר בשנה השנייה ליישום הרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה.

מנגד, לרפורמה מספר נקודות חולשה, שהן עקב אכילס שלה, ובקצתן אף חלה נסיגה במהלך הרפורמה, מה שמחייב חשיבה מחודשת והתערבות מערכתית. כך, גם שנתיים לאחר הפעלתה, רמת שביעות הרצון של הגננות והסייעות מהשכר ומהתנאים הסוציאליים לא הייתה גבוהה, והסייעות שבעות רצון אף פחות

משכרן, אם כי בקרב הגננות והסייעות כאחד חלה מגמת עלייה בשביעות הרצון במהלך שנות הרפורמה. **הצוות מסויג מאוד גם מההשלכות הקשות של הארכת יום הלימודים מבחינת העייפות והרעב בקרב הילדים, העלייה בעומס ובשחיקה של צוות הגן, אם כי גם בהיבטים אלו התמתנו העמדות השליליות ככל שהרפורמה השתרשה בגנים. כמו כן, הכנת תכנית העבודה נתפסת באופן שלילי מבחינת הזמן הרב הדרוש להכנתה ומבחינת הכלים והעזרה שהגננות זוכות להם בהכנתה, ושלא כבתחומים אחרים, זה עם הימשכות הרפורמה לא ניכרת בתחום זה הסתגלות מצד הגננות, אלא הרעה.**

נקודת חולשה נוספת של הרפורמה נוגעת לתדירות המפגשים הקבוצתיים: עם השתרשות הרפורמה נראה כי חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, וגם מספר הילדים המשתתפים בהם פחת בשנה השנייה לרפורמה. העברת המפגשים מהחצר, כפי שנעשה בעבר, אל חלל הגן נתפסת בעיני הגננות כנושא בעייתי, אף שבמהלך השנתיים של הטמעת הרפורמה חל שיפור, אף כי מתון, בתפיסות של הגננות כלפי התנאים שהמפגשים הקבוצתיים מתקיימים בהם. כמו כן, **התנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאים לקיום המפגשים הקבוצתיים, אם כי לדעת הגננות והסייעות חל שיפור בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, אף שהתיעוד נתפס כחידוש מובהק של הרפורמה, רבות מן הגננות חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתיעוד הפעילות, והן רואות בתיעוד מטלה קשה ומעמיסה.** עם זאת, גם בתחום התיעוד חל שיפור מה בעמדות הגננות במהלך הטמעת הרפורמה.

השוואת ההתייחסויות לרפורמה ולהשפעותיה שנה ושנתיים לאחר החלתה בגנים מצביעה על מגמה ברורה של תפיסה חיובית יותר של הרפורמה בקרב כל המעורבים בה – גננות, סייעות והורים – עם השתרשותה. בכל התחומים שנסקרו, עלו תפיסות חיוביות יותר ושליליות פחות בכל הנוגע להשפעות הרפורמה על התנהלות הגן ועל היבטים הקשורים למעמדן המקצועי של המבצעות. השינויים במהלך השנתיים אינם גדולים אך הם גורפים, והם ניכרים במרבית התחומים שנבדקו. כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה בגנים פחת בקרב כל הגורמים שיעור המצדדים בהפסקתה, חל שיפור ניכר בשביעות הרצון של מבצעות הרפורמה (אם כי בקרב ההורים לא חלו שינויים של ממש בהקשר זה), חלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות, יותר משל הסייעות, מהשינויים לטובה שחלו בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, מהתפתחותן המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן. כמו כן ניכרת מגמה חיובית, אם כי מתונה, בקרב גננות וסייעות כאחד, בכל הנוגע לתפיסת עבודת הגן בעקבות הפעלת הרפורמה, וחלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות והסייעות מרמות השכר ומהתנאים הסוציאליים (אם כי רמת שביעות הרצון שלהן נותרה נמוכות יחסית), מהארכת יום הפעילות בגן, מתדירות ההדרכה להטמעת הרפורמה ומאיכות התכנים שבה. גם העמדות השליליות של צוות הגן כלפי השפעת הרפורמה על עייפות בקרב הילדים ועומס עבודה ועייפות בקרב צוות הגן, היו מתונות יותר בשנה השנייה לרפורמה (אם כי נותרו גבוהות).

כמו כן, למרות הירידה, המתונה אמנם, בתדירות המפגשים הקבוצתיים בשנה השנייה לרפורמה, חל לדידן של הגננות שיפור בתנאים שבהם המפגשים הקבוצתיים מתקיימים, וכן נצפו עמדות חיוביות יותר מצד הגננות בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית, עמדות שהיו מלכתחילה חיוביות גם בשנה הראשונה לרפורמה. כמו כן, אף

שהתנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגנות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, גם בהם חל שיפור לדעת צוותי הגנים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, למרות הגישה השלילית בעיקרה כלפי התיעוד, ניכרת התמתנות בעמדה בשנה השנייה לרפורמה.

מנגד, הסקרים מראים כי בתחומים מסוימים לא חלה כל הסתגלות למתווה הרפורמה, ואף נצפתה הרעה: כך, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הנתונים מצביעים על מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגנות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן. פחות גנות סבורות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות מהן מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. כמו כן, שנתיים לאחר החלת הרפורמה חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים ובמספר הילדים המשתתפים בהם. לבסוף, גם בשביעות הרצון של הגנות מן התמיכה המקצועית חלה ירידה בשנה השנייה להחלת הרפורמה.

ניתוח גרסיה העלה כי **למספר תחומים קשר ייחודי מובהק לניבוי שביעות הרצון הכללית.** כך, שביעות הרצון הכללית של הגנות מהרפורמה הייתה גבוהה יותר ככל שעלתה שביעות רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מאורך יום העבודה, מעומס העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות וממעמדן המקצועי. לעומת זאת, שביעות הרצון בתחומים אחרים: העבודה כגנות, ההתפתחות המקצועית, הקשר עם ההורים, תחושת האוטונומיה בעבודה וארגון יום העבודה - לא הייתה קשורה כלל לשביעות רצון הכללית מהרפורמה.

נציין כי השוואה בין גנים דוברי עברית לגנים דוברי ערבית מבחינת קבלה, יישום והטמעה של הרפורמה בפועל מעלה תפיסה חיובית ושביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה, על כל רכיביה, מצד הגנות בגנים דוברי ערבית, גם בשנה השנייה להפעלתה. כמו עמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, גם הגנות בגנים דוברי ערבית דיווחו על קשיים, אלא שהן ראו בהם חבלי לידה. גם הן הביעו ביקורת על היבטים שונים של אופק חדש, וכאמור גם העידו על קשיים, אבל נדיר שהדברים הגיעו לידי כך שהיה צורך לפסול רכיב שלם של התכנית.

התמונה המתקבלת בדבר השלכות הרפורמה על חיי הגן, על היבטיו השונים, במהלך שתי שנות הפעלתה המלאה של הרפורמה בגנים, מצביעה אפוא על **מספר מגמות השזורות לאורך הדוח ועוברות כחוט השני במרבית התחומים הקשורים לחיי היום-יום בגן.** המגמות נוגעות הן לשינויים שהרפורמה חוללה בגנים והן למוקדים המחייבים בחינה וניתוח מחודשים של תהליכי יישומה של הרפורמה בשטח. העיקריים שבהם נוגעים לשכר הצוות, לתנאים הפיזיים לקיום הפעילויות השונות, לעייפות ורעב בקרב הילדים, לעומס העבודה המוטלת על הצוות ולתיעוד הפעילויות.

נראה כי עקב אכילס של התכנית הוא מספרם והיקפם של השינויים הנדרשים, יותר ממהות השינויים עצמם. מתחייב אפוא לתת את הדעת על שיפור ההתאמה בין דרישות הרפורמה לבין המשאבים, פיזיים ואנושיים כאחד, הזמינים לשם הטמעתה המיטבית בגנים.

לוח 35 – סיכום התפיסות כלפי הרפורמה וכיווני השינויים במהלך שתי שנות הטמעתה בגנים

תחום	עמדה כללית: שביעות רצון/השפעה (חיובית-שלילית)	כיוון השינוי בשנה השנייה לרפורמה (חיובי-שלילי)
המשך קיומה של הרפורמה	+	+
מעמדו המקצועי של הצוות	+	+
ארגון יום העבודה	+	+
תמיכה בהטמעת הרפורמה	+	+
התפתחות מקצועית של הצוות	+	+
הקשר עם ההורים	+	+
תחושת האוטונומיה	+	+
הספק פעילויות בגן	+	+
התפתחות הילדים	+	+
יחסי אנוש עם הילדים והצוות	+	+
קיומה של תכנית עבודה	+	+
כלים ועזרה בהכנת תכנית העבודה	+	—
תדירות מפגשים קבוצתיים	+	—
הכנת תכנית עבודה - תנאים	—	—
תנאים לקיום מפגשים קבוצתיים ופרטניים	—	+
הארכת יום הלימודים	—	+
ההשפעה של הארכת יום הלימודים על תחושות רעב ועייפות בקרב הילדים	—	+
ההשפעה של הארכת יום הלימודים על עומס העבודה	—	+
רמות שכר ותנאים סוציאליים	—	+

פירוט הממצאים

רקע ומטרות

"אופק חדש" בגנים היא רפורמה מערכתית שהופעלה בתחילה דרכה בשנת תש"ע בתור תכנית חלוץ בכ-900 גנים, והחל משנת תשע"ב היא מופעלת במרבית הגנים בארץ (למעט יו"א). **לרפורמה שלושה יעדים עיקריים: לקדם את איכות מערך הלמידה וההתנסויות של הילדים בגיל הרך, להבנות מחדש את תפיסת תפקידה של הגננת ולהשביח את תהליך ההתפתחות המקצועית של סגל החינוך וההוראה בגני הילדים.** בבסיס הרפורמה מונחת התפיסה כי מהות גן הילדים היא הילד והתהליך החינוכי. מכאן שתהליך חינוכי מיטבי מחייב התייחסות דיפרנציאלית לכל ילד וילד והתמקדות בצרכיו הגופניים, הרגשיים והחברתיים בסביבה מקדמת ומעודדת, כך שיתאפשר פיתוח של מלוא יכולותיו וכישוריו. על פי מובילות הרפורמה, אקלים גן מיטבי מאופיין בשלושה ממדים מרכזיים: **ארגון הגן** - נהלים של שגרת פעילות, סדר יום ועיצוב הסביבה החינוכית; **אינטראקציות בגן** - קיום דיאלוג בקרב אנשי הצוות החינוכי של הגן, בין הצוות לבין הילדים, בין הילדים לבין עצמם, וכן בין הצוות לבין הורי הילדים; **התייחסות להיבטים רגשיים, חברתיים וערכיים** במכלול העשייה בגן. רפורמת "אופק חדש" שמה לה מטרה לממש הלכה למעשה שלושה ממדים אלו באמצעות ארגון מחודש של יום העבודה והתנהלותו והגדרה מחודשת של מערכות היחסים בין כל הגורמים המעורבים בעשייה החינוכית בפועל: הגננות, הסייעות, ההורים והילדים עצמם.

האמצעים והכלים העיקריים האמורים לסייע במימוש יעדי הרפורמה הם כדלקמן:

- (1) **הארכת יום הלימודים בחצי שעה.**
- (2) **ארגון מבנה ההוראה-למידה** כך שסדר היום בגן יכלול, באופן מכוון ומובנה, עבודה של הגננת עם קבוצת ילדים ומפגשים אישיים בינה לבינם. תכנית העבודה השנתית תכלול דרכי הוראה-למידה מגוונות ומתוכננות: עבודה במליאה, בקבוצה קטנה ועבודה פרטנית. בסדר היום המתוכנן יוקצה זמן לתפקודים שונים על פני רצף היום והתאמה טובה יותר של הפעילויות ליכולותיהם של הילדים בהתאם לשלב ההתפתחותם. מבנה ההוראה-למידה וסדר היום יותאמו לצרכים משתנים.
- (3) **הגדלת המחויבות והמקצועיות של הגננת בהיבטים שונים של עבודת הגן:** אחריות לקידומו של כל ילד, מחויבות ליצירת קשר יחידני עם כל ילד לשם פיתוח אמפתיה ורגישות, התייחסות דיפרנציאלית ומתן מענה רגשי ומתן משוב על תפקודו ועל התנהגותו, מחויבות להיכרות מעמיקה עם כל אחד מן הילדים באמצעות מפגשים אישיים, שיחות עם הורים ותצפיות, מעקב שיטתי ותיעוד בתיקו האישי של כל ילד, אחריות לאיתור קשיים וצרכים ייחודיים של הילדים, בניית תכנית עבודה מותאמת להם וקבלת החלטות, בשיתוף ההורים, בדבר הפנייתם לגורמים מקצועיים, מחויבות לבניית אקלים מיטבי בגן והתייעצות עם גורמי תמיכה במצבי חיים שונים, בחירה מושכלת ומתוכננת של תוכני למידה ואמצעי הוראה וחיבורם לתכנית הליבה, ארגון הסביבה החינוכית בהתאם לתכנית העבודה ויצירת סדר יום ודפוסי עבודה המאפשרים לילדים ולצוות הגן התנהלות בטוחה בעת המשחק והלמידה, שיתוף ההורים ושמירה על קשר רצוף עמם לאורך כל שנת הלימודים, יצירת רצף חינוכי בין צוות הגן לצוות בית הספר לקראת המעבר לכיתה א', ובניית תכנית עבודה שנתית - מינהלית ופדגוגית - הכוללת לימוד של מקצועות הליבה לצד פעילויות יצירתיות וחוויות התואמות את התפתחות הילדים.

- (4) **חיזוק השותפות ועבודת הצוות של הסגל החינוכי**, תוך שימת דגש על בניית תכנית מותאמת לצורכי הילדים ולמימוש יעדים לצמיחת כל ילד.
- (5) **חיזוק התקשורת והשותפות עם ההורים** באמצעות מפגשים תכופים יותר אתם.
- (6) **הכשרה מקצועית של הסגל החינוכי בגן**, תוך רכישת כלים ומיומנויות לניהול ועיצוב מחודשים של אורחות החיים בגן, על פי מאפייני הרפורמה.
- (7) **הגדלת שכרה והיקף משרתה של הגננת**.

הדוח הקודם להערכת היישום של רפורמת "אופק חדש" בגנים

הדוח הנוכחי הוא המשך לדוח קודם על תמונת המצב בתום השנה הראשונה ליישום רפורמת "אופק חדש" במרבית גני הילדים ("רפורמת 'אופק חדש' בגני הילדים: ממצאים עיקריים בתום שנה ליישומה בשנה"ל תשע"ב", ראמ"ה, 2013). התיאורים וההערכות בדוח הקודם התייחסו למצב בפועל, לתמורות שחלו בגנים בעקבות הרפורמה, ליחס בין הכוונות וההנחיות של הדרג המוביל לבין הביצוע בפועל, להבדלים בין רמות הביצוע בגנים שונים ולשביעות הרצון של המעורבים בתכנית, ובכללם ההורים, מכל אחד ממרכיבי אופק חדש ומהרפורמה בכללותה. כדי לקבל תמונה מקיפה ככל האפשר בנוגע למהלך יישומה של הרפורמה, על גווניה השונים, שולבו במערך המחקר הקודם גישה כמותית וגישה איכותנית. הממצאים התבססו על סקרים ייעודיים לגננות, סייעות והורים, וכן על ראיונות עומק עם גננות וסייעות ועל קבוצות מיקוד בקרב מדריכות וגננות.

התמונה הכללית שעלתה מן הדוח הראשון הציגה עמדה מורכבת, לעתים מהוססת, של הגננות והסייעות כלפי הרפורמה בכללותה וכלפי מרכיביה הספציפיים. רוח הדברים נטתה לכיוון של **רצון להמשיך ברפורמה**, אך הקשיים, בחלקם גדולים, שליוו את הטמעתה בשנתה הראשונה חייבו **חשיבה מחודשת, הן במישור היישומי והן במישור יעדי הרפורמה, כדי להתאימה טוב יותר לתנאי המציאות**. השפעות הרפורמה על עבודת הגן והתנהלותו נתפסו כחיוביות בהיבטים אלו: העבודה הקבוצתית והפרטנית עם הילדים, ארגון מחודש של סדר היום ושל תכנית העבודה השנתית, חיזוק והעמקה של הקשרים בין הגננות והסייעות לבין הילדים ומעמדן המקצועי של הגננות, ונתפסו כשליליות בעיקר בנוגע לתנאי העבודה, עומס הדרישות ורמות העייפות והרעב של הילדים. הטענות נסובו בעיקר על הפן הטכני של ההטמעה ולא ביטאו אמירה עקרונית נגד הרפורמה. התחושה הכללית הייתה של "תפסת מרובה לא תפסת" – השינויים בעבודת הגן בעקבות אופק חדש נתפסו כגדולים מדי, שינויים שהגן, על תנאיו, מתקשה להכיל. מדברי הדרג המוביל עלה כי הוא מצדו היה מודע לקשיים וגילה התחשבות בקשיי הגננות וביכולתן ונכונותן ליישם את הנדרש. לאורך כל הדוח הייתה שזורה ההבנה מצד הדרג המוביל בדבר הפער בין התאוריה למעשה, בין עקרונות הרפורמה לבין האילוצים בשטח. זאת ועוד: השוואה בין שני מגזרי השפה מבחינת הקבלה, היישום וההטמעה של הרפורמה בפועל העלתה **תפיסה חיובית ושביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה, על כל מרכיביה, מצד הגננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לגננות בגנים דוברי עברית**. גם הגננות בגנים דוברי ערבית דיווחו, כמו עמיתותיהן בגנים דוברי עברית, על קשיים, אלא שהן ראו בהן חבלי לידה. גם הן הביעו ביקורת על היבטים שונים של אופק חדש, וכאמור גם העידו על קשיים, אבל נדיר שהדברים הגיעו לידי כך שהיה צורך לפסול רכיב שלם של התכנית.

ההמלצות בעקבות הדוח, אשר כללו בין היתר קריאה להעמקה והגברה של השיח בין מובילי הרפורמה לבין הגננות, נועדו לשרת מספר מטרות: להפחית את תחושת הספקנות מצד הגננות בכל הנוגע למטרותיה ה"אמיתיות" של הרפורמה, להגביר את מודעותו של כל אחד מן הצדדים לתפיסות ולעמדות של האחר ולהעמיק בהבנת מטרות-העל של הרפורמה ושל התהליכים להשגתן. השיח היה אמור גם לחשוף אי-הבנות ולהגביר זרימת ידע בין הצדדים בדבר הדרכים האופרטיביות ליישום מיטבי של רכיבי הרפורמה השונים.

המחקר הנוכחי – שנתיים לאחר החלת הרפורמה

הדוח הנוכחי מתאר תמונת מצב של רפורמת אופק חדש בגני הילדים בתום שנתיים להחלתה המלאה. הוא דומה במבנהו לדוח הראשון, תוך הכנסת שינויים שהתחייבו לנוכח מסקנות הדוח הקודם. הדוח מתאר תמונת מצב בגני הילדים בשנת תשע"ג, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, בצד נתונים מקבילים שנאספו בתשע"ב ואשר דווחו בדוח הקודם.

המטרה היא להציג תמונת מצב עדכנית של השפעות הרפורמה ויישומיה בגנים מנקודת מבטם של כל המעורבים בעשייה: גננות, סייעות והורים, וזאת תוך השוואה לנתוני תשע"ב, על מנת לעמוד על נטיות השינויים בראייה התפתחותית ועל כיווני השפעתם של השינויים שהוכנסו בגנים בעקבות מסקנות הדוח הקודם. נתוני תשע"ג משקפים תמונת מצב לאחר שלב ההסתגלות הראשוני לרפורמה, ולכן מציגים תמונה מהימנה יותר של השפעת הרפורמה ומעורבותה.

בדוח הנוכחי מושם דגש על תיאור המצב בפועל בגנים בתשע"ג, על שביעות הרצון של המעורבים בתכנית, ובכללם ההורים, מכל אחד ממרכיבי אופק חדש ומהרפורמה בכללותה ועל התמורות שהתחוללו בגנים בעקבות הפעלתה. במחקר הנוכחי שולבה גישה כמותית בלבד. הממצאים התבססו על נתוני סקרים טלפוניים שנערכו במדגם מייצג של גני ילדים. בכל גן ענו הגננות, הסייעות ואחד ההורים על סקרים ייעודיים.

מחקר זה מבקש להשיג שלוש מטרות המשלימות זו את זו:

1. **תיאור תמונת מצב** של תהליך יישום הרפורמה בגנים בתום שנתיים ליישומה המלא במרבית גני הילדים בארץ, תוך התייחסות לתהליכים התפתחותיים שחלו בשנתיים אלו.
2. **הערכת מידת השגתם של יעדי הרפורמה** על פי תפיסות המעורבים בה, ובכלל זה התייחסות לנקודות החוזק והחולשה שלה, תוך השוואה לנתוני תשע"ב.
3. **זיהוי דרכים לסייע לרפורמה בהשגת מטרותיה** תוך בחינת השינויים הנדרשים, בעיני כל אחד מהמעורבים בה, על מנת לקדם את מימוש יעדיה.

הממצאים שלהלן יוצגו בהתאם לארבע שאלות עיקריות העומדות בבסיס ההערכה:

- א. **כיצד מתנהל תהליך ההטמעה של הרפורמה?** נתאר כיצד צוות הגן מגיב בפועל על הרפורמה על חלקיה והיבטיה השונים שנתיים לאחר החלתה המלאה בגנים: מה מיושם יותר ומה פחות, וכיצד מיושמים רכיבי הרפורמה בגנים השונים.

ב. **אילו תמורות חוללה הרפורמה בעבודת בגן בשתי שנות יישומה?** חלק הארי של הדוח מתייחס לשינויים שהתחוללו בגן בעקבות הפעלת אופק חדש ולהשפעות הנתפסות של התכנית על התנהלות הגן, על העבודה בו ועל היחסים בין הגורמים השונים הפועלים בו.

ג. **מהן נקודות החוזק והחולשה של הרפורמה מנקודת מבטם של המעורבים בה?**

ד. **אילו שינויים נדרשים, לדעת כל אחד מהמעורבים ברפורמה, כדי לקדם את מימוש יעדיה?**

הממצאים שלהלן יוצגו בהתאם לשאלות שלעיל ובחלוקה לשני פרקים:

פרק 1 - תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים כלפי רפורמת אופק חדש בגני הילדים וכלפי השפעותיה על עבודת הגן והתנהלותו. פרק 2 - תהליכי יישום והטמעה של רפורמת אופק חדש.

שיטה

להבדיל מדוח הערכת הרפורמה בגנים משנת תשע"ב, ששולבו בו שיטות כמותיות ואיכותניות, ההערכה בתשע"ג נעשתה על בסיס השיטה הכמותית בלבד, וזאת משום שמטרתה הייתה לקבל תמונת מצב השוואתית בהתייחס לנתוני תשע"ב לשם הסקת מסקנות בדבר השפעות תהליכיות ומתמשכות של הרפורמה, מה שמתקבל באופן מדויק יותר בגישה הכמותית.

גם בשנת תשע"ג, כמו בהערכה הכמותית בשנה שקדמה לה, התמקדה הגישה בהערכת התפוקות והתוצאות הנתפסות מהרפורמה ובהערכה מעצבת של הטמעתה והעמדות כלפיה. המחקר הנוכחי נערך באמצעות שאלונים שפותחו בהתאם למטרות הרפורמה, תפוקותיה והתוצאות שהוגדרו, ובהתבסס חלקית גם על מידע שהופק מהמחקר האיכותני. **השאלונים שהועברו בתשע"ג היו זהים לאלו שהועברו בתשע"ב וכללו שלושה סוגים: שאלון לגננות, שאלון לסייעות ושאלון להורים (נספחים 1-3).** השאלונים הועברו טלפונית בקרב מדגמים מייצגים של גני ילדים. בכל גן ענו על שאלונים ייעודיים הגננת, הסייעת וכן אחד ההורים, שנבחר באקראי מתוך רשימת ילדי הגן. בסך הכול השתתפו בסקרים בתשע"ב 824 גננות, 640 סייעות ו-644 הורים, ובתשע"ג – 790 גננות, 645 סייעות ו-530 הורים. סקרים טלפונים אלו נעשו בחודשים יולי-ספטמבר 2012 ו-2013. התפלגויות המשתתפים בסקר ושיעורי ההיענות מוצגים בלוח 1א.

לשם הערכת התפוקות והתוצאות של הרפורמה נמדדו בכל הגנים המשתתפים בה התפוקות/התוצאות הבאות - לפי תפיסת הגננות והסייעות:

- **במישור הפדגוגי** - שיפור בכשרים הרגשיים, החברתיים והקוגניטיביים אצל הילדים; עמדות הגננות כלפי השינויים המבניים ביום הפעילות בגן; מימוש היעדים הפדגוגיים במסגרות השונות: מליאה, קבוצות, פרטני; הגברת ההיכרות של הגננות עם כל אחד מהילדים; שיפור במתן מענה פדגוגי דיפרנציאלי לילדים.

- **במישור האקלימי** – קשר טוב יותר בין ילדי הגן; ירידה באינטראקציות אלימות בין הילדים; שיפור בתחושת ההשתייכות של הילדים לגן; שיפור במיומנויות חברתיות; היעדר תופעות של מצבי לחץ ומתח בקרב הילדים בתגובה על השינויים המבניים; העמקת ההיכרות וחיזוק הקשר בין הגננת לילד; התייחסות מותאמת יותר של הגננת לצורכי הילד וליכולותיו; עלייה בשביעות הרצון של הגננת ובתחושת המסוגלות שלה; עלייה במוטיבציה של הגננת לעבוד; שמירה על תחושת האוטונומיה של הגננת; הגברת מעורבותם ותמיכתם של ההורים בעשייה הפדגוגית בגן; עלייה בשביעות הרצון של ההורים; מניעת התערבות יתר של ההורים.
- **במישור הארגוני** - שיפור בארגון תכנית העבודה היומית והשנתית; חיזוק תחושת השליטה של הגננת בהתנהלות הגן.

היות שלא היה אפשר לסווג את הגנים על פי שכבות גיל, הניתוחים והדיווחים התייחסו לכל האוכלוסיות ולפי פילוח של מגזר שפה, אך ללא פילוח לפי שכבת גיל.

לוח 1א: התפלגויות המשתתפים בסקר

מגזר שפה		גננות		סייעות		הורים	
		תשע"ב	תשע"ג	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ב	תשע"ג
גנים דוברי עברית		598	587	521	552	543	440
גנים דוברי ערבית		226	203	119	93	101	90
שיעורי היענות		85%	80%	91%	91%	78%	75%
סה"כ		824	790	640	645	644	530

בדוח שני פרקים :

הפרק הראשון עוסק בתפיסת אופק חדש מצד הגורמים המבצעים את הרפורמה (גננות וסייעות) ומצד ההורים. הפרק מתמקד בסוגיית שביעות הרצון מהרפורמה ומרכיביה השונים ובשאלה כיצד הרפורמה נתפסת בהקשר של עבודת הגן והתנהלותו. נקודות אלו מוצגות הן במבט עכשווי והן בראייה התפתחותית.

בפרק השני מוצגת תמונת מצב בנוגע ליישום הרפורמה בתום השנה השנייה להפעלתה המלאה. הפרק בוחן, על פי תפיסות הדרג המבצע וההורים, מה יושם וכיצד, מה לא יושם ומדוע, ומה מידת שביעות הרצון בנוגע לכך. בחינת היישום נעשתה בנוגע לכל אחד מרכיבי הרפורמה.

הממצאים בשני הפרקים מתארים תמונת מצב לשנת תשע"ג, אך גם בראייה התפתחותית תוך התייחסות השוואתית לנתוני תשע"ב.

ממצאים עיקריים

פרק 1 - תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים כלפי רפורמת אופק חדש בגני הילדים וכלפי השפעותיה על עבודת הגן והתנהלותו

במסגרת רפורמת אופק חדש בגני הילדים הוכנסו שינויים רבים בהתנהלות היום-יומית בגן וגם בעבודתן הישירה והעקיפה של הגננות והסייעות. היות שהשינויים מקיפים כמה תחומים, לשיתוף פעולה מצד הגורמים השונים: הגננות, הסייעות וההורים - השפעה מכרעת על מידת הצלחתו של תהליך הטמעת הרפורמה. לפיכך בחן המחקר תחילה כיצד השותפים והמעורבים ברפורמת "אופק חדש" בגני הילדים, קרי הגננות, הסייעות וההורים, תופסים את התהליכים העיקריים הנכללים ברפורמה, מה עמדותיהם כלפיה ומידת שביעות הרצון ממנה, והאם הם מעוניינים להמשיך ביישומה שנתיים לאחר החלתה בגנים. מאחר שפרק זה נועד לתאר כיצד רפורמת אופק חדש בגני הילדים נתפסת בעיני העוסקות בביצועה בפועל ובעיני ההורים, תואר התמונה לאורך כל הפרק משתי נקודות מבט עיקריות: זו של הדרג המבצע וזו של ההורים.

1א. תפיסות ועמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים בנוגע לרפורמת "אופק חדש" בגנים ולרצון להמשיך ביישומה

אחד הצירים המרכזיים של רפורמת אופק חדש היה לחולל שינוי במעמד הגננות והסייעות באמצעות הארכת יום העבודה בגן, העלאת שכרן וקידום התפתחותן המקצועית. שינויים ותוספות אלו היו אמורים לחולל שינוי בתפיסותיהן של הגננות והסייעות כלפי היבטים מרכזיים של עבודתן בגן, ובראשם שביעות רצון ותחושת הסיפוק המקצועי. בתת-פרק זה מוצגות תפיסות המשקפות את מידת שביעות הרצון מהרפורמה בקרב הגננות, הסייעות וההורים ואת מידת רצונם בהמשך הרפורמה, בתום השנה השנייה להפעלתה.

הרצון להמשיך ביישום רפורמת אופק חדש

במסגרת הסקר נשאלו מבצעות הרפורמה וההורים מה הם היו ממליצים למערכת: להמשיך ברפורמת אופק חדש בגני הילדים או להפסיק אותה? בלוח 2 מוצגות התייחסויות הגורמים השונים לשאלה זו.

התמונה העולה מן הממצאים מצביעה על דפוס מורכב של עמדות בנוגע לרצון להמשיך ברפורמה. באופן כללי, בתום שנתיים להפעלתה, **מרבית הגננות וההורים מצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה. הסייעות מסויגות יותר בהשוואה לגננות ולהורים, אם כי הסתייגותן התמתנה במהלך שתי שנות הפעלת הרפורמה:** בשנה הראשונה להחלת הרפורמה ניכר פער בין עמדות הגורמים השונים בנוגע להמשך קיומה. בעוד מרבית הגננות (81%) וההורים (88%) צידדו בהמשך קיומה של הרפורמה, ורובם אף המליצו להכניס בה מספר שינויים, רק כמחצית מהסייעות (52%) הביעו עניין בהמשך קיומה. לעומת זאת, עם ביסוסה של הרפורמה מרבית הגננות (80%) וההורים (89%) עודם מצדדים בהמשך קיומה, אך ניכרת עלייה בשיעור הסייעות הממליצות להמשיך ברפורמה: בתשע"ג הגיע שיעורן ל-58%. נדגיש כי **בקרב כל הגורמים ניכרת ירידה לא מבוטלת בשיעורי**

המצדדים בהכנסת שינויים ברפורמה במהלך שתי שנות הפעלתה (7%-8%), בצד עלייה דומה בקרב הגננות וההורים וכמעט כפולה מאלה (13%) בקרב הסייעות, בשיעורי המצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה על פי המתכונת שהוחלה.

חשוב להדגיש את הפער בין עמדות הגננות והורים לעמדות הסייעות בנוגע להפסקת הרפורמה, פער שנשמר גם שנתיים לאחר החלתה: **מיעוט מקרב הגננות (20%) ומקרב ההורים (11%) ממליצים בתום השנה השנייה להטמעת הרפורמה על הפסקתה ועל חזרה למתכונת העבודה הקודמת, לעומת כמחצית מהסייעות (42%).** עם זאת, כפי שיתואר בהמשך הדוח, עמדות כל אחד מהגורמים כלפי הרפורמה מורכבות וכוללות התייחסויות שונות, משלימות - ולעתים סותרות - זו את זו.

לוח 2: הרצון להמשיך ברפורמת אופק חדש בגני הילדים

"אילו הדבר היה בידייך האם היית ממליצה למערכת..."

הורים		סייעות		גננות		
תשע"ג (n=530)	תשע"ב (n=644)	תשע"ג (n=645)	תשע"ב (n=640)	תשע"ג (n=790)	תשע"ב (n=824)	
41%	48%	27%	34%	60%	68%	להמשיך את אופק חדש עם כמה שינויים
48%	40%	31%	18%	20%	13%	להמשיך את אופק חדש כפי שהיה השנה
11%	12%	42%	48%	20%	19%	להפסיק את אופק חדש בגנים ולחזור למתכונת העבודה הקודמת
100%	100%	100%	100%	100%	100%	סה"כ

- השוואה לפי מגזר שפה: באופן כללי, במהלך השנתיים של הפעלת הרפורמה לא חלו שינויים של ממש בדפוסי ההבדלים בין המגזרים בכל הנוגע להמלצות בדבר עתיד הרפורמה. כך, התמונה שעלתה בשנת תשע"ב ולפיה בגנים דוברי ערבית יותר גננות וסייעות הביעו רצון להמשיך ברפורמה, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, חזרה גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה; יותר גננות (86%) וסייעות (73%) בגנים דוברי ערבית הביעו רצון להמשיך ברפורמה, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית (77%-56%, בהתאמה). עם זאת, שיעורי ההורים שהביעו עניין להמשיך ברפורמה היו דומים בשני מגזרי השפה בשנת תשע"ב (87% בבתי ספר דוברי עברית ו-89% בבתי ספר דוברי ערבית), אך בתום שנתיים להפעלת התכנית חלה רק בגנים דוברי ערבית עלייה בשיעור ההורים שהביעו עניין בהמשך הרפורמה, בהשוואה לשיעורם בגנים דוברי עברית (93% לעומת 88%, בהתאמה).

בהמשך השאלון, בשאלה הפתוחה, התבקשו הגננות והסייעות לנמק את תשובותיהן. נימוקי הגננות והסייעות שהמליצו בתשע"ב להכניס שינויים ברפורמה נסובו על תנאים פיזיים שאינם מספקים בכל הנוגע לעמידה בצורכי הרפורמה, הדרכה לא מספקת, כיתות גן גדולות מדי ואופי בית-ספרי יתר על המידה עם

דגשים לימודיים. לעומת זאת, בתשע"ג הדגישו הגננות והסייעות בעיקר קשיים הנובעים מעומס בתיאור, היעדר כוח אדם מתאים, תגמול לא מספק ויום עבודה ארוך מדי – לצוות ולילדים :

"פחות תיעוד של שיחות אישיות, שלא יהיה חייב של תיעוד של תכנית עבודה".
 "מקצרת את היום, הם רעבים, אלימים ועצבנים ואת כל נושא השעות שאנחנו לא מקבלים".
 "קודם כל אני חושבת עוד סייעת בגן בגלל של 34 ילדים מאוד קשה לענות לכל הדרישות, ויש ילדים עם בעיות".
 "עייפות של הצוות ושל הילדים, ממצים את היום הרבה לפני הזמן".

שביעות רצון כללית מהרפורמה

מלבד מידת הרצון להמשיך ברפורמה היה חשוב לבחון גם את מידת שביעות הרצון של הגורמים השונים מהרפורמה. הגננות, הסייעות וההורים נשאלו באיזו מידה הם שבעי רצון באופן כללי מרפורמת אופק חדש בגנים. הנתונים המוצגים בלוח 3 שונים מדפוס הממצאים שהתקבל בנוגע לרצון להמשיך, ומלמדים כי גם שנתיים לאחר הפעלתה, שיעורים נמוכים יחסית של גננות ושל סייעות הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה (32% ו-31% מהגננות ומהסייעות, בהתאמה). שביעות הרצון של ההורים הייתה גבוהה יותר (58%). נדגיש כי בקרב הגננות והסייעות ניכר שיפור של ממש בשביעות הרצון מהרפורמה במהלך שתי שנות הפעלתה, שיפור שבא לידי ביטוי בעלייה בשיעורי הגננות (4%) והסייעות (7%) המביעות שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה ובירידה בשיעורים דומים של אלה המביעות שביעות רצון מועטה או מועטה מאוד מהרפורמה (4% ו-8% מהגננות ומהסייעות, בהתאמה). בדפוסי שביעות הרצון בקרב ההורים לא חל כל שינוי במהלך שתי שנות החלתה של הרפורמה, והם נשארו גבוהים.

לוח 3: שביעות הרצון מרפורמת אופק חדש

" באופן כללי - באיזו מידה את שבעת רצון מהרפורמה?"

הורים		סייעות		גננות		
תשע"ג (n=530)	תשע"ב (n=644)	תשע"ג (n=645)	תשע"ב (n=640)	תשע"ג (n=790)	תשע"ב (n=824)	
58%	57%	31%	24%	32%	28%	במידה רבה או רבה מאוד
24%	26%	39%	38%	42%	42%	במידה בינונית
18%	17%	30%	38%	26%	30%	במידה מועטה או כלל לא
100%	100%	100%	100%	100%	100%	סה"כ

- השוואה לפי מגזר שפה: גם בנוגע לשביעות הרצון הכללית מהרפורמה בולטים ההבדלים בין הגננות לסייעות בשני מגזרי השפה. הנתונים מראים כי המגמה הכללית, גם לאחר שנתיים של הפעלת הרפורמה, היא שביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה בקרב גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה

לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, אם כי השיפור בשביעות הרצון מהרפורמה לאחר ביסוסה היה דומה בשני המגזרים. כך, יותר גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה (50% לעומת 25%, בהתאמה), ופחות סייעות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, מביעות שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, בכל אחת משתי שנות הפעלה. אשר להורים, נמצאו דפוסים דומים בשני מגזרי השפה גם בנוגע לשביעות הרצון מהרפורמה.

שביעות רצון בקרב הגננות והסייעות בנוגע לתחומים שונים בעבודת הגן בעקבות הפעלת אופק חדש

כפי שראינו לעיל, מהממצאים עולה תמונה מורכבת ולא קוהרנטית בנוגע לרצון הכללי בהמשך קיומה של הרפורמה ובמידת שביעות הרצון ממנה: גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, מרבית הגננות מצדדות בהמשך קיומה אך בה בעת מביעות שביעות רצון נמוכה ממנה. הסייעות, לעומתן, מצדדות פחות בהמשך קיומה של הרפורמה ובהתאם לזה גם מביעות שביעות רצון נמוכה ממנה. מכאן שחשוב לבחון את עמדותיהן של מבצעות הרפורמה בנוגע להיבטים ספציפיים שלה. כדי לעמוד על מידת שביעות הרצון של מבצעות הרפורמה מהיבטים ספציפיים של עבודת הגן בעקבות הנהגת אופק חדש, נשאלו הגננות והסייעות באיזו מידה הן שבעות רצון מתחומים שונים הקשורים בעבודת הגן עצמה ומתנאי העבודה הנגזרים מהרפורמה. הנתונים מוצגים בלוח 4.

התמונה המצטיירת בנוגע לשביעות הרצון של הגננות והסייעות בתחומים שונים הרלוונטיים לרפורמת אופק חדש מצביעה על מספר מגמות. ראשית, בתום שנתיים להפעלת הרפורמה שיעור ניכר של גננות (92%) ושל סייעות (86%) מדווחות על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מעבודתן כגננות או סייעות. כלומר, מעבר לקשיים הספציפיים הקשורים בהטמעת הרפורמה ובשינויים המתחייבים ממנה, שעליהם נרחיב בהמשך, רוב רובן של הגננות והסייעות שבעות רצון מעבודתן. בדפוס זה לא חלו שינויים מהותיים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה בהשוואה לשנה הראשונה. רק מיעוט זניח מקרב הנשאלות חשו שביעות רצון מועטה מעבודתן או לא חשו סיפוק כלל (1%-4% מהגננות ומהסייעות, בהתאמה). יש לציין כי בשאלות הללו לא צוינה רפורמת אופק חדש: הגננות והסייעות נשאלו על מידת שביעות רצוןן מעבודתן 'כיום'.

בחינת רמות שביעות הרצון מהיבטים ספציפיים של העבודה בגן מעלה כי מלבד עומס העבודה של הגננות, שרק מיעוט מקרב הגננות (28%) ופחות ממחצית מהסייעות (48%) מביעות שביעות רצון ממנו בתשע"ג, מחצית מהגננות ומהסייעות חשות שביעות רצון רבה או רבה מאוד ממעמדן המקצועי, ובכל אחת משנות הרפורמה יותר משני שלישים מהגננות ומהסייעות מדווחות על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מארגון יום עבודתן. הנתונים מצביעים על יציבות במידת שביעות הרצון בכל ההיבטים הללו בעבודת הגן, בקרב הגננות והסייעות כאחד, במהלך שנות ההטמעה הרפורמה. מגמת השינוי היחידה שאפשר להצביע עליה היא ירידה קלה בשיעורי הגננות והסייעות החשות שביעות רצון נמוכה בתחומים השונים, ועלייה דומה בשיעורי המדווחות על שביעות רצון בינונית. יוצא דופן הוא ארגון יום העבודה: בהיבט זה חלה עלייה במידת שביעות הרצון בשנה השנייה לרפורמה הן בקרב הגננות (שיפור של 4%) והן בקרב הסייעות (שיפור של 7%).

לוח 4: שביעות הרצון כיום בתחומים שונים בעבודת הגן

"באיזו מידה את שבעת רצון כיום..."

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
לא או מאוד לא שבעת רצון	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	לא או מאוד לא שבעת רצון	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	לא או מאוד לא שבעת רצון	בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	לא או מאוד לא שבעת רצון	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	
4%	11%	86%	6%	9%	85%	1%	7%	92%	3%	6%	91%	מעבודתך כגננת/סייעת
22%	30%	48%	26%	26%	48%	22%	33%	45%	23%	31%	46%	ממעמדן המקצועי של הגננות/סייעות
30%	22%	48%	36%	19%	45%	39%	33%	28%	44%	28%	28%	מעומס העבודה
7%	14%	79%	12%	16%	72%	8%	20%	72%	11%	21%	68%	מארגון יום העבודה

- השוואה לפי מגזר שפה:** בדומה לדפוסים שעלו בנוגע לרצון בהמשך בקיומה של הרפורמה ולשביעות הרצון הכללית ממנה, גם במידת שביעות הרצון בתחומים שונים הקשורים לרפורמה ניכרים הבדלים בין שני מגזרי השפה מבחינת דפוסי הדיווחים של הגננות והסייעות. המגמה הבולטת **לאחר שנתיים של הפעלת הרפורמה היא שביעות רצון רבה יותר בקרב הגננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, בכל התחומים שנסקרו**. בולט במיוחד ההבדל בין גננות בשני מגזרי השפה במידת שביעות רצוןן ממעמדן המקצועי שנתיים לאחר החלת הרפורמה: רק 39% מהגננות בגנים דוברי עברית חשות סיפוק ממעמדן המקצועי, לעומת 62% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית. בקרב הסייעות הדפוס שונה: יותר סייעות בגנים דוברי עברית שבעות רצון מעבודתן (86%) ומארגון יום העבודה (80%), בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית (75%-70%, בהתאמה), אך יותר סייעות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, שבעות רצון ממעמדן המקצועי (60% לעומת 46%, בהתאמה).

הסקרים בקרב הגננות כללו התייחסויות לתחומים ספציפיים בעבודתן, שהם בעלי רלוונטיות ישירה למתווה של אופק חדש: התמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, התפתחותן המקצועית, הקשר עם ההורים, תחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות והספק הפעילויות המתוכננות בגן. על פי הנתונים שבלוח 5 נראה כי באופן כללי, **כבר בשנה הראשונה להחלת הרפורמה דיווחו הגננות על שביעות רצון גבוהה בכל התחומים הללו**. רק מיעוטן דיווחו על חוסר שביעות רצון בתחומים אלו. יתר על כן, **נראה כי שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה אף חלה עלייה קלה ברמות שביעות הרצון של הגננות בתחומים אלו בעבודתן**. גם כאן ניכרות רמות

גבוהות יותר של שביעות רצון בקרב גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, אולם הבדלים אלו בין מגזרי השפה לא היו ניכרים ונעו בטווח של עד 10%.

לוח 5: שביעות הרצון של הגננות בתחומים ספציפיים לעבודתן

"באיזו מידה את שבעת רצון כיום..."

גננות						
תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
לא או מאוד לא שבעת רצון	בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	לא או מאוד לא שבעת רצון	בינונית במידה	במידה רבה או רבה מאוד	
10%	24%	66%	13%	23%	64%	מהתמיכה המקצועית שאת מקבלת
5%	14%	81%	6%	12%	82%	מההתפתחות המקצועית שלך
2%	6%	92%	3%	8%	89%	מהקשר עם ההורים
2%	10%	88%	4%	9%	87%	מתחושת האוטונומיה שלך
6%	28%	66%	8%	28%	64%	ממידת ההספק מהפעילויות המתוכננות בגן

מה מסביר שביעות רצון כללית מהרפורמה?

כדי לעמוד על הגורמים בעלי התרומה החשובה יותר לשביעות הרצון הכללית מהרפורמה, נעשתה רגרסיה לינארית מרובה בו זמנית (Multiple Simultaneous Linear Regression) שבה שביעות הרצון הכללית של הגננות מהרפורמה בתום שנתה השנייה הוכנס כמשתנה מנובא, ושביעות הרצון מכל אחד מהתחומים הפרטניים הוכנסו כמשתנים מנבאים: שביעות רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מהעבודה כגננת, מאורך יום העבודה, מהעומס בעבודה, מתחושת האוטונומיה בעבודה, מארגון יום העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית, מההתפתחות המקצועית, מהמעמד המקצועי ומהקשר עם ההורים. בלוח 5 מוצגות התוצאות של ניתוח הרגרסיה. הניתוח העלה כי למספר תחומים קשר ייחודי מובהק לניבוי שביעות הרצון הכללית מהרפורמה. כך, שביעות הרצון הכללית של הגננות מהרפורמה הייתה גבוהה יותר ככל שעלתה שביעות רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מאורך יום העבודה, מעומס העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות וממעמדן המקצועי. לעומת זאת, שביעות רצון בתחומים אחרים לא הייתה קשורה כלל לשביעות הרצון הכללית מהרפורמה: שביעות הרצון מהעבודה כגננת, מההתפתחות המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודה ומארגון יום העבודה.

רמת ה-Collinearity בין המשתנים המנבאים הייתה נמוכה כנדרש, וזאת על פי מדד Tolerance (המבטא את אחוז השונות של המשתנה המנבא הייחודית לו, שאינה מוסברת על ידי המשתנים המנבאים האחרים), שהיה גדול מ-62 לכל אחד מהמשתנים (סף המינימום הרצוי הוא 40).

יש לציין שבניתוח הרגרסיה, הקשר בין כל אחד מתחומי שביעות הרצון לבין שביעות הרצון הכללית הוא ייחודי ומנוכה משאר המשתנים; כלומר, כאן נבחנים הקשרים בין כל אחד מהתחומים הספציפיים מבחינת עולם התוכן הייחודי שלו, מעבר למכנה המשותף בין התחומים השונים.

לוח 5א: תוצאות רגרסיה מרובה בו-זמנית לניבוי שביעות רצון כללית מרפורמת אופק חדש על סמך שביעות רצון מהרפורמה בתחומים ספציפיים

שביעות רצון ...	B	Beta	t	p
תנאי שכר ותנאים סוציאליים	.15	.15	4.26	<.001
עבודה כגננת	-.08	-.05	1.44	.15
אורך יום העבודה	.30	.35	9.82	<.001
עומס העבודה	.08	.09	2.58	.01
תחושת האוטונומיה בעבודה	.01	.01	.29	.77
ארגון יום העבודה	-.02	-.02	.51	.61
הספק הפעילויות המתוכננות בגן	.09	.07	1.95	.05
תמיכה מקצועית	.11	.11	2.98	.003
ההתפתחות המקצועית	.01	.01	.21	.83
מעמדן המקצועי של הגננות	.12	.14	3.60	<.001
הקשר עם ההורים	-.05	-.03	.94	.35

$$R^2 = .36, F(11, 737) = 36.84, p < .001^*$$

לסיכום, בנושא העמדות של מבצעות הרפורמה ושל ההורים כלפי רפורמת אופק חדש והרצון להמשיך ביישומה מצטיירת תמונה מורכבת ואמביוולנטית. מחד, בתום שנתיים להפעלת הרפורמה מרבית הגננות וההורים מצדדים בהמשך קיומה. הסייעות מסויגות יותר בנוגע להמשך קיומה, אם כי במידה פחותה בתום שנתיים להפעלתה. בתום השנתיים גם פחתו שיעורי המצדדים בהפסקת הרפורמה, בקרב כל הגורמים, ועלו שיעורי המצדדים בהמשך קיומה במתכונת שהוחלה. מנגד, שיעורים נמוכים יחסית של גננות ושל סייעות הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, גם שנתיים לאחר הפעלתה, אם כי חל שיפור ניכר בשביעות רצון של מבצעות הרפורמה במהלך שתי שנות הפעלתה. עם זאת, לא חלו שינויים של ממש בדפוסי שביעות הרצון בקרב ההורים, שהיו גבוהים מלכתחילה, לאורך שתי שנות הפעלת הרפורמה.

זאת ועוד: מלבד עומס העבודה, עניין שהגננות והסייעות כאחד מסתייגות ממנו (אם כי באופן מתון יותר בשנה השנייה להפעלת הרפורמה), מחצית מהגננות ומהסייעות מסופקות ממעמדן המקצועי ומארגון יום העבודה שלהם. הנתונים מצביעים על יציבות במידת שביעות הרצון של הגננות והסייעות כאחד בכל ההיבטים הללו בעבודת הגן, במהלך השנתיים של הטמעת הרפורמה. מגמת השינוי היחידה שאפשר להצביע עליה היא ירידה קלה בשיעורי הגננות והסייעות החשות שביעות רצון נמוכה בתחומים השונים, ועלייה דומה בשיעורי המדווחות על שביעות רצון בינונית. נדגיש כי המגמה הכללית העולה מהנתונים בתום השנה השנייה להפעלת רפורמה היא של שביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה בקרב גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לגנים דוברי עברית, אם כי השיפור בשביעות הרצון מהרפורמה לאחר ביסוסה היה דומה בשני מגזרי השפה.

גם בנוגע לשביעות הרצון בתחומים שונים הקשורים לרפורמה ניכרים הבדלים בין שני מגזרי השפה בדפוסי הדיווחים בקרב גננות וסייעות. המגמה הבולטת לאחר שנתיים של הפעלת הרפורמה היא שביעות רצון גבוהה יותר בקרב הגננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, בכל התחומים שנסקרו. לבסוף, תוצאות הסקרים בקרב הגננות מצביעות על שיעורים גבוהים של גננות שכבר בשנה הראשונה להחלת הרפורמה מביעות שביעות רצון גבוהה מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, מהתפתחותן המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן, ונראה כי הרפורמה גרמה לעלייה בשביעות הרצון של הגננות בתחומים אלו. גם כאן ניכרות רמות גבוהות יותר של שביעות רצון בקרב גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, אם כי ההבדלים בין מגזרי השפה לא היו ניכרים ונעו בטווח של עד 10%.

11. תפיסות בנוגע להשפעותיה של רפורמת אופק חדש על עבודת הגן והתנהלותו

בתת-הפרק הקודם עסקנו בעמדותיהם הכלליות של הגננות, הסייעות וההורים כלפי רפורמת אופק חדש ומרכיביה העיקריים. על פי עמדות הממונים על החינוך הקדם-יסודי במשרד החינוך, רפורמת אופק חדש נועדה לממש שלושה יעדים עיקריים: לקדם את איכות מערך הלמידה וההתנסויות של הילדים בגיל הרך, להבנות מחדש את תפיסת תפקידה של הגננת ולהשביח את תהליך ההתפתחות המקצועית של סגל החינוך וההוראה בגני הילדים. בתת-הפרק הנוכחי נתאר את תפיסותיהם של הגורמים השונים בנוגע להשפעותיה הנתפסות של הרפורמה על מגוון היבטים הקשורים ביעדים אלו, שנתיים לאחר הפעלתה המלאה: התנהלות

העבודה בגן וסדר היום בו, העייפות בקרב הילדים והאווירה בגן, עבודת הצוות, תדמיתן המקצועית של הגננות והסייעות והקשר בין צוות הגן לבין ההורים. באמצעות בדיקה מובחנת יותר של השפעותיה הנתפסות של רפורמת אופק חדש על התנהלות הגן ועל היחסים בין הגורמים השונים בתוכו, ננסה לבנות תמונה ברורה יותר של האופן שבו רפורמת אופק חדש נתפסת בעיני מבצעות הרפורמה ובעיני ההורים. כדי לבחון את מידת ההלימה בין יעדי הרפורמה על פי תפיסות מובילה לבין מידת הטמעתם מנקודת המבט של מבצעות הרפורמה ושל ההורים נשאלו גננות, סייעות והורים באיזה אופן הרפורמה משפיעה או לא משפיעה, לדעתם, על תחומים שונים שהם רלוונטיים לעבודת הגן.

השפעתה הנתפסת של הרפורמה על העבודה בגן

התיאור של משרד החינוך בדבר נוהלי ההפעלה של רפורמת אופק חדש בגני הילדים מבליט את ההזדמנות שהרפורמה מזמנת לקידום איכות הלמידה וההתנסות של בני הגיל הרך, תוך יצירת סביבה תומכת וקשר אישי עם הגננת. רפורמת אופק חדש מגדירה מחדש את התנהלות המסגרת החינוכית בגנים כדי לאפשר קיום שגרה גמישה ורצופה של התנסויות ופעילויות. לשם בחינת השפעתה של הרפורמה על חוויית העבודה של צוות הגן נשאלו הגננות והסייעות אם אכן חל לדעתן שינוי בעבודת הגן בעקבות רפורמת אופק חדש. מהנתונים שבלוח 6 עולה כי באופן כללי **הגננות, יותר מהסייעות, רואות ברפורמת אופק חדש גורם שחולל שינוי בעבודת הגן**. כך, בתום שנתיים להפעלתה, כמחצית מהגננות (46%) דיווחו על שינוי לטובה בעבודת הגן בעקבות אופק חדש, לעומת 20% בלבד מהסייעות. זאת ועוד: מהנתונים עולה מגמה חיובית, אם כי מתונה, בקרב גננות וסייעות כאחד בנוגע לתפיסת עבודת הגן בעקבות הפעלת הרפורמה. **בתום השנה השנייה, בהשוואה לשנה הראשונה, ירד שיעור הגננות והסייעות שדיווחו על שינוי לרעה בעבודתן בעקבות הפעלת הרפורמה.**

לוח 6: השינוי הנתפס בעבודת הגן בעקבות רפורמת אופק חדש

"האם בעקבות אופק חדש חל לדעתך שינוי בעבודת הגן?"

סייעות						גננות					
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
חל שינוי לרעה או גדול לרעה	לא חל שינוי	חל שינוי לטובה או גדול לטובה	חל שינוי לרעה או גדול לרעה	לא חל שינוי	חל שינוי לטובה או גדול לטובה	חל שינוי לרעה או גדול לרעה	לא חל שינוי	חל שינוי לטובה או גדול לטובה	חל שינוי לרעה או גדול לרעה	לא חל שינוי	חל שינוי לטובה או גדול לטובה
36%	44%	20%	40%	43%	17%	19%	35%	46%	25%	30%	45%

- השוואה לפי מגזר שפה: באופן גורף, השפעת הרפורמה על עבודת הגן נתפסת באופן חיובי הרבה יותר בקרב גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, והבדלים אלו נשארו יציבים לאורך שתי שנות הפעלתה: כך, בתום שנה השנייה להפעלת הרפורמה, רק 37% מהגננות

ו-15% מהסייעות בגנים דוברי עברית ראו שינוי חיובי בעבודת הגן בעקבות הפעלתה, לעומת 69% ו-46%, בהתאמה, בגנים דוברי ערבית.

בהמשך, בשאלה פתוחה, התבקשו הגננות והסייעות לנמק את תשובותיהן. שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הגננות והסייעות שסברו כי חלה הרעה בעבודתן בגן בעקבותיה ציינו בעיקר היבטים של עייפות בקרב הילדים ולחץ ועומס מבחינת הדרישות:

"מרגישים שאין זמן, כל הזמן יש למלא טפסים ואין זמן לעבודה"
"לילדים מאוד קשה להיות בגן עד 14- הם עייפים ותלמידים בבי"ס לומדים עד 13 או 13:30"
"לילדים קשה להתרכז כשזה יום ארוך"

גננות וסייעות שדיווחו כי חלה הטבה בעבודתן בגן בעקבות הרפורמה ציינו בתשובותיהן בעיקר היבטים של הקדשת זמן רב יותר למפגשים פרטניים וקבוצתיים ואפשרות להיכרות ועבודה מעמיקות יותר עם הילדים:

"יותר זמן לשבת עם ילד ועם קבוצות"
"יש יותר זמן לפגישות קבוצתיות, יותר זמן לעבודות יצירה, משחק חופשי"
"ההתייחסות לפרט ורמת ההתפתחות של גל ילד וילד בגן"

השפעות נתפסות של הרפורמה על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים

על פי מובילות הרפורמה, רפורמת אופק חדש מכוונת בראש ובראשונה לקידום איכות הלמידה וההתנסות של הילדים בגיל הרך. לשיטתן, העבודה בקבוצות קטנות והמפגשים האישיים אמורים להוביל להוראה ממוקדת בפרט שמטרתה העיקרית הן קידום ההישגים הלימודיים, החברתיים והרגשיים ויצירת סביבה תומכת וקשר אישי עם הגננת. הנחת העבודה היא שהוראה הממוקדת בפרט מאפשרת מימוש טוב יותר של מטרות החינוך והגעתם של הילדים להישגים הנדרשים. נדבך ראשון בבדיקת השפעתה של הרפורמה על התפתחות הילדים הוא בחינת האופן שבו הגננות וההורים חווים שינוי בהתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים בעקבות הרפורמה. בלוח 7 מוצגים נתונים אלו. הסייעות לא נשאלו על השפעת הרפורמה בתחומים אלו.

כפי שנראה בלוח 7, הנתונים מצביעים על זהות בתפיסות הגננות וההורים כלפי השפעת הרפורמה על התפתחות הילדים ועל מגמה חיובית קלה בתפיסתן של 2%-4% בכל הנוגע להשפעות הרפורמה במהלך השנה השנייה להפעלתה. בתום שנתיים להפעלת הרפורמה, כמחצית מכלל הגננות וההורים סבורים כי לרפורמת אופק חדש אין השפעה על התפתחות הילדים מבחינה קוגניטיבית, רגשית וחברתית, וגם לא על ביטחונם העצמי. מיעוט בלבד (2%-6%) מדווחים כי היא משפיעה לרעה או מאוד לרעה על התפתחות הילדים, במידה שווה בתחומים השונים, ושליש עד מחצית מן הגננות (41%-48%) וכמחצית מההורים (46%-53%) תופסים את הרפורמה כגורם בעל השפעה חיובית על התפתחות הילדים בתחומים השונים.

לוח 7: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים

"באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על..."

הורים						גננות						
תשע"ג (n=530)			תשע"ב (n=644)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
2%	52%	46%	2%	50%	48%	3%	49%	48%	3%	51%	46%	ההישגים הקוגניטיביים של הילדים
4%	47%	49%	4%	49%	47%	6%	47%	47%	7%	50%	43%	החוויה הרגשית- חברתית של הילדים
2%	48%	50%	2%	48%	50%	4%	51%	45%	4%	54%	42%	המיומנויות החברתיות של הילדים
2%	45%	53%	2%	52%	46%	2%	57%	41%	3%	59%	38%	ביטחונם העצמי של הילדים

- השוואה לפי מגזר שפה :** הממצאים מצביעים על הבדלים גדולים בין שני מגזרי השפה בשיעורי הגננות המדווחות על השפעות חיוביות של הרפורמה על התפתחות הילדים : בתום שנתיים להפעלתה, **שיעורים נמוכים בהרבה של גננות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, רואות ברפורמה גורם המשפיע לטובה או מאוד לטובה על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים (29%-38% לעומת 67%-81%, בהתאמה).** פערים אלו נשארו יציבים במהלך שתי שנות הפעלתה של הרפורמה. דפוס ההבדלים בין מגזרי השפה בדיווחי ההורים דומה לזה שהתקבל בדיווחי הגננות, והוא בא לידי ביטוי בעובדה ששיעורי ההורים שדיווחו על השפעות נתפסות חיוביות של הרפורמה בתחומים שונים של התפתחות ילדם היו נמוכים במידה ניכרת בגנים דוברי עברית (43%-47%), בהשוואה לגנים דוברי ערבית (61%-64%).

השפעות נתפסות של הרפורמה על עייפות הילדים ומידת רצונם ללכת לגן

אופק חדש, על כל מרכיביה, מותנית בהארכת יום הלימודים, שהיא ציר מרכזי ברפורמה. הגננות, הסייעות וההורים מושפעים משינוי זה, ועל כן יש חשיבות רבה לתפיסות של הגננות, הסייעות וההורים בנוגע להשפעה של הארכת יום הלימודים על מידת העייפות של הילדים ועל רצונם ללכת לגן. נתונים אלו מוצגים בלוחות 8א (גננות וסייעות) ו-8ב (הורים).

מהנתונים אפשר ללמוד על מספר מגמות: ראשית, **לדיןן של מרבית הגננות והסייעות הרפורמה משפיעה לרעה על הילדים מבחינת רמת העייפות שלהם**, אך חלה ירידה, אף כי מתונה, בשיעורים אלו בשנה השנייה לרפורמה (מ-72% ל-68% בקרב הגננות ומ-74% ל-71% בקרב הסייעות). בהתאם לזה, שיעורים נמוכים בלבד של גננות (11%), סייעות (9%) והורים (17%) סבורים, שנתיים לאחר הפעלתה, כי לרפורמה השפעה חיובית על מידת העייפות של הילדים, אך לא חלו שינויים בתפיסות אלו לאורך השנתיים של הטמעתה. **עם זאת, מרבית הגננות והסייעות (68%) וכמחצית מההורים (49%) אינם רואים ברפורמה גורם שיש לו השפעה על מידת רצונם של הילדים ללכת לגן**, ורק מיעוט מהגננות ומהסייעות, אך גם מחצית מההורים, מייחסים לה השפעה שלילית בתחום זה, שוב תוך שיפור קל במהלך השנים.

לוח 8א: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על עייפות הילדים ועל רצונם ללכת לגן

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...”

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
71%	20%	9%	74%	18%	8%	68%	21%	11%	72%	18%	10%	רמת העייפות של הילדים
9%	68%	23%	11%	66%	23%	5%	68%	27%	4%	70%	26%	רצון הילדים ללכת לגן

לוח 8ב: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על עייפות הילדים ורצונם להגיע לגן

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...”

הורים						
תשע"ג (n=530)			תשע"ב (n=644)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
33%	49%	17%	44%	44%	12%	רמת העייפות של הילדים
36%	49%	15%	45%	45%	10%	רצון הילדים ללכת לגן

- **השוואה לפי מגזר שפה: גם בהיבטים אלו הרפורמה נתפסת באופן שלילי יותר בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית.** כך, בשנה השנייה להפעלתה, ציינו 79% מהגננות בגנים דוברי עברית, לעומת 39% בלבד מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, כי הרפורמה משפיעה לרעה או מאוד לרעה על רמת העייפות של הילדים, ורק 4% מהגננות בגנים דוברי עברית, בהשוואה ל-30% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, ראו ברפורמה גורם המשפיע לטובה או מאוד לטובה על רמת העייפות של הילדים. **גם דפוסי התפיסות בדבר השפעת הרפורמה על רצונם של הילדים ללכת לגן היו שונים בשני מגזרי השפה.** אמנם בשניהם שיעור דומה של גננות (5% בגנים דוברי עברית ו-6% בגנים דוברי ערבית) רואות ברפורמה, בשנה השנייה להחלתה, גורם בעל השפעה שלילית על רצון הילדים ללכת לגן, ללא שינוי בהשוואה לשנה הראשונה לרפורמה, אולם רק 17% מהגננות בגנים דוברי עברית טוענות כי לדעתן לרפורמה השפעה חיובית על רצון הילדים ללכת לגן, לעומת 54% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, גם כאן ללא שינוי מהותי בתום שנתיים להחלת הרפורמה. **בדומה לגננות ולסייעות בגנים דוברי ערבית, גם ההורים דיווחו על השפעות שליליות פחות של הרפורמה בתחומים אלו, בהשוואה להורים בגנים דוברי עברית, אם כי הפערים ביניהם היו מתונים בהשוואה לפערים בקרב הגננות והסייעות.**

האווירה בגן והיחסים החברתיים בין הילדים

נדבך מרכזי ברפורמת אופק חדש מתייחס לטיפול של אקלים גן מיטבי. הכוונה היא לאווירה חיובית ותומכת בגן, המאפשרת קיום קשרים חברתיים בין הילדים לבין עצמם והרחבת הפעילויות להידוק הקשרים החברתיים ביניהם. כדי לעמוד על ההשפעה הנתפסת של הרפורמה על האווירה בגן ועל היחסים בין הילדים, נשאלו הגננות, הסייעות וההורים באיזו מידה, לדעתם, רפורמת אופק חדש משפיעה על האווירה בגן ועל היחסים החברתיים בין הילדים. בלוחות 9א ו-9ב מוצגים נתונים אלו.

באופן כללי נראה כי התפיסות בקרב הגננות, הסייעות וההורים בנוגע להשפעות הרפורמה על האווירה בגן ועל היחסים בין הילדים - דומות, **ויותר ממחציתם דיווחו, שנתיים לאחר החלתה, כי להערכתם לא הייתה לרפורמה השפעה בתחומים אלו.** עם זאת, **ניכרת מגמה של שינוי חיובי בתפיסות בקרב כל הגורמים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.** בהשוואה לשנת תשע"ב, בשנת תשע"ג שיעורים גבוהים יותר של גננות, סייעות והורים רואים ברפורמה גורם משפיע לטובה בהיבטים אלו, ושיעורים נמוכים יותר רואים בה גורם משפיע לרעה. אמנם השיפור בתפיסות הגורמים השונים במהלך שנות הפעלתה של הרפורמה לא היה גבוה והסתכם באחוזים מעטים בלבד, אך הוא התרחש בקרב כל הגורמים ובשני התחומים.

לוח 9א: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על האווירה בגן

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...”

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
11%	62%	28%	14%	60%	26%	5%	56%	39%	8%	58%	34%	האווירה בגן/אקלים הגן
9%	65%	26%	11%	65%	24%	4%	64%	32%	3%	65%	32%	היחסים החברתיים בין הילדים

לוח 9ב: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על האווירה בגן

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...”

הורים						
תשע"ג (n=530)			תשע"ב (n=644)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
4%	50%	47%	7%	49%	44%	האווירה בגן /אקלים הגן
4%	60%	36%	5%	63%	32%	היחסים החברתיים בין הילדים

- השוואה לפי מגזר שפה : באופן כללי, גננות, סייעות והורים בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית, מחזיקים בתפיסות חיוביות פחות בנוגע להשפעות הרפורמה על האווירה בגן ועל היחסים החברתיים בין הילדים, וללא שינוי של ממש במגמה זו במהלך שתי שנות הפעלתה של הרפורמה. כך, בגנים דוברי עברית, רק 23% מהגננות, 28% מהסייעות ו-41% מההורים סברו שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה כי היא משפיעה לחיוב על האווירה בגן, לעומת 72%, 55% ו-69% בהתאמה, בגנים דוברי

ערבית. דפוס דומה של הבדלים בין המגזרים עלה גם בדיווחים בנושא השפעת הרפורמה על היחסים החברתיים בין הילדים.

עומס העבודה על צוות הגן

היבט מרכזי של רפורמת אופק חדש מתייחס להארכת יום הפעילות בגן והגברת המוכנות של הפעילויות בו. לשינויים אלו עלולות להיות השלכות ניכרות על תחושת העומס של הגננות והסייעות, ועל כן הם בעקיפין גורם מכריע במידת ההצלחה ביישום ובהטמעה של רפורמת אופק חדש בגנים. משום כך נשאלו כל הגורמים באיזו מידה לדעתם הרפורמה משפיעה על עומס העבודה ורמת העייפות של צוות הגן. בלוחות 10א' ו-10ב' מוצגים נתונים אלו.

התמונה המצטיירת בנוגע לתחושות בדבר עומס העבודה ועייפות הצוות בעקבות יישום אופק חדש שונה מאוד מנקודות המבט של הצוות ושל ההורים: **בשנה הראשונה להפעלתה חשו מרבית הגננות והסייעות כי לרפורמה השפעה שלילית על עומס העבודה (78% ו-67%, בהתאמה) ועל מידת עייפותן (70% ו-71%, בהתאמה), ורק מיעוטן דיווחו על השפעות חיוביות של הרפורמה בתחומים אלו. לעומת זאת רק כשליש מההורים סברו כי לרפורמה השפעה שלילית מבחינת עומס העבודה המוטל על צוות הגן, ורק שיעור מבוטל מהם (3%) חשבו כי לרפורמה השפעה שלילית על מידת העייפות של הצוות. עם זאת, בתום שנתיים להפעלתה ניכרת בקרב כל הגורמים מגמה בכיוון חיובי בתפיסות אלו.** הדבר בא לידי ביטוי בירידה בשיעורי הגננות, הסייעות וההורים כאחד הסבורים כי לרפורמה השפעה שלילית בתחומים אלו, ועלייה בשיעורי הסבורים כי הרפורמה משפיעה לטובה בתחומים אלו. השינויים לאורך שנות ההפעלה של התכנית אינם גדולים, אך הם ניכרים בקרב כל הגורמים ומצביעים על מגמה חיובית.

לוח 10א: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על עומס העבודה המוטל על צוות הגן

"באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על..."

גננות			סייעות					
תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=640)		
תשע"ג (n=645)								
משפיעה לטובה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לרעה או מאוד לטובה	משפיעה לטובה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לרעה	משפיעה לטובה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לרעה
11%	11%	78%	14%	14%	72%	9%	24%	67%
9%	21%	70%	9%	25%	66%	5%	24%	71%
61%	29%	9%	64%	30%	6%	61%	29%	9%

לוח 10ב: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על עומס העבודה המוטל על צוות הגן

"באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על..."

הורים						
תשע"ג (n=530)			תשע"ב (n=644)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
30%	50%	20%	35%	52%	13%	עומס עבודה על הגננות/הסייעות/ צוות הגן
2%	58%	40%	3%	58%	39%	מידת העייפות של הגננות/הסייעות/ צוות הגן

- השוואה לפי מגזר שפה: באופן כללי, דפוסי ההתייחסויות של גננות, סייעות והורים כלפי השפעות הרפורמה על עומס העבודה המוטל על צוות הגן ועל רמת עייפותו דומים למדי בשני מגזרי השפה, בכל אחת משתי שנות הרפורמה, עם מגמה של דפוסים שליליים יותר בקרב גננות, סייעות והורים בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית. הפערים בין מגזרי השפה נעו בין 2%-22% בעבור הקבוצות והתחומים השונים.

הקשר בין הגננות לילדים

לתפיסתן של מובילות הרפורמה, אווירה חיובית ותומכת בגן, המבססת תחושת השתייכות אצל כל אחד מן הילדים, נבנית באמצעות אינטראקציות איכותיות בין צוות החינוך בגן לבין הילדים. לשם בחינת השפעתה של הרפורמה על הקשר בין הגננות לילדים נתבקשו הגננות לדווח באמצעות סדרה של היגדים על מידת השפעתה של הרפורמה, לדעתן, על הקשר שלהן עם הילדים. בלוח 11 מוצגים נתונים אלו.

התמונה העולה מן הנתונים מצביעה בבירור על תפיסות חיוביות של הגננות בדבר השפעתה של רפורמת אופק חדש על איכות האינטראקציות שלהן עם הילדים, מגמה שהתחזקה במהלך שתי שנות הרפורמה. כך, שנתיים לאחר הפעלתה, כשני שלישים מהגננות ציינו כי הרפורמה משפיעה לחיוב על ההיכרות והאינטראקציה שלהן עם הילדים, ורק מיעוטן דיווחו על השפעה שלילית של הרפורמה בתחום זה.

לוח 11: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על האינטראקציה בין הגננות לילדים

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...”

גננות						
תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
2%	37%	61%	2%	40%	58%	מידת ההיכרות שלך עם כל ילד וילד
2%	44%	54%	2%	44%	54%	האינטראקציות בינך לבין הילדים
4%	32%	64%	4%	37%	59%	הגדלת זמן האיכות שלך עם הילדים

- **השוואה על פי מגזר שפה:** בדומה לתחומים אחרים, גם בתחום זה ניכרות תפיסות חיוביות יותר בקרב גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, בשתי שנות הרפורמה. כך, בשנה השנייה להחלתה 43%-56% מהגננות בגנים דוברי עברית דיווחו כי לרפורמה השפעה טובה או טובה מאוד על רמת האינטראקציה והקשר שלהן עם הילדים, לעומת 85%-88% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית.

עבודת הצוות בגן

מורכבות השינויים בעבודת הגן והתנהלותו הנגזרים מרפורמת אופק חדש מחייבת שיתוף פעולה ועבודת צוות יעילה לשם הצלחת ההטמעה של הרפורמה ויישומה. הגננות והסייעות נשאלו באיזו מידה רפורמת אופק חדש משפיעה על עבודת הצוות בגן. הנתונים מוצגים בלוח 12.

אשר להשפעת הרפורמה על עבודת הצוות בגן, שנתיים לאחר הטמעתה, כמעט מחצית מהגננות (43%) וכשליש מהסייעות (29%) סבורות כי לרפורמה השפעה חיובית בהקשר זה, ורק מיעוט קטן מהגננות ומהסייעות (6%-12%, בהתאמה) ציינו כי לדעתן לרפורמה השפעה שלילית על עבודת הצוות. נדגיש כי בדומה לתחומים הקודמים שנסקרו, גם בהיבטים אלו ניכרת עם הזמן מגמה חיובית בתפיסות כלפי השפעות הרפורמה.

לוח 12: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על עבודת הצוות בגן

”באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת 'אופק חדש' על עבודתו של צוות הגן?”

סייעות						גננות					
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה
12%	59%	29%	9%	62%	29%	6%	51%	43%	10%	53%	37%

השוואה לפי מגזר שפה: גם בתחום זה, שנתיים לאחר הטמעתה התייחסותן של הגננות בגנים דוברי ערבית כלפי הרפורמה חיובית יותר, בהשוואה לזו של גננות בגנים דוברי עברית: יותר גננות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, סבורות כי הרפורמה משפיעה לרעה או מאוד לרעה על עבודתו של צוות הגן (7% לעומת 4%, בהתאמה), ופחות גננות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, סבורות כי לרפורמה השפעה חיובית או חיובית מאוד בתחום זה 31% לעומת 76%, בהתאמה). גם מדיווחי הסייעות עלו הבדלים דומים בתחום זה בין שני מגזרי השפה.

תדמיתן והתפתחותן המקצועית של הגננות והסייעות

היות שמובילות הרפורמה רואות בה הזדמנות לקדם את מעמדן ותדמיתן המקצועית של הגננות והסייעות, נשאלו הגננות והסייעות באיזה אופן הרפורמה משפיעה, לדעתן, על תדמיתן המקצועית. הגננות נשאלו גם באיזו אופן הרפורמה משפיעה על התפתחותן המקצועית. הנתונים מוצגים בלוח 13.

לוח 13: השפעות נתפסות של רפורמת אופק חדש על התדמית וההתפתחות המקצועית

"באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת 'אופק חדש' על..."

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
10%	67%	23%	14%	63%	23%	9%	52%	39%	7%	57%	36%	התדמית של מקצוע הגננות/סייעת
--	--	--	--	--	--	9%	36%	55%	12%	41%	47%	ההתפתחות המקצועית של הגננות

שנתיים לאחר החלת הרפורמה, יותר ממחצית מהגננות (52%) ומהסייעות (67%) סבורות כי לרפורמה אין השפעה על התדמית של מקצוען, אך לפחות בקרב הגננות ניכר שינוי חיובי בתפיסה זו במהלך הטמעת הרפורמה. בדומה לזה, מחצית מהגננות דיווחו כי לרפורמה השפיעה חיובית על התפתחותן המקצועית, ורק מיעוטן חשות כי הייתה לה השפעה שלילית בתחום זה.

- **השוואה לפי מגזר שפה:** ההתייחסויות של הגננות והסייעות כלפי השפעת הרפורמה על התדמית של מקצוען היו חיוביות הרבה יותר בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לגנים דוברי עברית, גם שנתיים לאחר הפעלתה. הפערים בין מגזרי השפה נעו בין 7% ל-36% בתחומים השונים בעבור הגננות והסייעות.

הקשר בין ההורים לבין צוות הגן ומעורבותם בפעילויות הגן

רפורמת אופק חדש מייחסת חשיבות לא רק לתהליכים המתרחשים בגן עצמו, אלא גם לשיתוף פעולה פורה ויעיל בין הצוות החינוכי בגן לבין ההורים כפי שמתחייב מטובת הילד. שיתוף פעולה ותקשורת טובה בין צוות הגן להורים הם אבני בניין לתהליך החינוכי שיקדם את הילד. על כן נתבקשו הגננות וההורים להתייחס למספר היגדים בדבר השפעת הרפורמה על הקשר בין ההורים לצוות הגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן. בלוח 14 מוצגים נתונים אלו.

נראה כי שנתיים לאחר החלת הרפורמה, הגננות וההורים תמימי דעים בנוגע להשפעתה על הקשר בין ההורים לצוות הגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן: **כשליש מהגננות (36%-39%) ומההורים (39%-43%) סבורים כי לרפורמה השפעה טובה או טובה מאוד על הקשר בין הצוות להורים, ורק אחוזים מעטים מהם סבורים כי לרפורמה השפעה שלילית על הקשר בין ההורים לצוות הגן ועל מידת שיתוף הפעולה שלהם וההיכרות שלהם עם פעילויות הגן.** גם בהיבטים אלו ניכרת בקרב כל הגורמים מגמה חיובית ויציבה בתפיסות לאורך השנתיים של הפעלת הרפורמה.

לוח 14: הקשר בין ההורים לצוות הגן ומידת מעורבותם של ההורים בפעילויות הגן

"באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת 'אופק חדש' על..."

הורים						גננות						
תשע"ג (n=530)			תשע"ב (n=644)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	משפיעה לרעה או מאוד לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה או מאוד לטובה	
3%	58%	39%	1%	61%	38%	3%	59%	39%	3%	65%	32%	הקשר בין הגננות להורים
1%	57%	42%	3%	59%	38%	--	--	--	--	--	--	הקשר בין ההורים לסייעות
2%	56%	43%	2%	61%	37%	3%	61%	36%	2%	66%	32%	מידת שיתוף הפעולה מצד ההורים
3%	55%	42%	6%	57%	37%	2%	60%	38%	1%	66%	33%	הגברת הכרות של ההורים עם הנעשה בגן

- **השוואה לפי מגזר שפה:** כמו בתחומים הקודמים, גם כאן ההתייחסויות של הגננות וההורים בנושא השפעת הרפורמה על הקשר בין ההורים לצוות הגן ועל מידת המעורבות וההיכרות של ההורים עם הנעשה בו היו חיוביות יותר, ובמידה ניכרת, בגנים דוברי ערבית בהשוואה לגנים דוברי עברית. הפערים בין מגזרי השפה נעו בין 11% ל-50% בעבור גננות והורים בשאלות השונות לאורך שתי שנות הפעלתה של הרפורמה.

לסיכום, היחס האמביוולנטי כלפי הרפורמה בא לידי ביטוי גם בתפיסות בדבר השפעותיה על היבטים שונים בהתנהלות הגן. מהדיווחים עולה כי לצד התפיסה הכללית השלילית כלפי הרפורמה, **הגננות, יותר מהסייעות, מביעות קורת רוח מהשינויים לטובה שחלו בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, לתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, להתפתחותן המקצועית, לקשר עם ההורים, לתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ולהספק הפעילויות המתוכננות בגן.** זאת ועוד: התחושה הרווחת בקרב מרבית הגננות והסייעות היא שלרפורמה השפעה מיטיבה על סדר יום העבודה בגן, על עבודת הצוות בגן ועל איכות הקשר בין הגננות לילדים. בה בעת, לצד התפיסות החיוביות כלפי השפעות הרפורמה בעבודת הגן עולות מצד הגננות והסייעות הסתייגויות מהשפעותיה השליליות של הרפורמה בעיקר בכל הנוגע לעייפות של הילדים

ושל צוות הגן ולעומס העבודה המוטל על הצוות. עם זאת, הנתונים מצביעים בבירור על מגמה חיובית לאורך שנות החלתה של הרפורמה בכל הנוגע לתפיסות כלפי השפעת הרפורמה על התנהלות הגן, וזאת בקרב כל המעורבים ובכל התחומים. אמנם השיפורים לא היו גדולים, ועל פי רוב מדובר באחוזים מעטים, אך מגמת השיפור בתפיסות הייתה גורפת בכל התחומים שנסקרו ובקרב הגננות, הסייעות וההורים כאחד.

סיכום פרק 1 – תפיסותיהם של המבצעות ושל ההורים בדבר מהותה של הרפורמה והשפעותיה על עבודת הגן

בפרק זה בחנו כיצד הגננות, הסייעות וההורים תופסים את התהליכים העיקריים הנכללים ברפורמת אופק חדש, בתום שנתיים ליישומה המלא בגני הילדים. כמו כן נבדקו השפעותיה הנתפסות של הרפורמה על ההתנהלות היום-יומית בגן, על העמדות כלפיה ועל מידת שביעות הרצון ממנה. בתום שנתיים ליישומה המלא של רפורמת אופק חדש בגני הילדים, עולות מספר מגמות בנוגע לתפיסת שילובה בחיי הגן, לרצון בהמשך קיומה ולמידת שביעות הרצון ממנה. אפשר לומר כי **לכל המעורבים ברפורמה תפיסות אמביוולנטיות כלפיה, הבאות לידי ביטוי בהתייחסויות מורכבות כלפי היבטים ספציפיים שלה והשפעותיהם על התנהלות הגן, גם שנתיים לאחר הפעלתה**: מרבית הגננות וההורים (אך רק כמחצית מהסייעות) מצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה תוך המלצות להכניס בה שינויים; פחתו שיעורי המצדדים בהפסקת הרפורמה, בקרב כל הגורמים, ועלו שיעורי המצדדים בהמשך קיומה במתכונת שהוחלה. מנגד, שיעורים נמוכים יחסית של גננות ושל סייעות הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מהרפורמה, גם שנתיים לאחר הפעלתה, אם כי חל שיפור ניכר בשביעות רצון במהלך שתי שנות הפעלתה. בקרב ההורים, לעומת זאת, לא חלו שינויים של ממש בדפוסי שביעות הרצון והם נשארו גבוהים גם לאחר שנתיים. עם זאת, הגננות, יותר מהסייעות, מביעות קורת רוח מהשינויים לטובה שחלו בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, לתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, להתפתחותן המקצועית, לקשר עם ההורים, לתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ולהספק הפעילויות המתוכננות בגן, ונראה כי הרפורמה גרמה לעלייה בשביעות הרצון של הגננות בתחומים אלו.

זאת ועוד: שנתיים לאחר החלתה, התחושה הרווחת בקרב הגננות היא כי **לרפורמה השפעה מיטיבה על סדר יום העבודה בגן**. מהנתונים עולה מגמה חיובית, אם כי מתונה, בקרב הגננות והסייעות כאחד, בתפיסות כלפי עבודת הגן בעקבות הפעלת הרפורמה: פחות גננות וסייעות דיווחו בתום השנה השנייה, בהשוואה לשנה הראשונה, על שינוי לרעה בעבודתן בעקבות הפעלת הרפורמה. על פי דיווחי הגננות וההורים, לרפורמה השפעה מיטיבה גם על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים, תוך מגמה של שינוי חיובי מתון במהלך השנים. שנתיים לאחר החלתה, השפעות הרפורמה על האווירה בגן ועל היחסים בין הילדים נתפסות בעיני הגננות, הסייעות וההורים באופן דומה. יותר ממחציתם לא מייחסים לרפורמה השפעה בתחומים אלו, אם כי המגמה לאורך השנים היא של שינוי חיובי בתפיסות כל הגורמים בהקשר זה. באותו קו, הגננות גם מדווחות על תפיסות חיוביות כלפי השפעת הרפורמה על איכות האינטראקציות שלהן עם הילדים ועל עבודת הצוות בגן. בשני היבטים אלו חלה מגמה של שינוי חיובי במהלך שתי שנות הרפורמה. לבסוף, הגננות וההורים תמימי דעים בנוגע להשפעת הרפורמה על הקשר בין ההורים לצוות הגן, על מידת שיתוף הפעולה שלהם ועל ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן. רק אחוזים מעטים מהם סבורים כי הרפורמה מזיקה בהיבטים אלו, ובקרב כל הגורמים ניכרת מגמה חיובית ויציבה בתפיסות לאורך שנות הפעלתה של הרפורמה.

לצד התפיסות החיוביות בדבר השפעות הרפורמה על עבודת הגן, הגננות והסייעות מעלות הסתייגויות מהשפעותיה השליליות של הרפורמה בעיקר בנוגע לעייפות של הילדים וכן לעייפות של צוות הגן ולעומס העבודה המוטל עליו, אם כי גם בהיבטים אלו חלה ירידה, אף כי מתונה, בשיעורים אלו בשנה השנייה לרפורמה. מנגד, מרבית הגננות והסייעות וכמחצית מההורים אינם סבורים שהרפורמה משפיעה על רצונם של הילדים ללכת לגן, ורק מיעוט מהם מייחסים לה השפעה שלילית בתחום זה, שוב תוך שיפור קל במהלך השנים.

השוואת ההתייחסויות לרפורמה ולהשפעותיה שנה ושנתיים לאחר החלתה בגנים מצביעה על מגמה ברורה של תפיסה חיובית יותר כלפיה בקרב כל המעורבים בה: גננות, סייעות והורים, עם השתרשותה. בכל התחומים שנסקרו עלו תפיסות חיוביות יותר ושליליות פחות כלפי השפעות הרפורמה על התנהלות הגן ועל היבטים הקשורים למעמדן המקצועי של המבצעות. השינויים במהלך השנתיים אינם גדולים אך גורפים, והם חלו בכל תחום שנבדק. כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה, פחת בקרב כל הגורמים שיעור המצדדים בהפסקתה, חל שיפור ניכר במידת שביעות רצוןן של מבצעות הרפורמה (בקרב ההורים לא חלו שינויים של ממש בהקשר זה), עלתה שביעות הרצון של הגננות, יותר משל הסייעות, מהשינויים לטובה שחלו בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, לתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, להתפתחותן המקצועית, לקשר עם ההורים, לתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ולהספק הפעילויות המתוכננות בגן. כמו כן ניכרת בקרב גננות וסייעות כאחד מגמה חיובית, אם כי מתונה, בתפיסת עבודת הגן בעקבות הפעלת הרפורמה.

גם בתחום ההשפעות המזיקות של הרפורמה, בעיקר בכל הנוגע לעייפות של הילדים ושל צוות הגן ולעומס העבודה המוטל על הצוות, חלה התמתנות עם השתרשותה של הרפורמה, ומרבית הגננות והסייעות אף רואות עלייה במידת רצונם של הילדים ללכת לגן.

פרק 2 - תהליכי יישום והטמעה של רפורמת אופק חדש

בפרק הקודם תוארו האופנים השונים שבהם הגננות, הסייעות וההורים תופסים את התהליכים העיקריים הנכללים ברפורמת אופק חדש, בתום שנתיים ליישומה בהיקף מלא בגני הילדים, ואת השפעותיה על ההתנהלות היום-יומית בגן, העמדות כלפיה ושביעות הרצון ממנה. **הפרק הנוכחי נועד להציג תמונת מצב בנוגע ליישום הרפורמה בתום שנתיים להפעלתה המלאה בגנים.** תמונת המצב תתייחס לכל אחד מרכיבי הרפורמה, וזאת בניסיון להעריך את היחס שבין הכוונות וההנחיות של הדרג המוביל לבין הביצוע בפועל, את דרכי העשייה הדומות והשונות שנוצרו בגנים ואת מידת שביעות הרצון של המעורבים בתכנית מכל אחד מהרכיבים של אופק חדש. כמו כן יכלול הפרק את עמדות הורי הילדים כפי שהשתקפו בסקר הכמותי שנערך להם.

בחרנו להציג את הרכיבים השונים על פי מידת הביצוע וההיענות, כפי שעולה מהנתונים שנאספו. כך נוצרו שלושה סוגים של רכיבים. הסוג הראשון - הרכיבים שעצם ביצועם מוכתב, ובמידה מכרעת גם נעשה בפועל, מתוקף החלטת הדרג המוביל, והגננות יכולות להיענות להם במידה זו או אחרת, אבל לא לשנות נתון בסיסי זה. מדובר בשכר, בהארכת יום העבודה, ובשינוי מערך ההדרכה ומתכונת ההשתלמויות. הסוג השני - רכיבים שיישומם תלוי בגננות ושאינו יושמו בפועל, במידות שונות של אדיקות, במרבית הגנים שנבדקו במחקר. נציג אותם על פי ההתרשמות ממידת יישומם בפועל. מדובר בהכנת תכניות עבודה, בעבודה בקבוצות קטנות, בשיחות פרטניות ובתיעוד. הסוג השלישי - פגישות אישיות של הגננות עם ההורים, במתכונת של אופק חדש. רכיב זה עדיין לא יושם בפועל בגנים, למעט זעיר פה זעיר שם, אף שהוא כלול בתכנית.

2א. רכיבים שהמערכת מתפעלת

שכר

אחד הרכיבים הבולטים ברפורמת אופק חדש בגנים הוא השיפור בתנאי השכר, בעיקר של הגננות. כדי להעריך את עמדות הגננות והסייעות כלפי השינויים שחלו בשכרן ובתנאים הסוציאליים הנלווים אליהם, נשאלו הגננות באיזו מידה השתנה שכרן בעקבות אופק חדש, והגננות והסייעות נשאלו על שביעות רצון מהשכר ומהתנאים הסוציאליים. בלוחות 15א ו-15ב מוצגים נתונים אלו.

הנתונים מצביעים על מימוש של רכיב מרכזי ברפורמה: **מרבית הגננות דיווחו בשנה השנייה לרפורמה כי בעקבות אופק חדש עלה שכרן (85% לעומת 92% בתום השנה הראשונה), ורק מיעוט זניח מהן (2%-3% בתשע"ב ובתשע"ג, בהתאמה) טענו כי שכרן ירד. עם זאת, מידת שביעות הרצון מהשכר ומהתנאים הסוציאליים בקרב הגננות והסייעות לא הייתה גבוהה:** בתום שנתיים להפעלת הרפורמה, רק 46% מהגננות דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד מרמת שכרן (ירידה בהשוואה לשיעורן בתום השנה הראשונה לרפורמה, שעמד על 50%), ואילו 19% מהן דיווחו על שביעות רצון מעטה או כלל לא. **הסייעות שבעות רצון אף פחות משכרן, אם כי חלה מגמת עלייה בשביעות הרצון במהלך שנות הרפורמה:** בתום השנה הראשונה לרפורמה רק 23% מהן דיווחו על שביעות רצון רבה או רבה מאוד משכרן, 53% מהן הביעו אי שביעות רצון

מהשכר, אך לאחר שנתיים של הפעלת הרפורמה עלה ל-28% שיעור הסייעות המביעות שביעות רצון רבה או רבה מאוד משכרן וירד ל-40% בלבד שיעור הסייעות שאינן שבעות רצון מהשכר.

לוח 15א: אופק חדש ושכר הגננות

"בעקבות אופק חדש, האם שכרך..."

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
ירד או ירד באופן משמעותי	לא השתנה	עלה או עלה באופן משמעותי	ירד או ירד באופן משמעותי	לא השתנה	עלה או עלה באופן משמעותי
3%	11%	85%	2%	6%	92%

לוח 15ב: עמדות כלפי שכר ותנאים סוציאליים

"באיזו מידה את שבעת רצון מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים שלך?"

תשע"ג			תשע"ב			
לא או מאוד לא שבעת רצון	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	לא או מאוד לא שבעת רצון	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	
19%	35%	46%	19%	31%	50%	גננות
40%	33%	28%	53%	24%	23%	סייעות

- השוואה לפי מגזר שפה: באופן כללי, גם לאחר שנתיים לא ניכרו הבדלים גדולים בין שני מגזרי השפה בדפוסי שביעות הרצון מהשכר בקרב גננות וסייעות, עם מגמת קלה של שביעות רצון גבוהה יותר בקרב גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית (53% מהגננות ו-31% מהסייעות הביעו שביעות רצון רבה או רבה מאוד מתנאי שכר), בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית (43% ו-27% מהגננות והסייעות, בהתאמה).

הארכת יום העבודה

אחת מאבני היסוד העיקריות של רפורמת אופק חדש הייתה הארכת יום העבודה בארבעים דקות. הארכה זו נתפסת בעיני מובילות הרפורמה לא כצעד טכני גרידא אלא כצעד המזמן הזדמנויות לשינוי מהותי בתהליכי הלמידה ובחויית ההתפתחות של הילדים בגנים. לכן הגננות, הסייעות וההורים נשאלו גם על שביעות רצונם

מהארכת יום העבודה בגן וגם על מידת ההשפעה של הארכה זו על התנהלות הגן. בלוחות 16א ו-16ב מוצגים נתונים אלו.

באופן אולי מפתיע משהו, בתום שנתיים להפעלת הרפורמה **כמחצית מהגננות ומהסייעות (53% ו-54%, בהתאמה) מביעות שביעות רצון גבוהה או גבוהה מאוד מהארכת יום הלימודים בגן**, ורק כרבע מהן (22% ו-24%, בהתאמה) מדווחות על אי שביעות רצון משינוי זה. כמו כן נראה כי **חלה הסתגלות להיבט מרכזי של הרפורמה**, שכן מגמת השינוי במהלך שתי שנות הפעלתה הייתה בכיוון חיובי, הן בקרב הגננות והן בקרב הסייעות.

ההורים שבעי רצון אף יותר מהארכת יום העבודה בגן, ורק מיעוטם אינם שבעי רצון מכך. גם אצלם ניכרת עלייה בשביעות הרצון לאורך שנות הפעלת הרפורמה: **שנתיים לאחר החלת הרפורמה שיעור ההורים שהביעו שביעות רצון מהארכת יום הלימודים עלה מ-60% ל-68%, ושיעור ההורים שלא היו שבעי רצון מהארכת יום הלימודים ירד מ-21% ל-17% בלבד**. כדי לפסול את האפשרות שעמדותיהם החיוביות של ההורים מושפעות מהעובדה ששיעור לא מבוטל של ילדים נשארים לצהרון (42%), נבדקו עמדותיהם של הורים שילדיהם אינם נשארים לצהרון. התמונה שהצטיירה בעבורם לא הייתה שונה מזו שהצטיירה בעבור כלל ההורים.

זאת ועוד: נראה כי עמדות הגננות והסייעות חלוקות בנוגע להשפעה של הארכת יום הלימודים בגן על התנהלותו. **נמצא כי כשליש מהגננות חשות שהארכת יום העבודה בגן תורמת במידה רבה או רבה מאוד לפעילותו, ועוד שליש מדווחות כי הארכת יום העבודה בגן מפריעה או מפריעה מאוד לפעילותו**. הדפוס של עמדות הסייעות בנוגע להשפעת ההארכה של יום העבודה בגן על פעילותו דומה מאוד לדפוס שעלה אצל הגננות. זאת ועוד: נראה כי **במהלך שתי שנות הרפורמה לא חלו שינויים של ממש בעמדות הגננות והסייעות בנוגע להשפעת ההארכה של יום הלימודים בגן על התנהלותו**.

עם זאת, בדומה למידת שביעות הרצון מהארכת יום העבודה בגן, נראה כי **להורים עמדות חיוביות יותר, בהשוואה לגננות ולסייעות, בנוגע להשפעת ההארכה של יום העבודה בגן על פעילותו, עם שינוי קל בכיוון החיובי לאחר שנתיים להפעלת הרפורמה**: בשנה הראשונה לרפורמה סברו 14% מההורים כי להארכת יום הלימודים בגן השפעה שלילית על התנהלותו, ואילו שנתיים לאחר הפעלתה סברו כך רק 11% מהם. לא היה שוני מהותי בדפוס זה בין הורים שילדיהם נשארים לצהרון להורים שילדיהם אינם נשארים לצהרון.

לוח 16א: שביעות רצון מהארכת יום הלימודים בגן

תשע"ב: "באיזו מידה את/ה שבעה/ת רצון מהארכת יום הלימודים עד השעה 14:00?"

תשע"ג: "איזו מידה את/ה שבעה/ת רצון מאורך יום העבודה שלך?"

תשע"ג			תשע"ב			
במידה מועטה או כלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	במידה מועטה או כלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאוד	
22%	26%	53%	29%	25%	46%	גננות
24%	22%	54%	25%	25%	50%	סייעות
17%	15%	68%	21%	19%	60%	הורים

לוח 16ב : עמדות כלפי הארכת יום הלימודים בגן

"באיזו מידה הארכת יום הלימודים תורמת או מפריעה להתנהלות הגן?"

תשע"ג			תשע"ב			
מפריעה או מפריעה מאוד	לא משפיעה	תורמת או תורמת מאוד	מפריעה או מפריעה מאוד	לא משפיעה	תורמת או תורמת מאוד	
35%	29%	36%	37%	28%	35%	גננות
36%	43%	21%	39%	41%	20%	סייעות
11%	50%	39%	14%	45%	41%	הורים

- השוואה לפי מגזר שפה: בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית, שביעות הרצון הנמוכה יותר מהארכת יום העבודה בגן בולטת במיוחד בקרב הגננות, ובדומה לזה גם עמדותיהן בנוגע להשפעתה על פעילות הגן. כך, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, רק 47% מהגננות בגנים דוברי עברית שבעות רצון מהארכת יום הלימודים, ורק 25% מהן סבורות כי ההארכה תורמת להתנהלות הגן. זאת לעומת 80% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית המביעות שביעות רצון מהארכת יום הלימודים בגן ו-68% הסבורות כי הדבר תורם להתנהלותו. גם הסייעות וההורים בגנים דוברי עברית הביעו שביעות רצון נמוכה יותר, בהשוואה למקביליהם בגנים דוברי ערבית, אך כאן הפערים בין מגזרי השפה, גם שנתיים לאחר החלת התכנית, היו קטנים יותר ונעו בין 10% ל-15%.

עמדות ההורים כלפי הארכת יום הלימודים בגן - מנקודת מבטם של הגננות, הסייעות וההורים

מרכיב חשוב בהצלחת הטמעתה של רפורמת אופק חדש בגנים מיוחס לעמדות ההורים כלפי הארכת יום הלימודים בגן. התנגדות מצדם להארכת יום הפעילות הייתה עלולה לעורר תסיסה במערכת ובסופו של דבר

לגרום לטרפוד הרפורמה כולה. על כן נשאלו הגננות, הסייעות וההורים על שביעות רצונם של ההורים, לדעתם, מהארכת יום הפעילות בגן. בלוח 17 מוצגים נתונים אלו.

נראה כי בין הגננות, הסייעות וההורים שורת תמימות דעים בנוגע למידת שביעות הרצון של ההורים מהארכת יום הפעילות בגן: כך, בתום השנה השנייה להפעלת הרפורמה, 52% מהגננות, 53% מהסייעות ו-67% מההורים סבורים כי מרבית ההורים מצדדים בהארכת יום פעילות הגן, ורק 8% מהגננות, 9% מהסייעות ו-7% מההורים סבורים כי מרבית ההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן. **נדגיש כי לאורך שנות הרפורמה ניכרה מגמה חיובית בתפיסות בנוגע לעמדות ההורים כלפי הארכת יום העבודה בגן,** וכך, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, יותר גננות, סייעות והורים סבורים כי להורים עמדות חיוביות יותר כלפי הארכת יום הלימודים בגן, ורק אחוזים מעטים טוענים כי מרבית ההורים מתנגדים להארכתו.

לוח 17 : תפיסות בנוגע לעמדות ההורים כלפי הארכת יום הלימודים בגן

"להתרשמותך, מהי עמדת ההורים ביחס להארכת יום הלימודים בגן?"

תשע"ג				תשע"ב				
למרבית ההורים לא משנה	מרבית ההורים מתנגדים	כמחצית מההורים מתנגדים	מרבית ההורים בעד	למרבית ההורים לא משנה	מרבית ההורים מתנגדים	כמחצית מההורים מתנגדים	מרבית ההורים בעד	
18%	8%	13%	52%	20%	19%	18%	42%	גננות
21%	9%	17%	53%	0%	44%	0%	56%	סייעות
12%	7%	9%	67%	14%	11%	13%	60%	הורים

- השוואה לפי מגזר שפה:** בהיבט זה לא ניכרים הבדלים גדולים בין מגזרי השפה בעמדות הגננות, הסייעות וההורים כאחד בכל הנוגע לעמדות ההורים כלפי הארכת יום הלימודים בגן, אם כי, שוב, גם כאן כל הגורמים בגנים דוברי ערבית מייחסים להורים עמדות חיוביות יותר, בהשוואה למקביליהם בגנים דוברי עברית. כך, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, 10% מהגננות ומהסייעות ו-8% מההורים בגנים דוברי עברית סבורים כי מרבית ההורים מתנגדים למהלך, לעומת 5% בלבד מהגננות, 1% מהסייעות ו-4% מההורים בגנים דוברי ערבית.

הדרכה בהטמעת רפורמת אופק חדש

במסגרת השינוי הפדגוגי-ארגוני שרפורמת אופק חדש חרתה על דגלה, ואשר היא מנסה לקדמו לשם הטמעה יעילה ומהירה של הרפורמה בגנים, נבנה מערך הדרכה משוכלל שנועד לתת מענה לכל תחום בעבודת הגננת והסייעת ובהתנהלות הגן הנגזר מיישום הרפורמה. ההדרכה מכוונת בעיקר לגננות צעירות יחסית. מרבית הגננות הוותיקות לא קיבלו הדרכה בנושא הטמעת הרפורמה ויישומה. ההדרכה ניתנה בעיקר תוך כדי עבודה, בשיטת on the job training.

שנתיים לאחר החלת הרפורמה, מרבית הגננות (66%) מדווחות כי קיבלו הדרכה להטמעת רפורמת אופק חדש (בשיעורים דומים בשני מגזרי השפה) – ירידה קלה בהשוואה לשנת תשע"ב (72%). כדי לבחון את יעילות ההדרכה שקיבלו הגננות בתהליך הטמעת הרפורמה, נשאלו הגננות על תדירות ההדרכה ועל יעילותה בהענקת כלים מספקים להטמעת הרפורמה, וכמו כן על שביעות רצוןן מהתמיכה המקצועית. בלוחות 18א ו-18ב מוצגים נתונים אלו.

באופן כללי נראה כי **מרבית הגננות מרוצות מן ההדרכה שניתנה להם להטמעת הרפורמה**, הן מבחינת תדירותה (54%-61% מהן סברו כך בתשע"ב ובתשע"ג, בהתאמה) והן מבחינת הכלים שהן קיבלו במסגרתה לשם הטמעת הרפורמה (60%-65% מהן סברו כך בתשע"ב ובתשע"ג, בהתאמה). **בשני היבטים אלו ניכר שיפור בעמדות לאורך שתי שנות הפעלתה של הרפורמה.** גם שביעות הרצון מן ההדרכה הייתה גבוהה, אך להבדיל מעמדותיהן בנוגע לתדירות ההדרכה, דווקא בשביעות הרצון חלה ירידה עם הטמעת הרפורמה (מ-69% ל-62%, בהתאמה).

לוח 18א: עמדות הגננות בנוגע לתדירות ההדרכה בהטמעת רפורמת אופק חדש

"באיזו מידה את מסכימה כי תדירות ההדרכה הייתה מספיקה?"

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד
16%	23%	61%	21%	25%	54%

* נכללו רק הגננות שדיווחו כי קיבלו הדרכה להטמעת הרפורמה.

לוח 18ב: עמדות הגננות בנוגע למאפייני ההדרכה בהטמעת רפורמת אופק חדש

"באיזו מידה את שבעת רצון מהתמיכה המקצועית שאת מקבלת?"						"באיזו מידה את מסכימה כי המדריכות מספקות כלים מספקים להטמעת הרפורמה?"					
תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא
7%	21%	62%	9%	22%	69%	13%	22%	65%	19%	21%	60%

* נכללו רק הגננות שדיווחו כי קיבלו הדרכה להטמעת הרפורמה.

- השוואה לפי מגזר שפה: דפוסי ההבדלים בין שני מגזרי השפה בתחום תדירות ההדרכה וטיבה שונים מדפוסי ההבדלים שנתגלו בתחומים אחרים. כך, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, **יותר גננות בגנים**

דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית, חשות כי תדירות ההדרכה מספיקה (64% לעומת 54%, בהתאמה). אשר לכלים שההדרכה מעניקה לשם הטמעת הרפורמה - הגננות בשני מגזרי השפה, ובשיעורים דומים, סבורות כי הם מספיקים (65%-63%, בהתאמה). עם זאת, פחות גננות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית, שבעות רצון מהתמיכה המקצועית הניתנת להן (63% לעומת 75%, בהתאמה). נראה אפוא כי בכל הנוגע להיבטים ספציפיים של ההדרכה, הגננות בגנים דוברי עברית מרוצות יותר מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, אך בו בזמן גם פחות שבעות רצון מהתמיכה המקצועית בכללותה.

רכיבים שהמערכת מתפעלת – סיכום

כדי להטמיע את עקרונות הרפורמה נדרשו שינויים מערכתיים ומושגיים בהתנהלות הגנים, בתפקידי הגננות והסייעות ובמערכות היחסים בין השותפים השונים לעשייה החינוכית בגנים. השינויים שהמערכת מתפעלת במסגרת הרפורמה התייחסו לשכר הצוות, להארכת יום העבודה ולהדרכה בהטמעת הרפורמה. הממצאים מראים כי הרכיב של העלאת שכר הגננות מומש כמעט במלואו - **מרבית הגננות אכן דיווחו כי שכרן עלה בעקבות אופק חדש**. עם זאת, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, מידת שביעות הרצון של הגננות והסייעות מהשכר ומהתנאים הסוציאליים לא הייתה גבוהה. הסייעות שבעות רצון אף פחות מהגננות, אם כי בקרב הגננות והסייעות כאחד חלה מגמת עלייה בשביעות הרצון במהלך שנות הרפורמה.

עמדות צוות הגן בנוגע להארכת יום הפעילות נעות על פני כל הרצף שבין שלילה לחיוב ומשקפות את הדילמות ואת המורכבות הקשורות בתחום זה. מחד, **מרבית הגננות, הסייעות וההורים אינם שוללים את הארכת יום הפעילות בגנים**; למעשה, יותר ממחצית מהגננות והסייעות ומרבית ההורים גם מביעים סיפוק מכך, ואף ניכרת מגמה של תפיסות חיוביות יותר בהיבט זה ככל שהרפורמה משתרשת. מגמה חיובית זו באה לידי ביטוי בעובדה שבהשוואה לשנה הראשונה, בתום שנתיים להפעלת הרפורמה יותר גננות, סייעות והורים סבורים כי להורים עמדות חיוביות יותר כלפי הארכת יום הלימודים, ורק אחוזים מעטים טוענים כי מרבית ההורים מתנגדים לשינוי. עקב אכילס של הארכת יום הלימודים מתמקד, על פי הדיווחים, בתחושה של צוות הגן בדבר ההשלכות הקשות של הארכת יום הלימודים מבחינת העייפות והרעב בקרב הילדים, העלייה בעומס ובשחיקה של צוות הגן, והיעדר היכולת לכלול בחצי השעה הנוספת את תוספת הפעילויות המגולמות והנדרשות בעקבות הרפורמה, אם כי גם בהיבטים אלו העמדות השליליות מותנו ככל שהרפורמה השתרשה בגנים.

ההדרכה נתפסת באופן חיובי בעיני מרבית הגננות שקיבלו אותה, הן מבחינת תדירותה והן מבחינת הכלים שקיבלו בה לשם הטמעת הרפורמה, אם כי הגננות מדווחות על ירידה בתדירותה בשנה השנייה לרפורמה. בתום שנתיים להטמעת הרפורמה גם ניכר שיפור בעמדות הגננות כלפי תדירות ההדרכה והכלים שרכשו באמצעותה. עם זאת, להבדיל מעמדותיהן בנוגע לתדירות ההדרכה, חלה ירידה לאורך שנות הרפורמה בשביעות הרצון של הגננות מהתמיכה המקצועית שקיבלו.

נראה אפוא כי בעקבות הטמעת הרפורמה מגמת השינויים ברכיבים שהמערכת מתפעלת היא באופן כללי חיובית. כך, במהלך שנות הרפורמה חלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות והסייעות מרמות השכר והתנאים הסוציאליים (אם כי שביעות הרצון נותרה נמוכה), מהארכת יום הפעילות בגן, מתדירות ההדרכה להטמעת הרפורמה ומאיכות התכנים בה. גם העמדות השליליות של צוות הגן בנוגע להשפעת הרפורמה על העייפות בקרב הילדים ועל עומס העבודה והעייפות של צוות הגן, היו מתונות יותר בשנה השנייה לרפורמה (אם כי נותרו גבוהות). רק בשביעות הרצון מהתמיכה המקצועית חלה ירידה בשנה השנייה להחלת הרפורמה, בהשוואה לשנה הראשונה.

2.2. רכיבים מאופק חדש המיושמים על ידי הגננות

תת-הפרק הקודם עסק ברכיבי אופק חדש שהמערכת מתפעלת, רכיבים שאינם מחייבים פעולות מצד הגננות והסייעות. עם זאת, הצלחת הרפורמה תלויה בעיקר בשיתוף הפעולה ובנכונות מצד הגננות והסייעות לחולל שינויים והתאמות בעבודתן היום-יומית ובהתנהלותן בגן. רפורמת אופק חדש מחייבת שינויים ניכרים בעבודתן ברמה היישומית והמושגית כאחד. מיקוד אופק חדש הוא בתכנון חדש של סדר יום, כזה המאפשר לתת מענה לכלל הילדים בשילוב דרכי הוראה-למידה מותאמות וביסוס תהליכי הערכה ומשוב. בהתאם לזה על כל גננת להכין תכנית עבודה שנתית, הכוללת שילוב הלמידה בכל ההתנסויות בגן ובפעילויות משחק ויצירה, תוך התייחסות לצרכים הרגשיים והחברתיים של כל אחד מילדי הגן. בתכנית שנתית זו נכללות דרכי הוראה-למידה מגוונות ומתוכננות: עבודה במליאה, בקבוצה קטנה, ועבודה פרטנית. כמו כן מושם דגש על תיעוד המפגשים לשם ביסוס תהליכים מתמשכים. פרק זה יעסוק בתיאור היערכות חדשה זו של הגנים ובעמדות הגננות והסייעות כלפיה.

תכניות עבודה

האמצעים להטמעת עקרונות רפורמת אופק חדש כוללים, בין היתר, תכנון והבניה של תהליכי העבודה בגני הילדים. כחלק מתפיסה זו מושם דגש מיוחד על עבודה לפי תכנית עבודה שנתית, שהיא, על פי מובילות הרפורמה, כלי פדגוגי המסייע לגננת לתרגם את המטרות החינוכיות לעשייה בגן. התכנית כוללת מרכיבים פדגוגיים ומנהליים המאפשרים לה ולצוות הגן לארגן ולבצע את עבודתם. בתכנון פדגוגי שנתי נקבעות מטרות כלליות - מטרות המייצגות את כיווני העשייה החינוכית לאורך השנה תוך התייחסות להיבטים פדגוגיים וארגוניים בגן. תכנון פדגוגי שנתי כולל פירוט של דרכי פעולה מרכזיות החוזרות שוב ושוב, ומאפשר תיאום בין כל חברי צוות הגן לשם יצירת אקלים מיטבי. תכנית העבודה הארגונית מאפשרת לצוות הגן לקבוע לוח זמנים להשגת המטרות הפדגוגיות ומסייעת בתכנון ההוראה.

על פי הממצאים, **שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה רובן המוחלט של הגננות (98%), ובשיעורים זהים בשני מגזרי השפה, מדווחות על קיומה של תכנית עבודה שנתית בגן.** שנתיים לאחר החלת הרפורמה, מרבית הגננות (62%) דיווחו כי הכינו את תכנית העבודה לבדן, ומיעוטן דיווחו כי הכינו אותה בעזרת המפקחת (6%)

או בעזרת מדריכים (9%). בלוח 19 מוצגים נתונים על עמדות כלפי היבטים שונים של בניית תכנית העבודה השנתית ותרומתה להתנהלות הגן.

באופן כללי הגננות רואות באור חיובי את הבנייתה של תכנית עבודה שנתית לגן. שנתיים לאחר החלת הרפורמה, 84% מהן רואות בתכנית מובנית גורם המסייע בפעילות היום-יומית בגן, ומרביתן אינן רואות בה גורם שמפריע לספונטניות שלהן בעבודה. מרביתן (73%) גם נוהגות לבחון אותה בהתאם לביצועים בפועל, מה שמאפשר ניטור של פעילות הגן. יותר ממחציתן (58%) מדווחות על קבלת עזרה מספיקה בהבניית תכנית העבודה, אך בשיעורים זהים גם חשות כי הבניית תכנית העבודה גוזלת מהן זמן רב. עם זאת, ושלא כבתחומים אחרים, הנתונים מצביעים על **מגמה, אף כי מתונה, לגישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן עם הטמעת הרפורמה, וכך בתשע"ג, בהשוואה לתשע"ב, שיעור נמוך במעט מקרב הגננות סבורות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות מהן מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. אמנם השינויים במהלך שנות הרפורמה לא היו גדולים, אך הם מצביעים על מגמה שלילית.**

לוח 19: עמדות הגננות בנוגע לתכנית העבודה השנתית

"באיזו מידה את מסכימה ש..."

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאוד	
36%	17%	47%	40%	17%	43%	העבודה על בניית התכנית השנתית בעקבות אופק חדש
42%	16%	42%	44%	16%	40%	תכנית העבודה השנתית השתנתה בעקבות אופק חדש
15%	19%	66%	17%	15%	68%	באופן כללי, את מרגישה שהיו לך כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית לגן
27%	16%	58%	25%	14%	61%	את מקבלת עזרה בבניית תכנית העבודה השנתית במידה שאת זקוקה לה
6%	10%	84%	6%	7%	83%	בניית תכנית העבודה שנתית עוזרת לך בפעילות היום-יומית בגן
10%	18%	73%	8%	14%	78%	את נוהגת להשוות באופן סדיר בין התכנית לבין הביצוע בפועל
28%	14%	58%	26%	15%	59%	את חשה שבניית התכנית גוזלת ממך זמן רב
55%	19%	26%	51%	21%	28%	את חשה שהדרישה לפעול על פי תכנית העבודה השנתית מפריעה לספונטניות שלך בעבודה

- השוואה לפי מגזר שפה:** השוואה בין שני מגזרי השפה מבחינת התייחסות הגננות לתכנית העבודה השנתית מעלה תמונה מורכבת. **מחד, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה שיעורים גבוהים בהרבה של גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לשיעורן בגנים דוברי עברית, מדווחות כי העבודה על בנית תכנית העבודה השנתית השתנתה בעקבות הפעלת הרפורמה (70% לעומת 39%, בהתאמה), כי בניית תכנית עבודה שנתית עוזרת להן בפעילות היום-יומית בגן (93% לעומת 81%, בהתאמה) וכי היו להן כלים מתאימים והן קיבלו עזרה בבניית תכנית העבודה השנתית. עם זאת, שיעור גבוה יותר של גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לשיעורן בגנים דוברי עברית, חשות כי בניית תכנית העבודה השנתית גוזלת מהן זמן רב (61% לעומת 56%, בהתאמה).**

עבודה בקבוצות קטנות

על פי תפיסות פדגוגיות מובילות המאומצות על ידי מובילות הרפורמה, עבודה בקבוצות קטנות המאגדות ילדים ברמות תפקוד שונות היא גורם בעל חשיבות רבה בקידום הלמידה. להבדיל מהפעולות היום-יומיות הספונטניות שבהן הילדים עצמם בוחרים את חבריהם, בעבודה קבוצתית הגננת משפיעה על ההרכב של קבוצת הילדים מבחינת מידת האחידות, רמת התפקוד, גודל הקבוצה וסוג הפעילות והכוונתה. קבוצה קטנה מאפשרת לגננת ליצור אינטראקציות של ממש עם הילדים, ומאפשרת לילדים להיות שותפים לפעילויות עם ילדים ברמות מסוגלות ותפקוד שונות משלהם. סף המטרה של תדירות המפגשים על פי רפורמת אופק חדש הוא שלושה מפגשים בשבוע.

תדירות המפגשים הקבוצתיים – הנתונים מצביעים על התייחסויות מגוונות ומורכבות של הגננות כלפי היבטים טכניים ותוכניים של העבודה בקבוצות קטנות. בלוחות 20א ו-20ב מוצגים ממצאים אלו.

בתום שנתיים להחלת הרפורמה, **רוב רובן של הגננות (89%) מדווחות כי אכן קיימו מפגש קבוצתי אחד לפחות בחודש שקדם לסקר, ומרבית המפגשים נקבעו מראש. נראה גם כי על פי דיווחי הגננות, תדירות המפגשים הקבוצתיים תואמת פחות או יותר את סף המטרה של הרפורמה: בתום שנתיים להפעלתה, 23% מהגננות מדווחות כי הן מקיימות מפגש קבוצתי אחד ביום, 58% מדווחות על פעמיים ביום, ו-19% מהן מדווחות על 3-4 פעמים ביום. אולם לדעת ההורים מתקיימים פחות מפגשים קבוצתיים: כ-44% מהם מדווחים כי ידוע להם שמתקיים מפגש קבוצתי אחד בלבד ביום, 48% מדווחים על שני מפגשים ביום, ורק 9% מהם סבורים כי מתקיימים 3-4 מפגשים ביום. עם זאת חלה ירידה בתדירות המפגשים במהלך הטמעת הרפורמה: עם החלת הרפורמה דיווחו 55% מהגננות על קיומם של יותר מפגשים מבעבר, לעומת 49% בלבד שדיווחו כך לאחר שנתיים. אף על פי כן, היות שהשאלה התייחסה לשינוי בתדירות המפגשים הקבוצתיים בהשוואה ל"עבר", נצפה לשינויים גדולים יותר בתדירות המפגשים עם החלת הרפורמה וליציבות או האטה בתדירותם בהמשך.**

לוח 20א: מאפייני תדירות המפגשים הקבוצתיים - על פי דיווחי הגננות

"האם בחודש האחרון קיימת מפגש קבוצתי?"				"האם מפגש קבוצתי זה נקבע מראש?"				"ביום רגיל, באיזו תדירות מתקיים מפגש קבוצתי?"			
תשע"ב (n=824)		תשע"ג (n=790)		תשע"ב (n=824)		תשע"ג (n=790)		תשע"ב (n=824)		תשע"ג (n=790)	
כן	לא	כן	לא	כן	לא	כן	לא	כן	לא	כן	לא
91%	12%	89%	11%	88%	12%	87%	13%	58%	21%	58%	23%

לוח 20ב: מאפייני השינוי בתדירות המפגשים הקבוצתיים - על פי דיווחי הגננות

"האם חל שינוי בתדירות המפגשים הקבוצתיים שאת מקיימת בעקבות אופק חדש?"

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
מתקיימים כיום יותר או הרבה יותר מפגשים קבוצתיים	אין שינוי מבחינת המפגשים הקבוצתיים	נערכים כיום פחות או הרבה פחות מפגשים קבוצתיים	מתקיימים כיום יותר או הרבה יותר מפגשים קבוצתיים	אין שינוי מבחינת המפגשים הקבוצתיים	נערכים כיום פחות או הרבה יותר מפגשים קבוצתיים
55%	43%	2%	49%	48%	3%

- השוואה לפי מגזר שפה: גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, מדווחות על עלייה גבוהה יותר בתדירות המפגשים הקבוצתיים בעקבות הנהגת הרפורמה, אם כי הפער בין מגזרי השפה צומצם במידת מה בחלוף שנתיים: שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, 69% מהגננות בגנים דוברי ערבית, לעומת 43% בגנים דוברי עברית, דיווחו על שינוי בתדירות המפגשים בעקבות הנהגת הרפורמה.

תוכני המפגשים הקבוצתיים: מדיווחי הגננות, המוצגים בלוח 21, בדבר התכנים המרכזיים במפגש קבוצתי נתון עולה מגוון של תכנים: מרבית הגננות מנצלות את המפגש הקבוצתי לפעילות פדגוגית כגון קריאת סיפור או משחק, ולשיפור המיומנויות הרגשיות והחברתיות של הילדים. מעניינת העובדה כי פחות ממחצית מהגננות מדווחות על שימוש במפגש הקבוצתי לטיפול בבעיות משמעת. כלומר, הפעילות בקבוצות מוקדשת יותר לעבודה על כשרים פדגוגיים ורגשיים ופחות לכיבוי שרפות בתחום המשמעת. עם זאת עולים נתונים לא צפויים בנוגע להשפעת הרפורמה על נושאי המפגשים הקבוצתיים: בשנת תשע"ג שיעור נמוך יותר של גננות מדווחות על הקדשת המפגש הקבוצתי לנושא כלשהו, בהשוואה לשיעורן בתשע"ב.

לוח 21: שיעור הגננות המדווחות על תכנים מרכזיים במפגש הקבוצתי האחרון

”האם המפגש הקבוצתי האחרון הוקדש בעיקר ל...”

תשע"ג (n=790)	תשע"ב (n=824)	
40%	54%	שיחה חופשית על אירועי היום בגן
63%	73%	סיפור המיומנויות הרגשיות או החברתיות בחיי הילדים
38%	48%	טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות
56%	68%	קריאת סיפור
70%	78%	משחק
83%	89%	פעילות פדגוגית כלשהי

- **השוואה לפי מגזר שפה:** באופן כללי, שיעור גבוה יותר של גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לשיעורן בגנים דוברי עברית, דיווחו על הקדשת המפגש הקבוצתי לכל אחד מהנושאים; זאת למעט הפעילות הפדגוגית: בנושא זה לא היו הבדלים בין מגזרי השפה. **שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, ההבדלים בין המגזרים בולטים במיוחד בכל הנוגע להקדשת המפגש לשיחה חופשית ולטיפול בבעיות משמעת:** 32% ו-29% מהגננות בגנים דוברי עברית דיווחו כי הקדישו את המפגש לשני נושאים אלו, בהתאמה, לעומת 63% ו-58% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית שדיווחו כי הקדישו את המפגש לכל אחד משני נושאים אלו, בהתאמה.

השתתפות הילדים במפגש הקבוצתי – בלוחות 22 ו-23 מוצגים נתונים בנוגע לדיווחי גננות על השתתפות הילדים במפגשים קבוצתיים. מהנתונים עולה כי **שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, מרבית הגננות (65%) מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, אם כי חלה ירידה קלה בשיעור זה בשנה השנייה ליישום הרפורמה.** הגננות גם מדווחות כי במרבית המפגשים הקבוצתיים משתתפים בין 5 ל-7 ילדים. יתר על כן, ביותר ממחצית הגנים הגננות מדווחות כי הילדים והגננות מדברים במידה שווה, ובמרביתם (78% בתשע"ג) רוב הילדים או כולם השתתפו במפגש באופן פעיל. **הנתונים מצביעים על יציבות מבחינת מאפייני השתתפות הילדים במפגש הקבוצתי לאורך שתי שנות הטמעתה של הרפורמה.**

לוח 22: דיווחי הגננות על השתתפות הילדים במפגשים קבוצתיים

"כמה ילדים משתתפים במפגש הקבוצתי, לפחות פעם בשבוע?"						"כמה ילדים השתתפו במפגש הקבוצתי האחרון?"					
תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)		
רוב הילדים או כולם	כמחצית מהילדים	חלק קטן מהילדים	רוב או כל הילדים	כמחצית מהילדים	חלק קטן מהילדים	רוב הילדים או כולם	כמחצית מהילדים	חלק קטן מהילדים	רוב הילדים או כולם	כמחצית מהילדים	חלק קטן מהילדים
67%	15%	4%	65%	13%	5%	74%	13%	12%	74%	13%	13%

לוח 23: דיווחי הגננות על מאפייני השתתפות הילדים במפגש הקבוצתי האחרון

"מבין הילדים, כמה מהם השתתפו באופן פעיל במפגש הקבוצתי?"						"מי דיבר במהלך המפגש הקבוצתי?"					
תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)		
את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן	את, כמעט כל הזמן
2%	52%	15%	1%	53%	13%	22%	54%	24%	26%	52%	22%

- השוואה לפי מגזר שפה - לא ניכרו הבדלים של ממש בין שני מגזרי השפה בהרכב ובהשתתפות של הילדים במפגשים הקבוצתיים. כך, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, 65% מהגננות בגנים דוברי עברית ו-63% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית דיווחו כי רוב הילדים או כולם משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע; 87% ו-85%, בהתאמה, דיווחו כי במפגשים משתתפים עד 7 ילדים. דפוסים אלו לא היו שונים מהדפוסים שהתקבלו בשנה הראשונה להפעלת הרפורמה.

תנאים לקיום המפגש הקבוצתי – מהנתונים המוצגים בלוח 24 עולה כי שנתיים לאחר החלת הרפורמה, קרוב ל-50% מהגננות ויותר ממחצית מהסייעות דיווחו על תנאים מתאימים במידה רבה או רבה מאוד לקיומם של המפגשים הקבוצתיים מבחינת השקט ופעילותם של הילדים האחרים, אם כי כחמישית מהגננות ומהסייעות טוענות כי התנאים אינם מספקים. בהשוואה לשנת ההפעלה הראשונה של הרפורמה, בשנה השנייה חל שיפור קל בתחום זה, בעיקר בקרב הגננות. הגננות והסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, מרוצות יותר מהתנאים לקיום המפגש הקבוצתי, הן מבחינת השקט והן מבחינת פעילותם של הילדים האחרים.

לוח 24: תנאים לקיום המפגש הקבוצתי

"באיזו מידה התנאים היו מתאימים לקיום המפגש הקבוצתי?"

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או מאד	
19%	30%	51%	18%	32%	50%	21%	34%	45%	23%	35%	42%	מבחינת שקט
15%	32%	53%	14%	32%	54%	18%	35%	46%	19%	37%	44%	מבחינת פעילותם של הילדים האחרים

פעילות הסייעות בזמן המפגש הקבוצתי – בזמן שהגננת מקיימת מפגש קבוצתי, **רוב הסייעות (76%) מקיימות תמיד או בדרך כלל פעילות מובנית עם שאר הילדים**, ורק 5% מהן מאפשרות תמיד פעילות חופשית.

השפעותיהם ותרומותיהם של המפגשים הקבוצתיים – כדי לעמוד על טיבם והשפעותיהם של המפגשים הקבוצתיים נשאלו הגננות על ההשפעות והתרומות של מפגשים אלו, לדעתן, מבחינת התנהלות הגן, הקשר בין הצוות לילדים וחיי הילדים עצמם. הנתונים מוצגים בלוח 25.

הנתונים הכמותיים מצביעים באופן גורף על **עמדות חיוביות של הגננות בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים וכן לחיזוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית**. שנתיים לאחר החלת הרפורמה, 81%-93% מהגננות חשות כי המפגשים הקבוצתיים מעלים נושאים משמעותיים, תורמים לחיזוק ההסתגלות של הילדים לגן ולחיזוק הקשר של הגננת עם הילדים, תורמים לקידום הילדים מבחינה פדגוגית ועוזרים להם בהתמודדויות רגשיות וחברתיות. שיעור ניכר מהגננות טוענות כי קיום המפגשים אינו מפריע להתנהלות הגן ואינו מעורר קשיים בקרב הילדים (65%-69%, בהתאמה). **מהשוואה בין נתוני תשע"ב לנתוני תשע"ג עולה שינוי חיובי, אף כי מתון, בתפיסותיהן של הגננות בכל הנוגע להשפעות המפגשים הקבוצתיים**.

לוח 25: דיווחי הגננות על תרומותיהם והשפעותיהם של המפגשים הקבוצתיים

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאד	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאד	"באיזו מידה את מסכימה כי..."
4%	16%	81%	5%	11%	84%	במפגשים הקבוצתיים עולים נושאים משמעותיים
65%	19%	16%	55%	24%	21%	המפגשים הקבוצתיים מפריעים להתנהלות השוטפת של הגן
69%	14%	16%	63%	17%	20%	המפגשים הקבוצתיים מעוררים קשיים בקרב הילדים
6%	11%	83%	6%	11%	83%	המפגשים הקבוצתיים עוזרים לילדים בהתמודדויות רגשיות וחברתיות
4%	9%	87%	5%	8%	87%	המפגשים הקבוצתיים משפרים את מידת ההכרות שלך עם הילדים
4%	8%	88%	4%	9%	84%	המפגשים הקבוצתיים תורמים למתן מענה דיפרנציאלי מותאם יותר לצרכי הילדים
3%	6%	91%	3%	7%	90%	המפגשים הקבוצתיים תורמים לחיזוק הקשר שלך עם הילדים
5%	10%	85%	7%	10%	83%	המפגשים הקבוצתיים תורמים לחיזוק ההסתגלות של הילדים למסגרת הגן
1%	6%	93%	2%	6%	92%	המפגשים הקבוצתיים תורמים לקידום הילדים מבחינה פדגוגית

- השוואה לפי מגזר שפה:** באופן כללי, גם בנוגע להשפעות של המפגשים הקבוצתיים נמצא כי **הגננות בגנים דוברי ערבית מדווחות על עמדות חיוביות יותר, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית**, אולם ההבדלים בתחום זה בין מגזרי השפה היו מתונים בהשוואה לתחומים אחרים, והסתכמו בפערים של כ-10% בממוצע.

לסיכום, הגננות רואות בקבוצה קטנה אחד מכלי העבודה הבסיסיים שלהן, אך מרביתן מקיימות שני מפגשים קבוצתיים ביום ולא שלושה כמתחייב מהנחיות הרפורמה. המפגשים הקבוצתיים מוקדשים לפעילויות שונות, קצתן פדגוגיות מובהקות כגון קריאת סיפור או משחק וקצתן מיועדות לשיפור המיומנויות

הרגשיות והחברתיות של הילדים. **מרבית הגננות - קצת יותר בשנה השנייה לרפורמה - סוברות כי התנאים לקיום המפגשים הקבוצתיים סבירים מבחינת השקט ופעילותם של הילדים האחרים.** זאת ועוד: **עם השתרשות הרפורמה נראה כי חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה.** העברת המפגשים מהחצר, כפי שנעשה בעבר, אל חלל הגן נתפסת בעיני הגננות כנושא בעייתי, אם כי במהלך שתי שנות ההטמעה של הרפורמה חל שיפור, אף כי מתון, בתפיסותיהן של הגננות כלפי התנאים שבהם מתקיימים המפגשים הקבוצתיים. לבסוף, השפעות המפגשים הקבוצתיים ותרומותיהם להתנהלות הגן ולרווחת הילדים נתפסות כחיוביות באופן כמעט גורף: מרבית הגננות חשות כי מפגשים אלו מעלים נושאים משמעותיים, תורמים לחיזוק ההסתגלות של הילדים לגן, לחיזוק הקשר של הגננת עם הילדים ולקידום הילדים מבחינה פדגוגית, ומסייעים להם בהתמודדויות רגשיות וחברתיות - וזאת אף יותר בשנה השנייה לרפורמה, בהשוואה לשנה הראשונה.

שיחות פרטניות

רפורמת אופק חדש מייחסת חשיבות רבה לקשר האישי בין הילד לבין הגננת בשל ההשפעה של קשר כזה על מהלך התפתחותו. קשר מיטבי מספק את הבסיס הנחוץ ליצירת ביטחון ויחסי אמון. המפגש האישי, האנושי, שבו הילד הוא במרכז ולא פרט בתוך קבוצה, מאפשר לגננת היכרות אישית מעמיקה יותר עם הילד. על פי מתווה עקרונות הרפורמה נדרשים כ-10 מפגשים אישיים חודשיים בין הגננת לבין כל ילד; כלומר, בכל יום הגננת נדרשת לקיים כ-4-5 מפגשים אישיים מתועדים.

למאפייני השיחה הפרטנית העולים מהניתוח הכמותי ולמאפיינים שדווחו בנוגע לעבודה בקבוצות יש היבטים משותפים, אולם הם שונים אלה מאלה בפרמטרים אחרים.

תדירות השיחה הפרטנית – בלוחות 26א ו-26ב מוצגים דיווחי הגננות על התדירות והמאפיינים של השיחות הפרטניות. מהנתונים עולה כי **שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, מרבית הגננות, אם כי לא כולן (87%), מדווחות כי קיימו לפחות שיחה פרטנית אחת בחודש האחרון, וכי שני שלישים (62%) מהשיחות הפרטניות נקבעו מראש. יתר על כן, בחלוף שנתיים להפעלת הרפורמה, מרבית הגננות (74%) סבורות כי תדירות השיחות הפרטניות הייתה מתאימה או גבוהה מהנחוץ, ורק 26% מהן סבורות כי תדירות השיחות הפרטניות הייתה נמוכה מהנחוץ. יש להדגיש כי בהשוואה לתחילת החלתה של הרפורמה, לאחר שנתיים פחת שיעור הגננות הסבורות כי מספר המפגשים היה גבוה מהנחוץ. בדומה לתמונה שעלתה בנושא השיחות הפרטניות, שיעור גבוה של גננות (61%) מדווחות על עלייה בתדירות השיחות הפרטניות בעקבות אופק חדש, אם כי שיעורן ירד בשנה השנייה לרפורמה.**

עם זאת, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, **המודעות של ההורים לקיומן של שיחות פרטניות נמוכה, ללא שינוי של ממש בהשוואה לתשע"ב:** 28% מהם סבורים שלא מתקיימות שיחות פרטניות כלל, כ-29% מההורים מדווחים כי ידוע להם שמתקיימות מדי פעם בפעם שיחות פרטניות, 22% מהם סבורים כי מתקיימות מספר שיחות פרטניות בשנה, ועוד 22% סבורים כי מתקיימות מספר שיחות פרטניות בחודש.

לוח 26א: תדירות השיחות הפרטניות - לפי דיווחי הגננות

"האם מפגש זה נקבע מראש?"				"האם בחודש האחרון קיימת מפגש עם ילד/ה?"			
תשע"ג (n=790)		תשע"ב (n=824)		תשע"ג (n=790)		תשע"ב (n=824)	
לא	כן	לא	כן	לא	כן	לא	כן
38%	62%	31%	69%	13%	87%	17%	83%

לוח 26ב: עמדות כלפי תדירות השיחות הפרטניות - לפי דיווחי הגננות

"האם חל שינוי בתדירות השיחות הפרטניות שאת מקיימת בעקבות אופק חדש?"						"מספר השיחות הפרטניות שקיימת לדעתך?"					
תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)		
נערכים כיום פחות או הרבה פחות מפגשים מקבוצתיים	אין שינוי מבחינת המפגשים הקבוצתיים	נערכים כיום יותר או הרבה יותר מפגשים מקבוצתיים	נערכים כיום פחות או הרבה פחות מפגשים מקבוצתיים	אין שינוי מבחינת המפגשים הקבוצתיים	נערכים כיום יותר או הרבה יותר מפגשים מקבוצתיים	פחות מהנחוץ	מתאים	יותר מהנחוץ	פחות מהנחוץ	מתאים	יותר מהנחוץ
3%	36%	61%	2%	33%	65%	26%	65%	9%	26%	58%	14%

- השוואה לפי מגזר שפה: גם שנתיים לאחר החלת הרפורמה, יותר גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, מדווחות על שינויים גדולים יותר בתדירות השיחות הפרטניות בעקבות הנהגת הרפורמה (80% לעומת 55%, בהתאמה) ועל כך שתדירות השיחות הפרטניות מתאימה או גבוהה מן הנחוץ (84% לעומת 70%, בהתאמה).

תוכני השיחות הפרטניות - בדומה לממצאים שנתקבלו בנוגע למפגשים הקבוצתיים, גם בעניין התכנים של השיחה הפרטנית עולה תמונה מגוונת (לוח 27): שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה נראה כי הגננות מנצלות את השיחה הפרטנית להעלאת תוכני התמודדות עם קשיים אישיים של הילדים (84%) ולהיכרות מעמיקה יותר עמם (65%). שיעור ניכר מהן (59%) מנצלות את השיחה הפרטנית גם לטיפול בבעיות משמעת. נציין כי בדומה לממצאים שהתקבלו בנושא המפגשים הקבוצתיים, גם כאן חלה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה ירידה, אף כי קלה, בדיווחי הגננות על התכנים השונים העולים בשיחה הפרטנית.

לוח 27: שיעור הגננות המדווחות על תכנים מרכזיים בשיחה הפרטנית האחרונה

"האם המפגש הפרטני האחרון הוקדש בעיקר ל..."

תשע"ג (n=790)	תשע"ב (n=824)	
64%	66%	שיחה חופשית על אירועי היום בגן
84%	84%	התמודדות אישית רגשית חברתית של הילד
59%	61%	טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות
65%	67%	היכרות מעמיקה יותר שלה עם הילד
37%	48%	קריאת סיפור
54%	64%	משחק
54%	68%	פעילות פדגוגית כלשהי

- **השוואה לפי מגזר שפה:** באופן כללי, בדומה לדיווחים על המפגשים הקבוצתיים, גם בנושא השיחות הפרטניות **שיעורים גבוהים יותר מקרב הגננות בגנים דוברי ערבית**, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי עברית, **דיווחו על הקדשת השיחה הפרטנית לכל אחד מהתחומים שנבחנו**.

תנאים לקיום השיחה הפרטנית – בלוח 28 מוצגים נתונים על עמדות הגננות והסייעות בנוגע להולמות התנאים לקיומן של השיחות הפרטניות. באופן כללי **הגננות מדווחות כי התנאים לקיום השיחות הפרטניות טובים פחות מהתנאים לקיום המפגשים הקבוצתיים**, אם כי חל שיפור מה במידת שביעות הרצון של הגננות והסייעות בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. כך, רק כשליש מהגננות סבורות כי התנאים בגן מתאימים במידה רבה או מאוד לקיום השיחה הפרטנית מבחינת השקט (30%) ופעילותם של הילדים האחרים (36%). מעניין כי **עמדות הסייעות בנוגע לתנאים לקיום המפגשים הפרטניים מבחינת השקט ופעילותם של הילדים האחרים חיוביות יותר מעמדות הגננות**: שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, מחצית מהסייעות סבורות כי קיימים בגן תנאים מתאימים לקיומן של השיחות הפרטניות מבחינת השקט (49%) ומבחינת פעילותם של הילדים האחרים (55%), ללא שינוי בשיעורים אלו בהשוואה לתשע"ב.

לוח 28: התאמת התנאים לקיום המפגש הפרטני

“באיזה מידה התנאים היו מתאימים לקיום המפגש הפרטני?”

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	
24%	27%	49%	25%	27%	48%	37%	33%	30%	35%	38%	27%	מבחינת השקט
18%	27%	55%	19%	30%	51%	32%	32%	36%	28%	37%	35%	מבחינת פעילותם של הילדים האחרים

- **השוואה לפי מגזר שפה:** בדומה לדיווחים על המפגשים הקבוצתיים שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, גם בנושא השיחות הפרטניות שיעור גבוה יותר של גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לשיעורן בגנים דוברי עברית, סבורות כי התנאים בגן מתאימים לקיום השיחות הפרטניות, אם כי ההבדלים בין מגזרי השפה לא היו גדולים.

קריטריונים לבחירת ילד לשיחה הפרטנית – בלוח 29 מוצגת התפלגות הקריטריונים לבחירת ילד לשיחה פרטנית. מתוך התשובות לשאלה הסגורה ולשאלת המשך פתוחה להגדרת הקריטריונים לבחירת ילד לשיחה הפרטנית עולה כי 40% מהגננות בוחרות ילדים לשיחה על פי סבב קבוע מראש, והשאר עושות זאת על פי מגוון של נסיבות, בהן אירוע חריג בחיי הילד, פנייה של הילד עצמו, שינוי בתפקוד הילד ובדיקת התקדמותו.

לוח 29: קריטריונים לבחירת ילדים לשיחה פרטנית – לפי דיווחי הגננות

“מהו הקריטריון לבחירת ילד לשיחה פרטנית?”

תשע"ג (n=790)						תשע"ב (n=824)					
אחר	אירוע חריג בחיי הילד	אירוע בגן	סבב קבוע מראש	שינויים בתפקוד הילד	אין קריטריון	אחר	אירוע חריג בחיי הילד	אירוע בגן	סבב קבוע מראש	שינויים בתפקוד הילד	אין קריטריון
30%	7%	3%	40%	13%	8%	35%	5%	3%	34%	12%	13%

פעילות הסייעות בזמן השיחה הפרטנית – הסייעות נשאלו אילו פעילויות הן עושות עם הילדים בזמן שהגננת מקיימת שיחה פרטנית. בלוח 30 מוצגים נתונים בנושא זה. מדיווחי הסייעות עולה כי בהשוואה לשנה הראשונה, שנתיים לאחר החלתה של הרפורמה שיעור גבוה יותר של סייעות (80% לעומת 76%, בהתאמה) עוסקות בדרך כלל או תמיד בפעילות מובנית עם יתר הילדים, ורק 7% מהן מאפשרות תמיד פעילות חופשית.

לוח 30: הפעלת הילדים על ידי הסייעות בזמן השיחה הפרטנית – לפי דיווחי הסייעות

”בזמן שהגננת מקיימת מפגש אישי עם אחד הילדים, האם את...”

תשע"ג (n=645)				תשע"ב (n=640)			
תמיד מאפשרת פעילות חופשית ליתר הילדים	בדרך כלל מאפשרת ליתר הילדים פעילות חופשית	בדרך כלל מפעילה את יתר הילדים	תמיד מפעילה את יתר הילדים	תמיד מאפשרת פעילות חופשית ליתר הילדים	בדרך כלל מאפשרת ליתר הילדים פעילות חופשית	בדרך כלל מפעילה את יתר הילדים	תמיד מפעילה את יתר הילדים
7%	23%	45%	25%	6%	18%	32%	44%

השפעותיהן ותורמותיהן הנתפסות של השיחות הפרטניות – כדי לעמוד על עמדות הגננות כלפי טיבן והשפעותיהן של השיחות הפרטניות, הן נשאלו מספר שאלות שהתייחסו לתפיסותיהן בנוגע להשפעותיהן של השיחות הפרטניות ולתורמותיהן להתנהלות הגן, לקשר בין הצוות לילדים ולרווחתם הנפשית והחברתית של הילדים. הנתונים מוצגים בלוח 31.

הממצאים בנוגע לעמדות הגננות כלפי ההשפעות של השיחות הפרטניות מצביעים על עמדות חיוביות גורפות במרבית ההיבטים שנבחנו, עם שיפור קל בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. כך, שנתיים לאחר הפעלתה, רובן המוחלט של הגננות (85%-91%) מסכימות כי השיחות הפרטניות תורמות לחיזוק רווחתם הרגשית והחברתית של הילדים, לחיזוק הקשר בין הגננות לילדים ולהיכרותן עמם, ולתהליכי ההסתגלות של הילדים לגן. אשר לשאלה אם המפגשים הפרטניים מפריעים להתנהלות הגן – אמנם 52% מהגננות (לעומת 42% בשנה הראשונה לרפורמה) סבורות כי מפגשים אלו אינם מפריעים, אולם 23% מהגננות (לעומת 31% בשנה הראשונה) חשות כי הם אכן מפריעים להתנהלות הגן. בדומה לזה, אמנם 66% מהגננות (לעומת 60% בשנה הראשונה) חשות כי המפגשים הפרטניים אינם מעוררים קשיים בקרב הילדים, אולם 19% מהן (לעומת 22% בשנה הראשונה) סבורות כי המפגשים הפרטניים אכן מעוררים קשיים בקרב הילדים.

לוח 31: דיווחי הגננות על תרומותיהן והשפעותיהן של המפגשים הפרטניים

"באיזו מידה את מסכימה כי..."

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאד	מסכימה במידה מועטה או בכלל לא	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה או רבה מאד	
4%	19%	77%	4%	18%	78%	המפגשים הפרטניים עולים נוסאים משמעותיים
52%	25%	23%	42%	27%	31%	המפגשים הפרטניים מפריעים להתנהלות השוטפת של הגן
66%	15%	19%	60%	18%	22%	המפגשים הפרטניים מעוררים קשיים בקרב הילדים
4%	11%	85%	6%	10%	84%	המפגשים הפרטניים עוזרים לילדים בהתמודדות רגשיות וחברתיות
4%	7%	89%	5%	7%	88%	המפגשים הפרטניים משפרים את מידת ההכרות שלך עם הילדים
2%	11%	87%	3%	11%	86%	המפגשים הפרטניים תורמים למתן מענה דיפרנציאלי מותאם יותר לצרכי הילדים
2%	7%	91%	2%	6%	92%	המפגשים הפרטניים תורמים לחיזוק הקשר שלך עם הילדים
6%	9%	85%	6%	10%	84%	המפגשים הפרטניים תורמים לחיזוק ההסתגלות של הילדים למסגרת הגן
3%	10%	88%	4%	10%	85%	המפגשים הפרטניים תורמים לרווחתם הנפשית של הילדים
10%	14%	76%	9%	13%	78%	המפגשים הפרטניים תורמים לקידום הילדים מבחינה פדגוגית

- השוואה לפי מגזר שפה :** באופן כללי, גם בסוגיית השפעותיהן של השיחות הפרטניות נמצא כי **בגנים דוברי ערבית שיעור הגננות המדווחות על עמדות חיוביות גבוה משיעורן בגנים דוברי עברית**. אולם התמונה מורכבת: בגנים דוברי עברית 87% מהגננות מרגישות כי השיחות הפרטניות מגבירות את מידת ההיכרות שלהן עם הילדים, ואילו בגנים דוברי ערבית שיעורן מגיע ל-96%. עם זאת, רק 16%

מהגננות בגנים דוברי עברית חשות כי השיחות הפרטניות מעוררות קשיים בקרב הילדים, לעומת 26% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית.

לסיכום, רובן המוחלט של הגננות רואות בשיחות הפרטניות תרומה חשובה לחיזוק רווחתם הרגשית והחברתית של הילדים ולתהליכי הסתגלותם. שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות אכן מקיימות שיחות פרטניות, אך בתדירות נמוכה מהנדרש על פי מתווה אופק חדש. מרבית הגננות סבורות כי תדירות השיחות הפרטניות מתאימה או גבוהה מן הנחוץ, אך בהשוואה לתחילת הפעלתה של הרפורמה, לאחר שנתיים פחת שיעור הגננות הסבורות כי תדירות המפגשים הייתה גבוהה מהנחוץ, ובדומה למפגשים הקבוצתיים מרביתן סבורות שהרפורמה העלתה את תדירותן של השיחות הפרטניות לרמה מספיקה. השיחות הפרטניות מוקדשות לתכנים הקשורים להתמודדות עם קשיים אישיים של הילד, להיכרות מעמיקה יותר עמו ולטיפול בבעיות משמעת, אם כי לאחר שתי שנות רפורמה פחת שיעור הגננות המדווחות על תוכן כלשהו בשיחה הפרטנית. לדעת הגננות, התנאים לקיום השיחות הפרטניות טובים פחות בהשוואה לתנאים לקיום המפגשים הקבוצתיים, אם כי לדעת הגננות והסייעות חל שיפור בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. עמדות הסייעות בנוגע לתנאים לקיומם של המפגשים הפרטניים מבחינת השקט ופעילותם של הילדים האחרים חיוביות יותר מעמדות הגננות. לבסוף, בחירת הילדים לשיחה הפרטנית נעשה לא רק על פי סבב קבוע מראש, אלא גם על פי מגוון של סיבות, כגון אירוע חריג בחיי הילד, פנייה של הילד עצמו, שינוי בתפקוד הילד ובדיקת התקדמותם של הילדים, ללא שינויים מהותיים בדפוס זה במהלך השתתפות הרפורמה.

תיעוד

לשם מימוש יעדי רפורמת אופק חדש הונחו הגננות לתעד את פעילויות הגן ותכניותיו. התיעוד כלל מיפוי כיתת הגן, עבודה בקבוצה, גשישה אישית פרטנית, התייחסות לילדים בעלי צרכים מיוחדים, מפגשי הורים לדיווח פרטני ושיבות צוות. התיעוד נועד לעקוב אחר פעילות הילדים כדי לאפשר לצוות הגן לזהות צרכים ונסיבות משתנים, לנקוט גמישות בדרכי היישום ולהכניס שינויים בשגרה המתוכננת. בלוח 32 מוצגים נתונים על תוצאות הסקר בתחום התיעוד.

מהסקר עולה כי התיעוד נתפס כחידוש מובהק וכמרכיב מרכזי בתכנית, וכך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות מייחסות לתיעוד חשיבות בעבודתן בגן, יותר בגנים דוברי ערבית בהשוואה לגנים דוברי עברית. אף שרוב הגננות אכן נוהגות לתעד כנדרש את מבנה הפעילות בגן, קרוב למחציתן חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתיעוד הפעילות (42%) וכי התיעוד הוא מטלה קשה בעבורן (43%). עם זאת, נראה כי במהלך הטמעת הרפורמה חל שיפור ביחסן של הגננות לתיעוד, וכיום יותר גננות (עלייה של 8%) חשות שיש להן כלים מתאימים לשם התיעוד, ופחות גננות (ירידה של 3%) מדווחות על קושי בתיעוד.

לוח 32 : עמדות הגננות בנוגע לתיעוד הפעילות בגן

"באיזו מידה..."

תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	
11%	23%	66%	13%	21%	66%	מסייע לך התיעוד בעבודתך בגן
14%	28%	58%	20%	30%	50%	את מרגישה שיש לך כלים מתאימים לתיעוד הפעילות בגן
28%	30%	43%	24%	30%	46%	את מרגישה כי תיעוד מבנה הפעילות בגן קשה לך

השוואה לפי מגזר שפה : מהשוואה בין שני מגזרי השפה עולה כי בדומה למרבית תחומי הרפורמה שדווחו עד כה, גם בנושא התיעוד ניכרת עמדה חיובית יותר של גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית. כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה בגנים, רק 60% מהגננות בגנים דוברי ערבית רואות בתיעוד גורם מסייע בעבודתן, לעומת 79% מעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית. כמו כן, יותר גננות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לעמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, חשות כי אין להן די כלים מתאימים לשם תיעוד הפעילות בגן (44% לעומת 38%, בהתאמה) וכי התיעוד קשה להן (47% לעומת 32%, בהתאמה).

רכיבים של אופק חדש המיושמים בגנים - סיכום

תת-פרק זה עסק ברכיבי אופק חדש שמידת הטמעתם תלויה כמעט אך ורק בפעולות ובהתנהלות של צוות הגן. העיקריים שבהם כוללים כתיבה ועבודה על פי תכנית עבודה, עבודה בקבוצה קטנה, עבודה פרטנית ותיעוד. בכל הנוגע לרכיבים אלו מצטיירת תמונה כללית של ניסיון, מוצלח בחלקו, מצד המבצעים למלא אחר יעדי הרפורמה. עמדותיהם כלפי רכיבים אלו חיוביות בעיקרן וניכרת מגמת שיפור במרבית התחומים לאורך שתי שנות הרפורמה. עם זאת, העמדות והקולות השונים שעלו בנוגע לרכיבים אלו, בעיקר מצד הגננות, מעוררים שאלות שונות בדבר דרכי הביצוע המיטביות שלהם.

כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה, רובן המוחלט של הגננות - 98% מהן, ובשיעורים זהים בשני מגזרי השפה - מדווחות על קיומה של תכנית עבודה שנתית בגן, ומרביתן מציינות כי הן עצמן הכינו אותה. זאת ועוד: רוב הגננות רואות בהבניה של תכנית עבודה שנתית גורם המסייע לפעילות היום-יומית בגן ואף נוהגות לבחון אותה בהתאם לביצועים בפועל, ומרביתן אינן רואות בה גורם המפריע לספונטניות שלהן בעבודה. עקב אכילס של הכנת תכנית עבודה שנתית, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הוא הזמן הרב הנדרש להכנתה והיעדר כלים מתאימים ועזרה בהבנייתה. יתר על כן, נראה כי שלא כתחומים אחרים, לא

ניכרת הסתגלות מצד הגננות בתחום זה עם הימשכות הרפורמה: הנתונים מצביעים על **מגמה, אף כי מתונה**, של **גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן**: בתשע"ג פחות גננות סבורות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות מהן מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. אמנם השינויים במהלך שנות הרפורמה לא היו גדולים, אך הם מצביעים על מגמה בכיוון שלילי בהיבטים אלו.

אשר לרכיב של עבודה בקבוצה קטנה, **הגננות רואות בקבוצה הקטנה אחד מכלי העבודה הבסיסיים והמשמעותיים של עבודת הגן**. אף הגננות סבורות שתדירות המפגשים הנדרשת על פי מתווה אופק חדש גבוהה מדי, רובן מדווחות כי הן מגיעות בסופו של דבר לסף המטרה של מתווה הרפורמה בהיבט זה, **אם כי חלה ירידת מה בתדירות המפגשים הקבוצתיים עם השתרשות הרפורמה**. ההורים מצדם אינם מודעים למספר המפגשים הקבוצתיים המתקיימים למעשה. זאת ועוד: עם השתרשות הרפורמה נראה כי **חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם אחת בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה**. העברת המפגשים מהחצר, כפי שנעשה בעבר, אל חלל הגן נתפסת על ידי הגננות כנושא בעייתי, אף שבמהלך שתי שנות הטמעתה של הרפורמה חל שיפור, **אף כי מתון, בתפיסות של הגננות בכל הנוגע לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים. לבסוף, עמדות הגננות בדבר תרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיצוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית הן חיוביות מאוד, ואף יותר בשנה השנייה לרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה**.

גם השיחות הפרטניות נתפסות כגורם חיובי ומשמעותי, ורובן המוחלט של הגננות מסכימות כי השיח הפרטני מביא עמו חידוש. הן רואות בשיחות הפרטניות תרומה חשובה לחיצוק רווחתם הרגשית והחברתית של הילדים ולתהליכי הסתגלותם, אך בה בעת גם טוענות כי שוררת אי-בהירות בכל הנוגע לתכנים שאמורים להיכלל בהן. **שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות אכן מקיימות שיחות פרטניות, אך בתדירות נמוכה מהנדרש על פי מתווה אופק חדש, ובדומה למפגשים הקבוצתיים, מרביתן סבורות שהרפורמה הגבירה את תדירות השיחות הפרטניות לרמה מספיקה. התנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, אם כי לדעת הגננות והסייעות חל שיפור בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה**.

לבסוף, **התיעוד נתפס כחידוש מובהק וכמרכיב מרכזי בתכנית ומרבית הגננות אכן נוהגות לתעד כנדרש את מבנה הפעילות בגן. עם זאת, רבות חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתיעוד הפעילות, לא ממש ברור להן מה ואיך לתעד ובסך הכול הן מתייחסות לתיעוד כאל מטלה קשה ומעמיסה. עם זאת, גם בתחום התיעוד חל שיפור מה בעמדות הגננות במהלך הטמעת הרפורמה, כך שיותר גננות חשות כיום שיש להן כלים מתאימים לשם התיעוד ופחות מדווחות על קושי בתיעוד, בהשוואה לדיווחים בשנה הראשונה להחלת הרפורמה**.

נראה אם כן, כי גם ביחס לרכיבי אופק חדש המיושמים על ידי הגננות, ניכרת מגמת שיפור והסתגלות עם חלוף השנים, אם כי לא בכל התחומים. כך, **למרות הירידה, המתונה אמנם, בתדירות המפגשים הקבוצתיים בשנה השנייה לרפורמה, הגננות סבורות כי חל שיפור בתנאים שבהם מתקיימים המפגשים הקבוצתיים, וכן נצפו עמדות חיוביות יותר מצד הגננות בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של**

הגננת עם הילדים ולחיצוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית, עמדות שהיו מלכתחילה חיוביות גם בשנה הראשונה לרפורמה. נוסף על כך, אף שהתנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, גם בהם ניכר שיפור בעמדות הצוותים בגנים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, למרות הגישה השלילית בעיקרה כלפי התינוק, ניכרת התמתנות בעמדה זו בשנה השנייה לרפורמה.

מנגד, הסקרים מראים כי בתחומים מסוימים לא חלה כל הסתגלות למתווה הרפורמה, אלא נסיגה: כך, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הנתונים מצביעים על מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן: פחות גננות סבורות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות מהן מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. אמנם השינויים במהלך שנות הרפורמה לא היו גדולים, אך הם מצביעים על מגמה שלילית בהיבטים אלו. כמו כן, שנתיים לאחר החלת הרפורמה חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה.

ג. רכיב של אופק חדש שכמעט אינו מיושם על ידי הגננות - פגישות עם ההורים

בשני תת-הפרקים הקודמים תוארה תמונת מצב בנוגע ליישומם והטמעתם של רכיבים ברפורמת אופק חדש המתופעלים על ידי המערכת, ושל רכיבים אחרים שהגננות והסייעות אמורות ליישם. בתת-הפרק האחרון יתואר רכיב שחרף הכללתו ברפורמה עדיין לא יושם בפועל בגנים, מסיבות שונות שקצתן יוצגו להלן, והוא - פגישות עם ההורים.

חיזוק החיבורים וקשרי השותפות עם ההורים מוצג כאחד מיסודות הרפורמה. מתכנניה מדגישים כי טובת הילד מחייבת שיתוף פעולה פורה בין צוות החינוך בגן לבין ההורים תוך תיאום ציפיות ברור, התחשבות, קבלה וכבוד הדדי. נתיבי שיתוף הפעולה להידוק הקשר עם ההורים אמורים, על פי הרפורמה, לכלול את המרכיבים האלה: העברת מידע על התכניות החינוכיות בגן, מפגשים לצורך דיווח פרטני על תפקוד הילד בגן, ופיתוח אפיקי השפעה ומעורבות של הורים בעשייה החינוכית בגן. כדי ליצור קשר של אמון הדדי ושיתוף בין צוות הגן לבין משפחתו של הילד הרפורמה ממליצה לקיים מפגשים סדירים בין הגננת לבין כל אחד מההורים. ההנחיה היא לקיים מפגשים אחדים במהלך שנת הלימודים לשם דיווח המבוסס על תיעוד מקצועי של הגננת. מצופה כי במפגשים יתוארו התפקוד הכללי של הילד, מצבו החברתי והרגשי, נטיותיו והעדפותיו, התקדמותו וקשייו. בשאלוני הסקר נשאלו הגננות על תדירות המפגשים עם ההורים, על השינוי בתדירות זו בעקבות אופק חדש, ועל מדדים של איכות המפגשים והקשר עם ההורים באופן כללי בעקבות אופק חדש.

תדירות המפגשים בין צוות הגן לבין ההורים – שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות (83%) דיווחו כי קיימו מפגשים עם ההורים במהלך השנה (80% מהגננות בגנים דוברי עברית ו-90% מהגננות בגנים

דוברי ערבית), ללא שינוי בהשוואה לשנה הראשונה לרפורמה (84% בשנת תשע"ב). בלוח 33 מוצגות עמדות הגננות בנוגע להשפעת הרפורמה על תדירותם ואיכותם המפגשים עם ההורים. נראה כי בצד שיעור לא מבוטל של גננות (59%) המדווחות על היעדר שינוי בתדירות המפגשים עם ההורים בעקבות אופק חדש – יותר בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית (69% לעומת 33%, בהתאמה), כשליש מהגננות (34%) דיווחו על עלייה בתדירות המפגשים עם ההורים – אם כי הרבה פחות בגנים דוברי עברית, בהשוואה לגנים דוברי ערבית (21% לעומת 66%, בהתאמה), אך גם זאת ללא שינוי בשנה השנייה לרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה. נראה גם כי לרפורמת אופק חדש בגנים השפעה מועטה בלבד גם על איכות המפגשים עם ההורים: מרבית הגננות (66%) דיווחו על היעדר שינוי באיכות המפגשים עם ההורים בעקבות אופק חדש, ורק 31% מהן דיווחו על שינוי חיובי, ללא הבדלים ניכרים בין שני מגזרי השפה. זאת ועוד: נראה כי לא חלו שינויים של ממש בעמדות הגננות במהלך שתי שנות הרפורמה בכל הנוגע להשפעתה על תדירות המפגשים, אם כי חל שיפור מסוים בעמדותיהן בדבר השפעתה על איכות המפגשים עם ההורים.

לוח 33: עמדות בדבר תדירותם ואיכותם של המפגשים עם ההורים – לפי דיווחי הגננות

" האם בעקבות אופק חדש השתנתה תדירות הפגישות האישיות עם הורי הילדים?"						" באיזו מידה איכות המפגשים עם ההורים השתנתה בעקבות אופק חדש?"					
תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			תשע"ג (n=790)		
עלתה או עלתה מאוד	לא השתנתה	פחתה או פחתה מאוד	עלתה או עלתה מאוד	לא השתנתה	פחתה או פחתה מאוד	איכות המפגשים השתנתה לטובה או מאוד לרעה	אין שינוי באיכות המפגשים	איכות המפגשים השתנתה לטובה או מאוד לרעה	איכות המפגשים השתנתה לטובה או מאוד לרעה	אין שינוי באיכות המפגשים	איכות המפגשים השתנתה לטובה או מאוד לרעה
34%	60%	6%	34%	59%	7%	29%	69%	2%	31%	66%	3%

מאפייני הקשר בין צוות הגן להורים – הגננות והסייעות נשאלו גם על ההשפעות הנתפסות של אופק חדש על מדדי קשר בין ההורים לגן. הנתונים, המוצגים בלוח 34, מצביעים על דפוס כמעט זהה לגננות ולסייעות: כשני שלישים מהגננות ומהסייעות סבורות כי לרפורמה אין השפעה על שביעות הרצון של ההורים מהפעילויות בגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן, ורק כשליש מהן סבורות כי לאופק חדש השפעה חיובית במדדים אלו. עם זאת, בדומה למרבית המדדים האחרים שנבחנו בדוח הערכה זה, גם כאן חל שיפור קל בשנה השנייה להפעלת הרפורמה בדיווחי הגננות והסייעות כאחד על עמדות ההורים.

לוח 34: השפעות נתפסות של אופק חדש על מדדי קשר בין ההורים לגן

”באיזו מידה רפורמת אופק חדש השפיעה לדעתך על הקשר שבין ההורים לגן מבחינת...?”

סייעות						גננות						
תשע"ג (n=645)			תשע"ב (n=640)			תשע"ג (n=790)			תשע"ב (n=824)			
במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	במידה מועטה או בכלל לא	במידה בינונית	במידה רבה או רבה מאד	
5%	56%	39%	3%	60%	37%	4%	58%	38%	3%	62%	35%	שביעות רצון ההורים מהפעילויות בגן
4%	61%	35%	1%	67%	32%	3%	61%	36%	2%	66%	32%	שיתוף הפעולה של ההורים
2%	61%	37%	1%	66%	33%	2%	60%	38%	1%	66%	33%	הגברת היכרות ההורים עם הנעשה בגן

- **השוואה לפי מגזר שפה:** גם בתחום זה ניכרים הבדלים גדולים בין שני מגזרי השפה, ללא שינוי בשנה השנייה לרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה. כך, למשל, שיעור גבוה הרבה יותר של גננות וסייעות בגנים דוברי ערבית, בהשוואה לשיעורן בגנים דוברי עברית, סבורות כי לרפורמה השפעה חיובית על שביעות רצונם של ההורים (72%-ו 68% לעומת 25%-ו 34%, בהתאמה) ועל שיתוף הפעולה שלהם (67%-ו 57% לעומת 25%-ו 31%, בהתאמה).

לסיכום, שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות מדווחות כי קיימו מפגשים עם ההורים במהלך השנה, ללא שינוי בהשוואה לשנה הראשונה לרפורמה, ושליש מהן מדווחות על עלייה בתדירותם של מפגשים אלו בעקבות אופק חדש, גם זאת ללא שינוי במהלך שתי שנות הרפורמה. עם זאת נראה כי לרפורמת אופק חדש בגנים השפעה מועטה בלבד על איכות המפגשים עם ההורים: רק שליש מהגננות דיווחו על שינוי חיובי באיכות המפגשים בעקבות אופק חדש, קצת יותר בשנתה השנייה של הרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה. כמו כן, מרבית הגננות והסייעות סבורות כי לרפורמה אין השפעה על שביעות רצונם של ההורים מהפעילויות בגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן, ורק כשליש מהן סבורות כי לאופק חדש השפעה חיובית במדדים אלו. עם זאת, בדומה למרבית המדדים האחרים שנבחנו בדוח

ההערכה, גם בתחום זה חל, לפי דיווחי הגננות והסייעות כאחד, שיפור קל בעמדות ההורים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.

סיכום פרק 2 - תהליכי היישום וההטמעה של "אופק חדש" – תיאור מצב

הפרק הנוכחי, המרכזי בדוח, נועד להציג תמונת מצב בנוגע למידת היישום וההטמעה של רפורמת אופק חדש בגנים שנתיים לאחר החלתה בכל הגנים, הן ברמת המיקרו בהתייחסות לרכיבים הפרטניים של הרפורמה והן ברמת המקרו – לנוכח התהליכים והתפיסות החינוכיות שהובילו והנחו את המתכננות והמובילות של הרפורמה. התיאורים וההערכות התייחסו למצב בפועל, להבדלים ברמות הביצוע בגנים שונים ולשביעות הרצון של המעורבים בתכנית, ובכללם ההורים, מכל אחד מרכיבי אופק חדש. הממצאים הובילו לחלוקת הרכיבים לשלוש קבוצות: רכיבים המיושמים בעיקר על ידי המערכת, רכיבים המיושמים בעיקר על ידי צוות הגן, ופגישות עם ההורים – רכיב המיושם באופן חלקי בלבד.

רכיבי אופק חדש שהמערכת הייתה אחראית עליהם היו שכר הצוות, הארכת יום העבודה, וההדרכה בהטמעת הרפורמה. הממצאים מראים כי רכיב העלאת שכרן של הגננות מומש באופן מלא כמעט: מרבית הגננות אכן דיווחו כי שכרן עלה בעקבות אופק חדש. עם זאת, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, **רמת שביעות הרצון מהשכר ומהתנאים הסוציאליים בקרב הגננות והסייעות לא הייתה גבוהה, והסייעות היו שבעות רצון אף פחות משכרן, אם כי במהלך שנות הרפורמה ניכרת מגמת עלייה בשביעות הרצון בקרב הגננות והסייעות כאחד.**

עמדות צוות הגן בנוגע להארכת יום הפעילות בגן היו מגוונות ומורכבות ושיקפו את הדילמות ששררו בקרב הצוות בתחום זה. מחד, **מרבית הגננות, הסייעות וההורים אינם שוללים את הארכת יום הפעילות בגנים, וניכרת מגמה של תפיסות חיוביות יותר עם השתרשות הרפורמה, אף יותר בקרב ההורים.** עקב אכילס של הארכת יום הלימודים מתמקד בתחושה המדווחת על ידי צוות הגן בדבר **ההשלכות הקשות של הארכת יום הלימודים מבחינת העייפות והרעב בקרב הילדים, השחיקה והעלייה בעומס המוטל על צוות הגן, והיעדר היכולת לכלול בחצי השעה הנוספת את תוספת הפעילויות המגולמות והנדרשות בעקבות הרפורמה.** עם זאת העמדות השליליות מותנו ככל שהרפורמה השתרשה בגנים.

ההדרכה נתפסת על ידי מרבית הגננות שקיבלו אותה כגורם חיובי, הן מבחינת התדירות והן מבחינת התכנים, למרות העובדה שחלה ירידה בתדירותה בשנה השנייה לרפורמה, ואף ניכר שיפור בעמדות אלו לאורך שתי שנות הפעלתה. גם שביעות הרצון של הגננות מן התמיכה המקצועית הייתה גבוהה, אך להבדיל מעמדותיהן בנוגע לתדירות ההדרכה, חלה בה דווקא ירידה לאורך שנות הרפורמה.

רכיבי אופק חדש שמידת הטמעתם הייתה תלויה אך ורק בפעולות ובהתנהלות של צוות הגן כללו כתיבת תכנית ועבודה על פיה, עבודה בקבוצה קטנה, עבודה פרטנית ותיעוד. התמונה הכללית המצטיירת בנוגע לרכיבים אלו היא של ניסיון, מוצלח בחלקו, של הצוות למלא את יעדי הרפורמה. עמדות הצוות כלפי רכיבים אלו חיוביות בעיקרן וניכרת מגמת שיפור במרבית התחומים לאורך שתי שנות הרפורמה. עם זאת,

עמדות הצוות כלפי רכיבים אלו כללו גוונים שונים המחייבים חשיבה מחודשת על אופני יישומם בגנים. כך, **שנתיים לאחר החלת הרפורמה, רובן המוחלט של הגננות מדווחות על קיומה של תכנית עבודה שנתית בגן ומרביתן גם מציינות כי הן עצמן הכינו אותה.** הגננות רואות בהכנת תכנית עבודה שנתית גורם המסייע לפעילות היום-יומית בגן. הן אף נוהגות לבחון אותה בהתאם לביצועים בפועל, ואינן רואות בה גורם המפריע לספונטניות שלהן בעבודה. **אך אליה וקוץ בה - עקב אכילס של הכנת תכנית עבודה שנתית, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הוא הזמן הרב הנדרש לשם הכנתה והתמיכה בכל הנוגע להבנייתה.** זאת ועוד: נראה כי שלא כבתחומים אחרים, לא ניכרת הסתגלות מצד הגננות בתחום זה עם הימשכות הרפורמה: הנתונים מצביעים על **מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן, וכך בתשע"ג פחות גננות מדווחות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית, כי קיבלו עזרה בהכנתה וכי נהגו להשוות בקביעות בינה לבין הביצוע בפועל.**

העבודה בקבוצה קטנה נתפסת בעיני מרבית הגננות כאחד מכלי העבודה הבסיסיים והמשמעותיים של עבודת הגן. אף שהן סבורות כי תדירות המפגשים הנדרשת על פי מתווה אופק חדש גבוהה מדי, רובן מדווחות כי הן מגיעות בסופו של דבר לסף המטרה של מתווה הרפורמה בהיבט זה. זאת ועוד: עם השתרשות הרפורמה נראה כי חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה. העברת המפגשים מהחצר, כפי שהיה בעבר, אל חלל הגן נתפסת בעיני הגננות כנושא בעייתי, אם כי במהלך שתי שנות הטמעתה של הרפורמה חל שיפור, אף כי מתון, בתפיסות של הגננות בנוגע לתנאים שבהם מתקיימים המפגשים הקבוצתיים. לבסוף, עמדות הגננות בדבר תרומתם של המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית הן חיוביות מאוד, ואף יותר בשנה השנייה לרפורמה בהשוואה לשנתה הראשונה.

גם השיחות הפרטניות נתפסות בסך הכול כגורם חיובי ומשמעותי בעיני הגננות, והן רואות בהן תרומה חשובה לחיזוק רווחתם הרגשית והחברתית של הילדים ולתהליכי הסתגלותם, אך בה בעת גם טוענות כי שוררת אי-בהירות בנוגע לתכנים שאמורים להיכלל בהן. שנתיים לאחר החלת הרפורמה מרבית הגננות אכן מקיימות שיחות פרטניות, אך בתדירות נמוכה מהנדרש על פי מתווה אופק חדש, ובדומה למפגשים הקבוצתיים, מרביתן סוברות שהרפורמה העלתה את תדירות השיחות הפרטניות לרמה מספיקה. התנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, אם כי לדעת הגננות והסייעות חל שיפור בתחום זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.

התיעוד נתפס כחידוש מובהק וכרכיב מרכזי בתכנית, ומרבית הגננות אכן נוהגות לתעד כנדרש את מבנה הפעילות בגן. עם זאת, רבות חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתיעוד הפעילות, לא ממש ברור להן מה ואיך לתעד, ובסך הכול הן רואות בתיעוד מטלה קשה ומעמסה, וזאת גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה. נציין כי גם בתחום התיעוד חל שיפור מה בעמדות הגננות במהלך הטמעת הרפורמה: יותר גננות חשות כיום שיש להן כלים מתאימים לשם התיעוד ופחות גננות מדווחות על קושי בתיעוד, בהשוואה לדיווחיהן בשנה הראשונה להחלת הרפורמה.

לבסוף, **מרבית הגננות מדווחות כי קיימו מפגשים עם ההורים במהלך השנה**, ללא שינוי בהשוואה לשנה הראשונה לרפורמה. רק שליש מהן מדווחות על עלייה בתדירותם של מפגשים אלו בעקבות אופק חדש. עם זאת נראה כי לרפורמה השפעה מועטה בלבד על איכות המפגשים עם ההורים, ומרבית הגננות והסייעות גם סבורות כי לרפורמה אין השפעה על שביעות רצונם של ההורים מהפעילויות בגן, על שיתוף הפעולה שלהם ועל מידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן. בדומה למרבית המדדים האחרים שנבחנו בדוח הערכה זה, גם בתחום זה חל, לפי דיווחי הגננות והסייעות כאחד, שיפור קל בעמדות ההורים בשנה השנייה להפעלת הרפורמה.

מבחינת תהליכית נראה אפוא כי מגמת השינויים בהתנהלות הגן ובמערכות היחסים בו בעקבות הטמעת הרפורמה היא באופן כללי חיובית, וכי במספר מצומצם בלבד של היבטים חלה הרעה. כך, במהלך שנות הרפורמה עלתה שביעות הרצון של הגננות והסייעות מרמות השכר ומהתנאים הסוציאליים (אם כי הן נותרו נמוכות יחסית), מהארכת יום הפעילות בגן, מתדירות ההדרכה להטמעת הרפורמה ומאיכות תכניה. גם העמדות השליליות של צוות הגן בסוגיית השפעתה של הרפורמה על העייפות בקרב הילדים ועל עומס העבודה והעייפות של צוות הגן היו מתוננות יותר בשנה השנייה, בהשוואה לשנה הראשונה (אם כי נותרו גבוהות). זאת ועוד: למרות הירידה, המתונה אמנם, בתדירות המפגשים הקבוצתיים בשנה השנייה לרפורמה, חל על פי דיווחי הגננות שיפור בתנאים שבהם מתקיימים המפגשים הקבוצתיים, וכן נצפו עמדות חיוביות יותר מצדן בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיזוק התמיכה הרגשית, הפדגוגית והחברתית בילדים, עמדות שהיו מלכתחילה חיוביות גם בשנה הראשונה לרפורמה. כמו כן, אף שהתנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, גם בהם חל שיפור, לפי דיווחיהם של צוותי הגנים, בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. גם בנוגע לתיעוד - למרות הגישה השלילית בעיקרה כלפי חובת התיעוד ניכרת התמתנות בעמדה השלילית בשנה השנייה לרפורמה. לבסוף, גם דיווחי הגננות בנוגע לשביעות הרצון של ההורים מהפעילויות בגן, על שיתוף הפעולה שלהם ומידת ההיכרות שלהם עם הנעשה בגן, מצביעים על מגמה חיובית בשנה השנייה לרפורמה.

מנגד, **הסקרים מראים כי בתחומים מסוימים לא חלה כל הסתגלות למתווה הרפורמה:** חלה ירידה בשביעות הרצון מן התמיכה המקצועית שהגננות מקבלות, וניכרת מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי הכלים והעזרה שהן מקבלות לשם הבניית תכנית העבודה השנתית לגן. אמנם השינויים במהלך שנות הרפורמה לא היו גדולים, אך הם מצביעים על מגמה בכיוון שלילי בהיבטים אלו. כמו כן, שנתיים לאחר החלת הרפורמה חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים ובמספר הילדים המשתתפים בהם, על פי הדיווחים.

סיכום כללי

דוח זה מתאר תמונת מצב לאחר שנתיים ליישומה המלא של רפורמת אופק חדש במרבית גני הילדים. התיאורים וההערכות בדוח מתייחסים למצב בפועל, לתמורות שחלו בגנים בעקבות הרפורמה, ליחס בין הכוונות וההנחיות של הדרג המוביל לבין הביצוע בפועל, להבדלים ברמות הביצוע בגנים שונים ולשביעות

הרצון של המעורבים בתכנית, ובכללם ההורים, מכל אחד מרכיבי אופק חדש ומהרפורמה בכללותה. דגש מיוחד הושם על ההיבט ההתפתחותי של תהליך הטמעת הרפורמה בגנים, תוך ניתוח מגמות השינויים שחלו במהלך שתי שנות הטמעתה, וזאת לשם הסקת מסקנות מושכלת בנוגע להשפעות הרפורמה על חיי הגן והמעורבים בו.

התמונה הכללית העולה מן הדוח מציגה עמדה מורכבת, בעיקר מצד הגננות והסייעות, כלפי הרפורמה בכללותה וכלפי מרכיביה הספציפיים, אך **ניכרת מגמה של שינוי חיובי כלפי מרבית ההיבטים הנכללים בה בחלוף שתי שנות הטמעתה. הרוח הנושבת מצד כל המעורבים ברפורמה היא הרצון להמשיך ברפורמה, אם כי תוך הכנסת שינויים בכמה מרכיביה.** עם זאת, הקשיים, שקצתם מותנו בחלוף הזמן, המלווים את הטמעתה מחייבים חשיבה מחודשת, הן במישור היישומי והן במישור של יעדי הרפורמה, וזאת כדי להתאימה טוב יותר לתנאי המציאות.

אפשר להציג את הממצאים העיקריים שעלו בסקרים על פי סיווגם לנקודות החוזק והחולשה של הרפורמה, תוך התייחסות להיבט התהליכי-הסתגלותי המוסק מההשוואה בין נתוני השנה השנייה לבין נתוני השנה הראשונה להחלת הרפורמה. בלוח 35 מוצג סיכום של התפיסות כלפי הרפורמה ומגמת השינוי בהן בתום השנה השנייה להחלתה בגנים.

הסקר מצביע על היבטים שונים שניכרת בהם קבלה והשפעה מיטיבה של הרפורמה על חיי הגן ועל רווחתם של כל המעורבים בו. בתום שנתיים ליישומה, מרבית הגננות וההורים מצדדים בהמשך קיומה של הרפורמה. הסייעות מסויגות יותר בכל הנוגע להמשך קיומה, אם כי במידה פחותה בתום שנתיים להפעלתה. לאחר שנתיים גם פחת בקרב כל הגורמים שיעור המצדדים בהפסקת הרפורמה, שהיה נמוך בלאו הכי גם בשנה הראשונה, ועלה שיעור המצדדים בהמשך קיומה במתכונתה המקורית. מנגד, שיעורים נמוכים יחסית של גננות ושל סייעות הביעו סיפוק מהרפורמה, גם שנתיים לאחר הפעלתה, אם כי חל שיפור ניכר בשביעות הרצון שלהן במהלך שתי שנות הפעלתה. בקרב ההורים, לעומת זאת, לא חלו שינויים של ממש בדפוסי שביעות הרצון במהלך השנים, והם נשארו גבוהים גם לאחר שנתיים.

שנתיים לאחר החלת הרפורמה הגננות והסייעות מביעות רמות גבוהות למדי של סיפוק ממעמדן המקצועי ומארגון יום העבודה שלהן. גם ההדרכה נתפסת, בעיני מרבית הגננות שקיבלו אותה, באופן חיובי, הן מבחינת תדירותה והן מבחינת תכניה, ובשני היבטים אלו ניכר שיפור בעמדות לאורך שתי שנות ההפעלה של הרפורמה, זאת למרות העובדה שחלה ירידה בתדירות ההדרכה בשנה השנייה. כך, בקרב הגננות נראו **רמות גבוהות של שביעות רצון מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, מהתפתחותן המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן.** בכל ההיבטים הללו חלה עלייה במהלך שתי שנות הרפורמה. זאת ועוד: **שנתיים לאחר החלתה התחושה הרווחת בקרב הגננות היא כי לרפורמה השפעה מיטיבה על ההתפתחות הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית של הילדים** תוך מגמת שינוי חיובית מתונה במהלך השנים. בהמשך לאותו קו הגננות גם מדווחות על **תפיסות חיוביות בנוגע להשפעתה של רפורמת אופק חדש על יחסי האנוש בין כל המעורבים בפעילות הגן,** מבחינת איכות האינטראקציות שלהן עם הילדים, עבודת הצוות בגן, הקשר בין ההורים לצוות ומידת שיתוף הפעולה שלהם וההיכרות שלהם עם

הנעשה בחיי הגן. בכל ההיבטים האלה ניכרת בקרב כל הגורמים מגמה חיובית ויציבה בתפיסות לאורך שנות הפעלתה של הרפורמה.

הארכת יום הפעילות אינה נתפסת כגורם שלילי בקרב מרבית הגננות, הסייעת וההורים, וניכרת גם מגמה של תפיסות חיוביות יותר בהיבט זה ככל שהרפורמה השתרשה, אף יותר בקרב ההורים. המגמה החיובית בהיבט זה באה לידי ביטוי בכך שבהשוואה לשנה הראשונה, שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה יותר גננות, סייעות והורים סבורים כי להורים עמדות חיוביות יותר כלפי הארכת יום הלימודים, ורק אחוזים מעטים טוענים כי מרבית ההורים מתנגדים לשינוי.

עמדות חיוביות עלו גם בנוגע לתכנית העבודה השנתית, שמרבית הגננות מבנות לבדן. מרביתן גם מדווחות על קיום מפגשים קבוצתיים בתדירות הנדרשת על פי מתווה אופק חדש, מה גם **שעמדות הגננות חיוביות מאוד בנושא תרומתם של המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים, ולחיזוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית, וזאת אף יותר בשנה השנייה לרפורמה, בהשוואה לשנה הראשונה.** שנתיים לאחר החלתה מרבית הגננות גם מקיימות שיחות פרטניות, אך בתדירות פחותה מהנדרש על פי מתווה אופק חדש, ובדומה למפגשים הקבוצתיים, מרביתן סוברות שהרפורמה הגבירה את תדירות השיחות הפרטניות לרמה מספיקה.

מנגד, לרפורמה מספר נקודות חולשה, שהן עקב אכילס שלה, ובקצתן אף חלה נסיגה במהלך השנתיים של הפעלתה, מה שמחייב חשיבה מחודשת והתערבות מערכתית. כך, גם שנתיים לאחר הפעלתה, **מידת שביעות הרצון של הגננות והסייעות מהשכר ומהתנאים הסוציאליים לא הייתה גבוהה, והסייעות שבעות רצון עוד פחות משכרן,** אם כי חלה מגמת עלייה בשביעות הרצון במהלך שנות הרפורמה בקרב הגננות והסייעות כאחד. **הצוות מסויג מאוד גם מההשלכות הקשות של הארכת יום הלימודים מבחינת העייפות והרעב בקרב הילדים, העלייה בעומס ובשחיקה של צוות הגן, אם כי גם בהיבטים אלו התמתנו העמדות השליליות ככל שהרפורמה השתרשה בגנים.** נוסף על כך, **הכנת תכנית העבודה נתפסת כגורם שלילי מבחינת הזמן הרב הנדרש לשם הכנתה ומבחינת הכלים והעזרה שהגננות זוכות להם בהכנתה, ושלא כבתחומים אחרים, לא ניכרת הסתגלות מצד הגננות בתחום זה עם הימשכות הרפורמה, אלא הרעה.**

חולשה נוספת של הרפורמה נוגעת לתדירות המפגשים הקבוצתיים: עם השתרשותה נראה כי חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ואף שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה לרפורמה. העברת המפגשים מהחצר, כפי שנעשה בעבר, אל חלל הגן נתפסת על ידי הגננות כנושא בעייתי, אם כי במהלך שתי שנות הטמעתה של הרפורמה חל שיפור, אף כי מתון, בתפיסות של הגננות בדבר תנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים. כמו כן, אף שהשיחות הפרטניות נתפסות בקרב הגננות כגורם חיובי ומשמעותי ורובן המוחלט מסכימות כי השיח הפרטני מביא עמו חידוש, **התנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים,** אם כי לפי דיווחי הגננות והסייעות חל שיפור בהיבט זה בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, אף שהתיעוד נתפס כחידוש מובהק של

הרפורמה, רבות מן הגננות חשות כי אין להן די כלים מתאימים לתיעוד הפעילות והן רואות בו מטלה קשה ומעמיסה. עם זאת, גם בהיבט זה חל שיפור מה בעמדות הגננות במהלך הטמעת הרפורמה.

השוואת ההתייחסויות לרפורמה ולהשפעותיה שנה ושנתיים לאחר החלתה בגנים מצביעה על מגמה ברורה לכיוון של תפיסה חיובית יותר שלה עם השתרשותה, וזאת בקרב כל המעורבים בה: גננות, סייעות והורים. בכל התחומים שנסקרו עלו תפיסות חיוביות יותר ושליטות פחות בנוגע להשפעות הרפורמה על התנהלות הגן ועל היבטים הקשורים למעמדן המקצועי של המבצעות. השינויים במהלך שתי שנות הפעלתה אינם גדולים אך הם גורפים, וחלו במרבית התחומים שנבדקו. כך, שנתיים לאחר החלת הרפורמה פחת בקרב כל הגורמים שיעור המצדדים בהפסקתה, חל שיפור ניכר בשביעות הרצון של מבצעות הרפורמה (אם כי בקרב ההורים לא חלו שינויים של ממש בהקשר זה), חלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות, יותר משל הסייעות, מהשינויים לטובה שחלו בעבודתן בעקבות הרפורמה בכל הנוגע למעמדן המקצועי, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות בעבודה, מהתפתחותן המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודתן כגננות ומהספק הפעילויות המתוכננות בגן. כמו כן עולה מגמה חיובית, אם כי מתונה, בקרב גננות וסייעות כאחד בנוגע לתפיסת עבודת הגן בעקבות הפעלת הרפורמה, וחלה עלייה בשביעות הרצון של הגננות והסייעות מרמות השכר ומהתנאים הסוציאליים (אם כי הן נותרו נמוכות יחסית), מהארכת יום הפעילות בגן, מתדירות ההדרכה להטמעת הרפורמה ומאיכות תכניה. גם העמדות השליליות של צוות הגן בשאלת השפעתה של הרפורמה על העייפות בקרב הילדים ועל עומס העבודה והעייפות של צוות הגן היו מתוננות יותר בשנה השנייה להחלתה (אף שנותרו גבוהות).

נוסף על כך, למרות הירידה, המתונה אמנם, בתדירות המפגשים הקבוצתיים בשנה השנייה לרפורמה, חל לדעת הגננות שיפור בתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, וכן נצפו עמדות חיוביות יותר מצדן בנוגע לתרומת המפגשים הקבוצתיים להתנהלות הגן, לקשר של הגננת עם הילדים ולחיוקם ותמיכה בהם מבחינה רגשית, פדגוגית וחברתית, עמדות שהיו מלכתחילה חיוביות גם בשנה הראשונה לרפורמה. זאת ועוד: אף שהתנאים לקיום השיחות הפרטניות נתפסים, בעיקר בעיני הגננות, כטובים פחות בהשוואה לתנאי קיומם של המפגשים הקבוצתיים, גם בהם הצוותים מדווחים על שיפור בשנה השנייה להפעלת הרפורמה. לבסוף, למרות הגישה השלילית בעיקרה כלפי התיעוד, ניכרת התמתנות בעמדה זו בשנה השנייה לרפורמה.

מנגד, הסקרים מראים כי בתחומים מסוימים לא הייתה כל הסתגלות למתווה הרפורמה, ואף נצפתה הרעה: כך, גם שנתיים לאחר הפעלת הרפורמה, הנתונים מצביעים על מגמה, אף כי מתונה, של גישה חיובית פחות מצד הגננות כלפי תכנית העבודה השנתית לגן: פחות גננות סבורות כי היו להן כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית וכי הן מקבלות עזרה בהכנתה, ופחות מהן מדווחות כי הן נוהגות להשוות בקביעות בין התכנית לבין הביצוע בפועל. כמו כן, שנתיים לאחר החלת הרפורמה חלה ירידה, אף כי מתונה, בתדירות המפגשים הקבוצתיים, ולמרות העובדה שמרבית הגננות מדווחות כי רוב הילדים משתתפים במפגש קבוצתי לפחות פעם בשבוע, גם בהיבט זה חלה ירידה קלה בשנה השנייה להחלת הרפורמה. לבסוף, גם בשביעות הרצון מן ההדרכה חלה ירידה בשנה השנייה בהשוואה לשנה הראשונה.

ניתוח גרסיה העלה כי **למספר תחומים קשר ייחודי מובהק לניבוי שביעות הרצון הכללית**. כך, שביעות הרצון הכללית של הגננות מהרפורמה הייתה גבוהה יותר ככל שעלתה שביעות הרצון של הגננות מתנאי השכר ומהתנאים הסוציאליים, מאורך יום העבודה, מעומס העבודה, מהספק הפעילויות בגן, מהתמיכה המקצועית שהן מקבלות וממעמדן המקצועי. לעומת זאת, שביעות רצון בתחומים אחרים לא הייתה קשורה כלל לשביעות הרצון הכללית מהרפורמה: שביעות הרצון מהעבודה כגננת, מההתפתחות המקצועית, מהקשר עם ההורים, מתחושת האוטונומיה בעבודה ומארגון יום העבודה.

נציין כי השוואה בין קבלה, יישום והטמעה של הרפורמה בפועל בגנים דוברי עברית לגנים דוברי ערבית מעלה תפיסה חיובית ושביעות רצון גבוהה יותר מהרפורמה, על כל מרכיביה, מצד הגננות בגנים דוברי ערבית, גם בשנה השנייה להפעלתה. גם הגננות בגנים דוברי ערבית, כמו עמיתותיהן בגנים דוברי ערבית, מדווחות על קשיים, אלא שהן מתייחסות אליהם כאל חבלי לידה. גם הן מותחות ביקורת על היבטים שונים של אופק חדש, וכאמור גם מביעות קושי, אבל נדיר שהדברים הגיעו לידי כך שהיה צורך לפסול רכיב שלם של התכנית.

התמונה המתקבלת בנוגע להשלכות הרפורמה על חיי הגן, על היבטיו השונים, במהלך שתי שנות הפעלתה המלאה בגנים מצביעה אפוא על **מספר מגמות השזורות לאורך הדוח ועוברות כחוט השני במרבית התחומים הקשורים לחיי היום-יום בגן. המגמות נוגעות הן לשינויים שהרפורמה חוללה בגנים והן למוקדים המחייבים בחינה וניתוח מחודשים של תהליכי יישומה של הרפורמה בשטח. העיקריים שבהם נוגעים לשכר הצוות, לתנאים פיזיים לקיום הפעילויות השונות, לעייפות ורעב בקרב הילדים, לעומס העבודה המוטלת על הצוות ולתיעוד הפעילויות.**

לוח 35 – סיכום התפיסות כלפי הרפורמה וכיווני השינויים במהלך שתי שנות הטמעתה בגנים

תחום	עמדה כללית: שביעות רצון/השפעה (חיובית/שלילית)	כיוון השינוי בשנה השנייה לרפורמה (חיובי/שלילי)
המשך קיום הרפורמה	+	+
מעמד מקצועי של הצוות	+	+
ארגון יום העבודה	+	+
תמיכה בהטמעת הרפורמה	+	+
התפתחות מקצועית של הצוות	+	+
הקשר עם ההורים	+	+
תחושת האוטונומיה	+	+
הספק הפעילויות בגן	+	+
התפתחות הילדים	+	+
יחסי אנוש עם הילדים והצוות	+	+
קיומה של תכנית עבודה	+	+
כלים ועזרה בהכנת תכנית העבודה	+	-
תדירות מפגשים קבוצתיים	+	-
הכנת תכנית עבודה - תנאים	-	-
תנאים לקיום מפגשים קבוצתיים ופרטניים	-	+
הארכת יום הלימודים	-	+
השפעת הארכתו של יום הלימודים על רעב ועייפות בקרב הילדים	-	+
השפעת הארכתו של יום הלימודים על עומס העבודה	-	+
רמות שכר ותנאים סוציאליים	-	+

נספחים

- נספח 1

שאלון גננות

מדינת ישראל

משרד החינוך

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שאלון לגננת תשע"ב - "אופק חדש"

שם הגננת:	ת.ז.:	טלפון:
סמל:	שם גן:	היישוב:
סוג גן: חובה / טרום חובה / טרום טרום חובה		
שם המראיין:	תאריך הראייון:	

על מנת שהסוקר יראה את שמות התלמידים שהוא צריך לאסוף את נתונייהם – האם לא צריך להוסיף את שמם לטבלה מעלה?

שלום, שמי _____. אני מתקשר/ת מטעם ראמ"ה, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך והאגף לחינוך קדם יסודי במשרד החינוך.

במסגרת ההערכה של רפורמת "אופק חדש" מרואיינות על ידי ראמ"ה גננות, סיעות והורים מגנים שהצטרפו ל"אופק חדש". המידע הנאסף יסייע לאגף לחינוך קדם יסודי במשרד החינוך להפיק לקחים ולהיערך לקראת המשך התכנית. חשוב להדגיש כי תשובותיך ישמרו חסויות והמידע ידווח ברמה הארצית בלבד. האם תוכל/י להקדיש עכשיו כרבע שעה מזמנך כדי להשיב על השאלות או ברצונך שנקבע זמן אחר? [למראיין: אם לא יכול קבע מועד חדש]

כל השאלות בראיון מתייחסות אליך כגננת בגן _____

בהמשך למכתב שקבלת, אנו מראיינים בנוסף אלייך גם את הסייעת של הגן וכן מספר הורים של ילדים מהגן. נודה לך אם תחילה, תוכלי לענות על כמה שאלות על מנת שנוכל ליצור איתם קשר.

למראיין : במידה ויש יותר מסייעת אחת, לבקש פרטי הסייעת העיקרית בגן.

1. שם הסייעת בגן :
2. טלפון נייד של הסייעת :
3. טלפון נייד של הסייעת :
4. שם אמא של [להוסיף שם ילד] :
5. טלפון של אמא של [להוסיף שם ילד] :
6. טלפון נוסף של אמא של [להוסיף שם ילד]
7. שם אבא של [להוסיף שם ילד] :
8. טלפון של אבא של [להוסיף שם ילד] :
9. טלפון נוסף של אבא של [להוסיף שם ילד] :
10. שם אמא של [להוסיף שם ילד נוסף]
11. טלפון של אמא של [להוסיף שם ילד]
12. טלפון נוסף אמא של [להוסיף שם ילד]
13. שם אבא של [להוסיף שם של ילד נוסף] :
14. טלפון של אבא של [להוסיף שם ילד] :
15. טלפון נוסף של אבא של [להוסיף שם ילד] :
16. האם המרואיינת מסכימה לענות על השאלון?

1. כן
2. לא (לא לסיים שאלון!!!! לקבוע מועד אחר) (עבור לשאלה 149)

17. האם הגן שלך הצטרף לרפורמת "אופק חדש" (הרפורמה בחינוך)?

1. כן
2. לא להודות ולסיים
3. לא יודע להודות ולסיים
4. מסרב להודות ולסיים
5. לא רלוונטי להודות ולסיים

18. באיזו שנה הגן הצטרף?

1. השנה, בתשע"ב
2. בשנה שעברה, בתשע"א
3. לא יודע
4. מסרב
5. לא רלוונטי

19. כמה אנשי צוות קבועים יש בגן, הכוונה לגננות ולסייעות קבועות, כולל גננת וסייעת מחליפות?

20. באופן כללי ביחס לרפורמת אופק חדש - באיזו מידה את שבעת רצון מהרפורמה?

1. מאוד לא שבעת רצון
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

כעת מספר שאלות הנוגעות לשביעות רצונך כיום בתחומים שונים

לגבי כל היגד נא צייני באיזו מידה את שבעת רצון בתחום המתואר על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= מאוד לא שבעת רצון, 2= שבעת רצון במידה מועטה, 3= שבעת רצון במידה בינונית, 4= שבעת רצון במידה רבה, 5= שבעת רצון במידה רבה מאוד

באיזו מידה את שבעת רצון	מאד לא שבעת רצון	שבעת רצון מועטה	שבעת רצון בינונית	שבעת רצון במידה רבה	שבעת רצון במידה רבה מאד	לא יודע	מסרב	לא רלוונטי
21. מעבודתך כגננת	1	2	3	4	5	0	9	8
22. התמיכה המקצועית שאת מקבלת בעבודתך	1	2	3	4	5	0	9	8
23. מאורך יום העבודה שלך	1	2	3	4	5	0	9	8
24. מתנאי השכר והתנאים הסוציאליים שלך	1	2	3	4	5	0	9	8
25. ממעמדן המקצועי של הגננות	1	2	3	4	5	0	9	8
26. מההתפתחות המקצועית שלך	1	2	3	4	5	0	9	8
27. מהקשר עם ההורים	1	2	3	4	5	0	9	8
28. תחושת האוטונומיה שלך בעבודתך כגננת	1	2	3	4	5	0	9	8
29. מעומס העבודה	1	2	3	4	5	0	9	8
30. מארגון יום העבודה	1	2	3	4	5	0	9	8
31. ממידת ההספק של הפעילויות המתוכננות בגן	1	2	3	4	5	0	9	8

32. האם בעקבות אופק חדש חל לדעתך שינוי בעבודת הגן?

1. חל שינוי גדול לרעה
2. חל שינוי לרעה
3. לא חל שינוי << עבור לשאלה 34
4. חל שינוי לטובה
5. חל שינוי גדול לטובה
6. לא יודע << עבור לשאלה 34
7. מסרב << עבור לשאלה 34
8. לא רלוונטי << עבור לשאלה 34

33. הסבירי את תשובתך ותני דוגמא לשינוי שחל

כעת אקריא לך מספר תחומים הקשורים לפעילות והתנהלות הגן. לגבי כל תחום צייני/י באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש בתחום. דרגי את תשובתך על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= משפיעה מאוד לרעה, 2= משפיעה לרעה, 3= לא משפיעה, 4= משפיעה לטובה, 5= משפיעה מאוד לטובה

לא רלוונטי	מסרב	לא יודעת	משפיעה מאוד לטובה	משפיעה לטובה	לא משפיעה	משפיעה לרעה	משפיעה מאוד לרעה	באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...
8	9	0	5	4	3	2	1	34. ההישגים הקוגניטיביים של הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	35. החוויה הרגשית-חברתית של הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	36. המיומנויות החברתיות של הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	37. ביטחונם העצמי של הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	38.רמת העייפות של הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	39. רצון הילדים להגיע לגן
8	9	0	5	4	3	2	1	40. היחסים החברתיים בין הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	41. מידת ההיכרות שלך עם כל ילד וילד
8	9	0	5	4	3	2	1	42 האינטראקציות בינך לבין הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	43. הגדלת זמן האיכות שלך עם הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	44. עבודת צוות הגן
8	9	0	5	4	3	2	1	45. האווירה בגן

	1	2	3	4	5	0	9	8
ל	1	2	3	4	5	0	9	8
ית ת של	1	2	3	4	5	0	9	8
מית ג	1	2	3	4	5	0	9	8
י בין	1	2	3	4	5	0	9	8

כעת נעבור למספר שאלות ביחס להארכת יום הפעילות בגן

51. האם את מרגישה שהארכת יום הפעילות בגן:

1. מפריעה מאוד לעבודה בגן
2. מפריעה לעבודה בגן
3. לא משפיעה על העבודה בגן
4. תורמת לעבודה בגן
5. תורמת במידה רבה לעבודה בגן
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

52. להתרשמותך, מהי עמדת ההורים ביחס להארכת יום הפעילות בגן במסגרת אופק חדש:

1. מרבית ההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
2. כשלוש רבעי מההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
3. כמחצית מההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
4. כשלוש רבעי מההורים בעד הארכת יום הפעילות בגן
5. מרבית ההורים בעד הארכת יום הפעילות בגן
6. למרבית ההורים לא משנה
7. לא יודע
8. מסרב
9. לא רלוונטי

כעת אשאל אותך מספר שאלות על הפעם האחרונה שבה קיימת מפגש פרטני עם ילד/ה. בתשובתיך, אנא התייחסי למפגש זה בלבד.

53. האם בחודש האחרון קיימת מפגש פרטני עם אחד הילדים?

1. כן
2. לא
3. לא יודע
4. מסרב
5. לא רלוונטי

80. האם מפגש פרטני זה:

1. נקבע מראש
2. לא נקבע מראש
3. לא יודע
4. מסרב
5. לא רלוונטי

האם מפגש זה הוקדש בעיקר: (למראיין : ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

55. שיחה חופשית על אירועי היום בגן = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
56. קשיי התמודדות אישית, רגשית או חברתית של הילד = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
57. טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות אחרות = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
58. הכרות מעמיקה יותר עם הילד = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
59. קריאת סיפור = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
60. משחק = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
61. פעילות פדגוגית כלשהי = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי

62. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת שקט לקיום המפגש הפרטני?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

63. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת פעילותם של הילדים האחרים לקיום המפגש הפרטני?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

64. מי דיבר במהלך המפגש?

1. את, כמעט כל הזמן
2. את, שלוש רבעי מהזמן
3. את והילד/ה בערך באותה המידה
4. הילד/ה, שלוש רבעי מהזמן
5. הילד/ה, כמעט כל הזמן
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

65. מספר המפגשים הפרטניים שקיימת היה לדעתך:

1. הרבה פחות מהנחוץ
2. פחות מהנחוץ
3. במידה מתאימה
4. מעל לנחוץ
5. הרבה מעל לנחוץ
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

66. האם חל שינוי בתדירות המפגשים הפרטניים שאת מקיימת בעקבות אופק חדש?

1. נערכים כיום הרבה פחות מפגשים פרטניים
2. נערכים כיום פחות מפגשים פרטניים
3. לא חל שינוי בתדירות המפגשים הפרטניים
4. נערכים כיום יותר מפגשים פרטניים
5. נערכים כיום הרבה יותר מפגשים פרטניים
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

67. מהו הקריטריון לבחירת ילד למפגש פרטני?

1. אין קריטריון < עבור לשאלה 69
2. שינויים בתפקוד הילד < עבור לשאלה 69
3. 2. סבב קבוע מראש < עבור לשאלה 69.
4. 4. אירוע חריג שהתרחש בגן < עבור לשאלה 69
5. 5. אירוע חריג בחיי הילד < עבור לשאלה 69
6. 6. אחר
7. 7. לא יודע < עבור לשאלה 69
8. 8. מסרב < עבור לשאלה 69
9. 9. לא רלוונטי < עבור לשאלה 69

68. נא לפרט: _____

באיזו מידה את מסכימה או לא מסכימה באופן כללי כי: (דרג על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= מסכימה במידה מועטה או בכלל לא 2= מסכימה במידה מועטה 3 =מסכימה במידה בינונית, 4=מסכימה במידה רבה 5 = מסכימה במידה מאוד)

לא רלוונטי	מסר ב	לא יודע	מסכימה במידה רבה מאוד	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה	מסכימה במידה מועטה מאוד או בכלל לא		
8	9	0	5	4	3	2	1	69. במפגשים הפרטניים עולים נושאים משמעותיים
8	9	0	5	4	3	2	1	70. המפגשים הפרטניים מפריעים להתנהלות השוטפת של הגן
8	9	0	5	4	3	2	1	71. המפגשים הפרטניים מעוררים קשיים בקרב הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	72. המפגשים הפרטניים עוזרים לילדים בהתמודדויות רגשיות וחברתיות

באיזו מידה את מרגישה באופן כללי כי המפגשים הפרטניים: (דרג על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= במידה מועטה מאוד או בכלל לא, 2= במידה מועטה, 3 =במידה בינונית, 4=במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד)

לא רלוונטי	מסרב	לא יודע	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה בינונית	במידה מועטה	במידה מועטה מאוד או בכלל לא	
8	9	0	5	4	3	2	1	73. משפרים את מידת ההכרות שלך עם הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	74. תורמים למתן מענה דיפרנציאלי מותאם יותר לצרכי הילד
8	9	0	5	4	3	2	1	75. תורמים לחיזוק הקשר שלך עם הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	76. תורמים לחיזוק

נעבור כעת למספר
שאלות בנושא העבודה
בקבוצה.

אשאל אותך כמה
שאלות על הפעם
האחרונה שבה קיימת
עבודה בקבוצה .

								ת של מסגרת הגן
8	9	0	5	4	3	2	1	ים הנפשית ם
8	9	0	5	4	3	2	1	ים לקידום בחינה

בתשובותייך, אנא התייחסי למפגש זה בלבד.

79. האם בחודש האחרון קיימת מפגש קבוצתי

- כן
- לא << עבור לשאלה 108
- לא יודע << עבור לשאלה 108
- מסרב << עבור לשאלה 108
- לא רלוונטי << עבור לשאלה 108

80. האם מפגש קבוצתי זה:

- נקבע מראש
- לא נקבע מראש
- לא יודע
- מסרב
- לא רלוונטי

האם המפגש הקבוצתי האחרון שקיימת הוקדש בעיקר: (למראיין: ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

להוסיף פה כן/לא

- שיחה חופשית על אירועי היום בגן = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
- שיפור מיומנויות רגשיות או חברתיות בחיי הילדים = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
- טיפול בבעיות משמעת ובעיות שוטפות אחרות = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
- קריאת סיפור = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
- משחק = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי
- פעילות פדגוגית כלשהי = 1 כן / 2 לא / 97 לא יודע / 98 מסרב / 99 לא רלוונטי

87. מי דיבר במהלך המפגש הקבוצתי?

- את, כמעט כל הזמן
- את, שלוש רבעי מהזמן
- את והילדים בערך באותה המידה
- הילדים, שלוש רבעי מהזמן
- הילדים, כמעט כל הזמן
- לא יודע
- מסרב
- לא רלוונטי

88. כמה ילדים השתתפו באותו מפגש קבוצתי?

- עד ארבעה
- חמישה עד שבעה

3. שמונה עד עשרה
4. אחד העשר ומעלה
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

89. מבין הילדים, כמה ילדים השתתפו באופן פעיל במפגש הקבוצתי?

1. בעיקר ילד אחד
2. שניים- שלושה ילדים
3. רוב הילדים
4. כל הילדים
5. לא יודע
6. מסרב
7. לא רלוונטי

90. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת שקט לקיום המפגש הקבוצתי?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

91. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת פעילותם של הילדים האחרים לקיום המפגש הקבוצתי?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

92. כמה ילדים משתתפים במפגש קבוצתי, לפחות פעם אחת בשבוע?

1. חלק קטן מהילדים
2. כרבע מהילדים
3. כמחצית מהילדים
4. כשלושת רבעי מהילדים
5. רוב או כל הילדים
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

93. מה היה הרכב קבוצת הילדים במפגש הקבוצתי האחרון?

1. הומוגני מבחינה לימודית < עבור לשאלה 95
2. הומוגני מבחינה רגשית < עבור לשאלה 95
3. הטרוגני < עבור לשאלה 95
4. אקראי < עבור לשאלה 95
5. אחר
6. לא יודע < עבור לשאלה 95
7. מסרב < עבור לשאלה 95
8. לא רלוונטי < עבור לשאלה 95

94. נא לפרט _____

באיזו מידה את מסכימה באופן כללי כי: (דרג על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = מסכימה במידה מועטה או בכלל לא 2 = מסכימה במידה מועטה 3 = מסכימה במידה בינונית, 4 = מסכימה במידה רבה 5 = מסכימה במידה מאוד)

לא רלוונטי	מסרב	לא יודע	מסכימה במידה רבה מאוד	מסכימה במידה רבה	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה	מסכימה במידה מאוד או בכלל לא	
8	9	0	5	4	3	2	1	95. במפגשים הקבוצתיים עולים נושאים משמעותיים
8	9	0	5	4	3	2	1	96. המפגשים הקבוצתיים מפריעים להתנהלות השוטפת של הגן
8	9	0	5	4	3	2	1	97. המפגשים הקבוצתיים מעוררים קשיים בקרב הילדים
8	9	0	5	4	3	2	1	98. המפגשים הקבוצתיים עוזרים לילדים בהתמודדויות רגשיות וחברתיות

99. האם חל שינוי בתדירות המפגשים הקבוצתיים שאת מקיימת בעקבות אופק חדש?

1. נערכים כיום הרבה פחות מפגשים קבוצתיים
2. נערכים כיום פחות מפגשים קבוצתיים
3. לא חל שינוי בתדירות המפגשים קבוצתיים
4. נערכים כיום יותר מפגשים קבוצתיים
5. נערכים כיום הרבה יותר מפגשים קבוצתיים
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

באיזו מידה את מרגישה באופן כללי כי המפגשים הקבוצתיים: (דרג על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= במידה מועטה מאוד או בכלל לא, 2= במידה מועטה, 3= במידה בינונית, 4= במידה רבה, 5 = במידה רבה מאוד)

מסכים ה במידה מועטה מאוד או בכלל לא	מסכימה במידה מועטה	מסכים ה במידה בינונית	מסכים ה במידה רבה	מסכים ה במידה רבה מאד	לא יודע	מסר ב	לא רלוונ טי	
100. משפרים את מידת ההכרות שלך עם הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
101. תורמים למתן מענה דיפרנציאלי מותאם יותר לצרכי הילד	1	2	3	4	5	0	9	8
102. תורמים לחיזוק הקשר שלך עם הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
103. תורמים לחיזוק ההסתגלות של הילדים למסגרת הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
104. תורמים לקידום הילדים מבחינה פדגוגית	1	2	3	4	5	0	9	8

105. ביום רגיל, באיזו תדירות מתקיים מפגש קבוצתי?

1. פעם אחת ביום
2. פעמיים ביום
3. שלוש-ארבע פעמים ביום
4. לא יודע
5. מסרב
6. לא רלוונטי

כעת נעבור למספר שאלות המתייחסות למבנה סדר היום בגן

106. באופן כללי, האם סדר יום העבודה בגן השתנה בעקבות אופק חדש?

1. לא היה שינוי בסדר יום העבודה או במידה מועטה מאוד < < עבור לשאלה 108
2. כן, במידה מועטה
3. כן, במידה בינונית
4. כן, במידה רבה
5. כן, במידה רבה מאוד
6. לא יודע < < עבור לשאלה 108
7. מסרב < < עבור לשאלה 108
8. לא רלוונטי < < עבור לשאלה 108

107. אם ענית כן, במה מתבטא השינוי

נעבור כעת למספר שאלות בנושא תכנית העבודה השנתית של הגן

108. האם קיימת לגן תכנית עבודה שנתית?

1. כן
2. לא < עבור לשאלה 120
3. לא יודע < עבור לשאלה 120
4. מסרב < עבור לשאלה 120
5. לא רלוונטי < עבור לשאלה 120

109. מי הכין את תכנית העבודה השנתית?

1. הכנת אותה לבד < עבור לשאלה 111
2. הכנת אותה בעזרת המפקחת < עבור לשאלה 111
3. הכנת אותה בעזרת מדריכה < עבור לשאלה 111
4. אחר
5. לא יודע < עבור לשאלה 111
6. מסרב < עבור לשאלה 111
7. לא רלוונטי < עבור לשאלה 111

110. נא לפרט

לגבי כל היגד צייני באיזו מידה את מסכימה עם ההיגד, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= מסכימה במידה מועטה מאוד או בכלל לא, 2= מסכימה במידה מועטה, 3 = מסכימה במידה בינונית, 4= מסכימה במידה רבה, 5 = מסכימה במידה רבה מאוד

מסכימה במידה מועטה מאוד או בכלל לא	מסכימה במידה מועטה	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה רבה	מסכימה במידה רבה מאוד	לא יודע/ת	מסרב	לא רלוונטי	
1	2	3	4	5	0	9	8	111. העבודה על בניית התכנית השנתית בעקבות אופק חדש
1	2	3	4	5	0	9	8	112. תכנית העבודה השנתית השתנתה בעקבות אופק חדש
1	2	3	4	5	0	9	8	113. באופן כללי, את מרגישה שהיו לך כלים מתאימים לבניית תכנית העבודה השנתית לגן
1	2	3	4	5	0	9	8	114. את מקבלת עזרה בבניית תכנית העבודה השנתית במידה שאת זקוקה לה
1	2	3	4	5	0	9	8	115. בניית תכנית העבודה השנתית עוזרת לך בפעילות היום-יומית בגן
1	2	3	4	5	0	9	8	116. את נוהגת להשוות באופן סדיר בין התכנית לבין הביצוע בפועל
1	2	3	4	5	0	9	8	117. את חשה שבניית התכנית גוזלת ממך זמן רב
1	2	3	4	5	0	9	8	118. את חשה שהדרישה לפעול על פי תכנית העבודה השנתית מפריעה לספונטניות שלך

								בעבודה
8	9	0	5	4	3	2	1	119. את חשה כי בניית תכנית שנתית לגן תורמת להתנהלות הגן

120. האם את נוהגת לתעד את עבודתך בגן?

1. כן
2. לא < עבור לשאלה 124
3. לא יודע < עבור לשאלה 124
4. מסרב < עבור לשאלה 124
5. לא רלוונטי < עבור לשאלה 124

121. באיזו מידה מסייע לך התיעוד בעבודתך בגן?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

122. באיזו מידה את מרגישה שיש לך כלים מתאימים לתיעוד הפעילות בגן?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

123. באיזו מידה את מרגישה כי תיעוד מבנה הפעילות בגן קשה לך?

1. במידה מועטה מאוד
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

נעבור כעת למספר שאלות ביחס למדריכות להטמעת רפורמת אופק חדש בגנים

124. האם הייתה לך הדרכה להטמעת רפורמת אופק חדש?

1. כן
2. לא < עבור לשאלה 127
3. לא יודע < עבור לשאלה 127
4. מסרב < עבור לשאלה 127
5. לא רלוונטי < עבור לשאלה 127

לגבי כל היגד צייני באיזו מידה את מסכימה עם ההיגד, על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = מסכימה במידה מועטה מאוד, 2 = מסכימה במידה מועטה, 3 = מסכימה במידה בינונית, 4 = מסכימה במידה רבה, 5 = מסכימה במידה רבה מאוד

לא רלוונטי	מסרב	לא יודע/ת	מסכימה במידה רבה מאוד	מסכימה במידה רבה	מסכימה במידה בינונית	מסכימה במידה מועטה	מסכימה במידה מועטה או מאוד לא בכלל לא	
8	9	0	5	4	3	2	1	125. תדירות ההדרכה הייתה מספיקה
8	9	0	5	4	3	2	1	126. המדריכות מעניקות כלים מספקים להטמעת הרפורמה

נעבור כעת למספר שאלות ביחס לקשר עם ההורים
127. האם קיימת בשנה זו מפגשים עם ההורים?

1. כן
2. לא < עבור לשאלה 130
3. לא יודע < עבור לשאלה 130
4. מסרב < עבור לשאלה 130
5. לא רלוונטי < עבור לשאלה 130

128. האם בעקבות אופק חדש השתנתה תדירות הפגישות האישיות עם הורי הילדים?

1. תדירות המפגשים פחתה מאוד
2. תדירות המפגשים פחתה
3. לא היה שינוי בתדירות המפגשים עם ההורים
4. תדירות המפגשים עלתה
5. תדירות המפגשים עלתה מאוד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

129. באיזו מידה איכות המפגשים עם ההורים השתנתה בעקבות אופק חדש?

1. איכות המפגשים השתנתה מאוד לרעה
2. איכות המפגשים השתנתה לרעה
3. איכות המפגשים לא השתנתה
4. איכות המפגשים השתנתה לטובה
5. איכות המפגשים השתנתה מאוד לטובה
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

באיזו מידה רפורמת אופק חדש השפיעה לדעתך על הקשר שבין ההורים לגן? על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1 = השפיעה מאוד לרעה, 2 = השפיעה לטובה, 3 = לא השפיעה 4 = השפיעה לרעה, 5 = השפיעה מאוד לטובה

לא רלוונטי	מסרב	לא יודע/ת	השפיעה מאוד לטובה	השפיעה לטובה	לא השפיעה	השפיעה לרעה	השפיעה מאוד לרעה	
8	9	0	5	4	3	2	1	130. שביעת רצון ההורים מהפעילויות בגן
8	9	0	5	4	3	2	1	131. שיתוף הפעולה מן ההורים
8	9	0	5	4	3	2	1	132. הגברת היכרות ההורים עם הנעשה בגן

נעבור כעת למספר שאלות בנוגע לשכר

133. בעקבות רפורמת אופק חדש, האם שכרך:

1. ירד באופן משמעותי
2. ירד במעט
3. לא התשנה
4. עלה במעט
5. עלה באופן משמעותי
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

134. באיזו מידה את שבעת רצון מרמת השכר שלך כיום?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

נעבור כעת למספר שאלות בנושא ההתפתחות המקצועית

135. באיזו מידה את שבעת רצון ממערך הפיתוח המקצועי בעקבות אופק חדש?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

136. באיזו מידה את שבעת רצון מתדירות המפגשים במסגרת מערך הפיתוח המקצועי?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

137. באיזו מידה את שבעת רצון מהתכנים שהועברו במסגרת מערך הפיתוח המקצועי?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

138. באיזו מידה את שבעת רצון מהערכות הפיסגה במסגרת מערך הפיתוח המקצועי?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד

6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

139. באיזו מידה את שבעת רצון מ התנאים בהם התקיים הפיתוח המקצועי?

1. שבעת רצון במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שבעת רצון במידה רבה מאד
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

140. ולסיכום, אילו הדבר היה נתון בידיך האם היית ממליץ/ה למערכת:

1. להפסיק את "אופק חדש" בגנים ולחזור למתכונת העבודה הקודמת (עבור לשאלה 142)
2. להמשיך את "אופק חדש" בגנים כפי שהיה השנה (עבור לשאלה 142)
3. להמשיך את "אופק חדש" בגנים עם מספר שינויים
4. לא יודע (עבור לשאלה 142)
5. מסרב (עבור לשאלה 142)
6. לא רלוונטי (עבור לשאלה 142)

141. פרטי אילו שינויים _____

142. כמה שנים את גננת בגן זה? _____ שנים ("בשנים עגולות")
143. מהו הוותק הכולל שלך כגננת? _____ שנים ("בשנים עגולות")
144. מהו היקף המשרה הכולל שלך, באחוזים?

1. עד 59%
2. 60%-69%
3. 70%-79%
4. 80%-89%
5. 90% ומעלה
6. לא יודע
7. מסרב
8. לא רלוונטי

145. מהי שנת הלידה שלך? _____ (טווח אפשרי 1900-2000)

146. מהו התואר הגבוה ביותר שיש לך? [למראיין: להתייחס רק לתארים אותם המרואיין השלים. אם מפרט יותר מתואר אחד, סמן את הגבוה ביותר]

1. מוסמך להוראה (עבור לשאלה 148)
2. תואר ראשון B.A/ B.Sc/ B.Ed (עבור לשאלה 148)
3. תואר שני M.A/ M.Sc (עבור לשאלה 148)
4. תואר שלישי (עבור לשאלה 148)

5. אחר.
6. לא יודע (עבור לשאלה 148)
7. מסרב (עבור לשאלה 148)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 148)

147. פרט _____

148. האם יש לך הערה, מידע או התייחסות שלא שאלנו עליהם וחשוב לך שנדע?

149. הערות המראיין: _____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!!

נספח 2 – שאלון סייעות

מדינת ישראל

משרד החינוך

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שאלון לסייעת תשע"ב- "אופק חדש"

למילוי על-ידי טלדור לפני תחילתה ראיון (עפ"י הרשימה)

שם הסייעת:	ת.ז.:	טלפון:
סמל:	שם גן:	היישוב:
סוג גן: חובה / טרום חובה/ טרום טרום חובה		הצטרף לאופק חדש: כן/לא
שם המראיין:	תאריך הראיון:	

שלום, שמי _____. אני מתקשר/ת מטעם סראמ"ה, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך. במסגרת ההערכה של רפורמת "אופק חדש" מרואיינות על ידי ראמ"ה סייעות מגנים שהצטרפו ל"אופק חדש". המידע הנאסף יסייע לאגף לחינוך קדם סודי במשרד החינוך להפיק לקחים ולהיערך לקראת המשך התכנית. חשוב להדגיש כי תשובותיך ישמרו חסויות והמידע ידווח ברמה הארצית בלבד.

כל השאלות בראיון מתייחסות אליך כסייעת בגן _____

1. באופן כללי ביחס לרפורמת אופק חדש - באיזו מידה את שביעת רצון מהרפורמה?

1. מאוד לא שבעת רצון
2. שבעת רצון במידה מועטה
3. שבעת רצון במידה בינונית
4. שבעת רצון במידה רבה
5. שביעות רצון במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

כעת מספר שאלות הנוגעות לשביעות רצונך כיום בתחומים שונים

לגבי כל היגד נא צייני באיזו מידה את שבעת רצון בתחום המתואר על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= מאוד לא שבעת רצון, 2= שבעת רצון במידה מועטה, 3= שבעת רצון במידה בינונית, 4= שבעת רצון במידה רבה, 5= שבעת רצון במידה רבה מאוד

באיזו מידה את שבעת רצון	מאד לא שבעת רצון	שבעת רצון במידה מועטה	שבעת רצון במידה בינונית	שבעת רצון במידה רבה	שבעת רצון במידה רבה מאוד	לא יודע	לא ענה	לא רלוונטי

ידתך כסייעת								1	2	3	4	5	0	9	8
3.	מאורך יום העבודה שלך	1	2	3	4	5	0	9	8						
4.	מתנאי השכר והתנאים הסוציאליים שלך	1	2	3	4	5	0	9	8						
5.	ממעמדן המקצועי של הסייעות	1	2	3	4	5	0	9	8						
6.	ממידת השותפות שלך בעבודת הגנת עם הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8						
7.	מעומס העבודה שלך	1	2	3	4	5	0	9	8						
8.	מארגון יום העבודה	1	2	3	4	5	0	9	8						

9. האם בעקבות אופק חדש את מרגישה שחל שינוי בעבודתך בגן?

1. חל שינוי גדול לרעה
2. חל שינוי לרעה
3. לא חל שינוי(עבור לשאלה 11)
4. חל שינוי לטובה
5. חל שינוי גדול לטובה
6. לא יודע (עבור לשאלה 11)
7. לא ענה (עבור לשאלה 11)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 11)

10. הסבירי את תשובתך ותני דוגמא לשינוי שחל

11. האם בעקבות אופק חדש את מרגישה שעבודתך:

1. נעשתה הרבה פחות מקצועית
2. נעשתה פחות מקצועית
3. לא חל שינוי (עבור לשאלה 13)
4. נעשתה יותר מקצועית
5. נעשתה הרבה יותר מקצועית
6. לא יודע (עבור לשאלה 13)
7. לא ענה (עבור לשאלה 13)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 13)

12. פרט:

13. האם בעקבות אופק חדש את מרגישה ששיתוף הפעולה שלך עם הגנת:

1. הורע מאוד
2. הורע
3. לא השתנה (עבור לשאלה 15)
4. הוטב
5. הוטב מאוד
6. לא יודע (עבור לשאלה 15)
7. לא ענה (עבור לשאלה 15)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 15)

14. פרט:

כעת אקריא לך מספר תחומים הקשורים לפעילות והתנהלות הגן. לגבי כל תחום ציין/י באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש בתחום. דרגי את תשובתך ע לסולם בן 5 רמות, כאשר: 1= משפיעה מאוד לרעה, 2= משפיעה לרעה, 3=לא משפיעה, 4=משפיעה לטובה, 5 = משפיעה מאוד לטובה

באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...	משפיעה מאוד לרעה	משפיעה לרעה	לא משפיעה	משפיעה לטובה	משפיעה מאוד לטובה	לא יודע/ת	לא ענה	לא רלוונטי
15. רמת העייפות של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
16. רצון הילדים להגיע לגן	1	2	3	4	5	0	9	8
17. היחסים החברתיים בין הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
18. עבודת צוות הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
19. האווירה בגן	1	2	3	4	5	0	9	8
20. עומס עבודה על הסייעות	1	2	3	4	5	0	9	8
21. מידת העייפות של הסייעות	1	2	3	4	5	0	9	8
22. התדמית של מקצוע הסייעות	1	2	3	4	5	0	9	8

לגבי הארכת יום הפעילות בגן:

23. האם את מרגישה שהארכת יום הפעילות בגן:

1. מפריעה מאוד לעבודה בגן
2. מפריעה לעבודה בגן
3. לא משפיעה על העבודה בגן (עבור לשאלה 25)
4. תורמת לעבודה בגן
5. תורמת במידה רבה לעבודה בגן
6. לא יודע (עבור לשאלה 26)
7. לא ענה (עבור לשאלה 26)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 26)

24. פרטי

נעבור למספר שאלות בנוגע למפגשים הפרטניים של הגננת עם הילדים:

25. להתרשמותך, מהי עמדת ההורים ביחס להארכת יום הפעילות בגן במסגרת אופק חדש:

1. מרבית ההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
2. כמחצית מההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
3. מרבית ההורים בעד הארכת יום הפעילות בגן
4. למרבית ההורים לא משנה

5. לא יודע
6. מסרב
7. לא רלוונטי

26. בזמן שהגננת מקיימת מפגש אישי עם אחד הילדים, האם את:

1. תמיד מפעילה את יתר הילדים
2. בדרך כלל מפעילה את יתר הילדים
3. בדרך כלל מאפשרת ליתר הילדים פעילות חופשית
4. תמיד מאפשרת פעילות חופשית ליתר הילדים
5. לא יודע
6. לא ענה
7. לא רלוונטי

כעת אשאל אותך מספר שאלות על הפעם האחרונה שבה הגננת קיימה מפגש פרטני עם ילד/ה. בתשובתיך, אנא **התייחסי למפגש זה בלבד.**

27. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת שקט לקיום המפגש הפרטני?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

28. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת פעילותם של הילדים האחרים לקיום המפגש הפרטני?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

נעבור למספר שאלות בנוגע למפגשים הקבוצתיים של הגננת עם הילדים:

29. בזמן שהגננת מקיימת מפגש קבוצתי עם חלק מהילדים, האם את:

1. תמיד מקיימת פעילות מובנית עם יתר הילדים
2. בדרך כלל מקיימת פעילות מובנית עם יתר הילדים
3. בדרך כלל מאפשרת ליתר הילדים פעילות חופשית
4. תמיד מאפשרת פעילות חופשית ליתר הילדים
5. לא יודע
6. לא ענה
7. לא רלוונטי

כעת אשאל אותך מספר שאלות על הפעם האחרונה שבה הגננת קיימה עבודה בקבוצה בגן. בתשובתיך, אנא התייחסי למפגש זה בלבד.

30. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת שקט לקיום המפגש הקבוצתי?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

31. באיזו מידה התנאים היו מתאימים מבחינת פעילותם של הילדים האחרים לקיום המפגש הקבוצתי?

1. במידה מועטה מאוד או בכלל לא
2. במידה מועטה
3. במידה בינונית
4. במידה רבה
5. במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

ביחס למבנה סדר היום הפעילות בגן

32. באופן כללי, האם סדר יום העבודה בגן השתנה בעקבות אופק חדש?

1. לא היה שינוי בסדר יום העבודה
2. כן, במידה מועטה
3. כן, במידה בינונית
4. כן, במידה רבה
5. כן, במידה רבה מאוד
6. לא יודע
7. לא ענה
8. לא רלוונטי

33. אם ענית כן, במה מתבטא השינוי

כעת נשאל מספר שאלות ביחס להשתלמויות מקצועיות

נעבור כעת למספר שאלות ביחס לקשר עם ההורים

באיזו מידה רפורמת אופק חדש השפיעה לדעתך עלה קשר שבי ןההורים לגן?על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= השפיעה מאוד לרעה, 2= בהשפיעה לטובה, 3 =לא השפיעה 4=השפיעה לטובה לרעה, 5 = השפיעה מאוד לטובה

השפיעה מאוד לרעה	השפיעה לרעה	לא השפיעה	השפיעה לטובה	השפיעה מאוד לטובה	יודעת/ת	לא ענה	לא רלוונטי
1	2	3	4	5	0	9	8
1	2	3	4	5	0	9	8
1	2	3	4	5	0	9	8

37. ולסיכום, אילו הדבר היה נתון בידיך האם היית ממליץ/ה למערכת:

1. להפסיק את "אופק חדש" בגנים ולחזור למתכונת העבודה הקודמת (עבור לשאלה 39)
2. להמשיך את "אופק חדש" בגנים כפי שהיה השנה (עבור לשאלה 39)
3. להמשיך את "אופק חדש" בגנים עם מספר שינויים
4. לא יודע (עבור לשאלה 39)
5. לא ענה (עבור לשאלה 39)
6. לא רלוונטי (עבור לשאלה 39)

38. פרט/י אילו שינויים _____

39. כמה שנים את סייעת בגן זה? _____ שנים ("בשנים עגולות")

40. מהו הוותק הכולל שלך כסייעת? _____ שנים ("בשנים עגולות")

41. מהו היקף המשרה הכולל שלך, באחוזים? _____

42. מהי שנת הלידה שלך? _____ (טווח אפשרי 1900-2000)

43. האם יש לך הערה, מידע או התייחסות שלא שאלנו עליהם וחשוב לך שנדע?

44. הערות המראיין: _____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!!

נספח 3 – שאלון הורים

מדינת ישראל

משרד החינוך

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

שאלון להורים תשע"ב- "אופק חדש"

למילוי על-ידי טלדור לפני תחילת הראיון (עפ"י הרשימה)

שם ההורה :	ת.ז. :	טלפון :
סמל :	שם גן :	היישוב :
סוג גן : חובה / טרום חובה / טרום טרום חובה		הצטרף לאופק חדש : כן/לא
שם המראיין :	תאריך הראיון :	

שלום, שמי _____. אני מתקשר/ת מטעם ראמ"ה, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך.

במסגרת הערכה של רפורמת "אופק חדש" מרואיינים על ידי ראמ"ה הורים לילדי גנים שהצטרפו ל"אופק חדש". המידע הנאסף

יסייע לאגף לחינוך קדם יסודי במשרדה לחינוך להפיק לקחים ולהיערך לקראת המשך התכנית. חשוב להדגיש שזכותך לשמרוחסו יותנה מידע ידווח ברמה הארצית בלבד. האם תוכל/י להקדיש עכשיו כחמש דקות מזמנך כדי להשיב על השאלות או ברצונך שנקבע זמן אחר? [למראיין : אם לאיכול קבע מועד חדש]

כל השאלות בראיון מתייחסות אליך להורה של ילד/ה בגן _____

1. האם את מכירה רפורמת "אופק חדש" בגני ילדים?
1. כן

2. לא (עבור לשאלה 6)

2. האם הגן של הילד/השלך הצטרף לרפורמת "אופק חדש" (הרפורמה בחינוך)?

(1) כן

(2) לא << עבור לשאלה 4

(3) לא יודע מה זה אופק חדש/מראיין: זוהי רפורמה של משרד החינוך בגני הילדים במסגרתה האריכו את יום הלימודים בגנים, הבנו את הפעילות בגן והעלו את שכר הגננות (עבור לשאלה 4)

(4) לא יודע עבור לשאלה 4

(5) לא ענה << עבור לשאלה 4

(6) לא רלוונטי עבור לשאלה 4

3. באיזו שנה הגן הצטרף?

(1) השנה, בתשע"ב

(2) בשנה שעברה, בתשע"א

(3) לא יודע

(4) לא ענה

(5) לא רלוונטי

4. באופן כללי ביחס לרפורמת אופק חדש - באיזו מידה את/השבע/ת רצון מהרפורמה?
למראיין: אם ציין שהגן לא הצטרף לרפורמה "אופק חדש" - לבקש לענות על השאלה באופן כללי

1. מאוד לא שבע/ת רצון

2. שבע/ת רצון במידה מועטה

3. שבע/ת רצון במידה בינונית

4. שבע/ת רצון במידה רבה

5. שבע/ת רצון במידה רבה מאד

6. לא יודע

7. לא ענה

8. לא רלוונטי

5. האם הילד שלך רשום לצהרון אחרי הגן?

1. כן

2. לא

3. לא יודע

4. מסרב

5. לא רלוונטי

6. באיזו מידה את/ה שבעה/ת רצון מהארכת יום הלימודים עד השעה 14:00?

1. מאוד לא שבע/ת רצון
2. שבע/ת רצון במידה מועטה
3. שבע/ת רצון במידה בינונית
4. שבע/ת רצון במידה רבה
5. שבע/ת רצון במידה רבה מאוד
6. לא הייתה הארכה של יום הלימודים (עבור לשאלה 10)
7. לא יודע (עבור לשאלה 8)
8. לא ענה (עבור לשאלה 8)
9. לא רלוונטי (עבור לשאלה 8)

7. פרט: _____

8. האם את/ה מרגיש/ה שהארכת יום הפעילות בגן:

1. מפריעה מאוד להתנהלות הגן
2. מפריעה להתנהלות הגן
3. לא משפיעה על ההתנהלות הגן
4. תורמת להתנהלות הגן
5. תורמת במידה רבה להתנהלות הגן
6. לא יודע (עבור לשאלה 10)
7. לא ענה (עבור לשאלה 10)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 10)
9. פרט: _____

10. להתרשמותך, מהי עמדת ההורים ביחס להארכת יום הפעילות בגן:

1. מרבית ההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
2. כמחצית מההורים מתנגדים להארכת יום הפעילות בגן
3. מרבית ההורים בעד הארכת יום הפעילות בגן
4. למרבית ההורים לא משנה
5. לא יודע
6. לא ענה
7. לא רלוונטי

אקריא לך מספר תחומים הקשורים לפעילות והתנהלות הגן. לגבי כל תחום ציין/י האם הייתה הטבה או הרעה ביחס לשנה שעברה. דרגי את תשובתך על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= הייתה הרעה במידה רבה, 2= הייתה הרעה במידה מעטה, 3= לא היה שינוי, 4= הייתה הטבה, 5 = הייתה הטבה במידה רבה. כעת מספר שאלות הנוגעות לגן כיום

באיזה אופן משפיעה או לא משפיעה רפורמת אופק חדש על...	הייתה הרעה במידה רבה	הייתה הרעה במידה מעטה	לא היה שינוי	הייתה הטבה	הייתה הטבה במידה רבה מאוד	לא יודע/ת	לא ענה	לא רלוונטי
11. ההישגים הקוגניטיביים, לימודיים של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
12. החוויה הרגשית- חברתית של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
13. המיומנויות החברתיות של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
14. ביטחונם העצמי של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
15. אקלים הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
16. רמת העייפות של הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
17. רצון הילדים להגיע לגן	1	2	3	4	5	0	9	8
18. היחסים החברתיים בין הילדים	1	2	3	4	5	0	9	8
19. הקשר שלך עם הגננת	1	2	3	4	5	0	9	8
20. הקשר שלך עם הסייעת	1	2	3	4	5	0	9	8
21. מידת שיתוף ההורים בפעילויות הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
22. הגברת היכרות ההורים עם הנעשה בגן	1	2	3	4	5	0	9	8
23. מידת העייפות של צוות הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
24. מידת העומס על צוות הגן	1	2	3	4	5	0	9	8

25. האם ידוע לך אם הגננת קיימה השנה מפגש אישי עם הילד שלך?

1. לא
2. כן, מספר פעמים בחודש
3. כן, מספר פעמים בשנה
4. כן, מדי פעם
5. לא יודע
6. לא ענה
7. לא רלוונטי

26. האם ידוע לך אם הגננת מקיימת מפגשים קבוצתיים עם הילדים?

1. כן
2. לא
3. לא יודע
4. לא ענה
5. לא רלוונטי

27. למיטב ידיעתך, ביום רגיל, באיזו תדירות מתקיים מפגש קבוצתי?

1. פעם אחת ביום
2. פעמיים ביום
3. שלוש-ארבע פעמים ביום
4. לא יודע
5. לא ענה
6. לא רלוונטי

28. באופן כללי, האם למיטב ידיעתך, סדר יום העבודה בגן השתנה בהשוואה לשנה שעברה?

1. לא היה שינוי בסדר יום העבודה (עבור לשאלה 30)
2. כן, במידה מועטה
3. כן, במידה בינונית
4. כן, במידה רבה
5. כן, במידה רבה מאד
6. לא יודע (עבור לשאלה 30)
7. לא ענה (עבור לשאלה 30)
8. לא רלוונטי (עבור לשאלה 30)

29. אם ענית כן, במה מתבטא השינוי

נעבור כעת למספר שאלות ביחס לקשר עם ההורים

30. האם הגננת קיימה בשנה זו מפגשים עם ההורים?

1. כן
2. לא (עבור לשאלה 32)
3. לא יודע (עבור לשאלה 32)
4. לא ענה (עבור לשאלה 32)
5. לא רלוונטי (עבור לשאלה 32)

31. כמה: _____

לגבי כל היגד נא צייני באיזו מידה את שבעת רצון בתחום המתואר על סולם בן 5 רמות, כאשר: 1= מאוד לא שבעת רצון , 2= שבעת רצון במידה מועטה, 3 = שבעת רצון במידה בינונית, 4= שבעת רצון במידה רבה, 5 = שבעת רצון במידה רבה מאוד

באיזו מידה את/ה שבעת רצון	מאד לא שבעת רצון	שבעת רצון במועטה	שבעת רצון במידה בינונית	שבעת רצון במידה רבה	שבעת רצון במידה רבה מאד	לא יודע	לא ענה	לא רלוונטי
32. מהתנהלות הגן	1	2	3	4	5	0	9	8
33. מתשומת הלב האישית שהילד או הילדה שלך מקבלת מהגננת	1	2	3	4	5	0	9	8
34. מהמידה בה הילד מפתח בגן מיומנויות לימודיות	1	2	3	4	5	0	9	8
35. מהמידה בה הילד מפתח בגן מיומנויות רגשיות	1	2	3	4	5	0	9	8
36. מהמידה בה הילד מפתח בגן מיומנויות חברתיות	1	2	3	4	5	0	9	8
37. מהקשר שלך עם הגננת	1	2	3	4	5	0	9	8
38. מתדירות הפגישות האישיות של הגננות עם ההורים	1	2	3	4	5	0	9	8
39. מאיכות המפגשים האישיים עם ההורים	1	2	3	4	5	0	9	8

40. ולסיכום, אילו הדבר היה נתון בידיך האם היית ממליץ/ה למערכת:

1. להפסיק את "אופק חדש" בגנים ולחזור למתכונת העבודה הקודמת (עבור לשאלה 42)
2. להמשיך את "אופק חדש" בגנים כפי שהיה השנה (עבור לשאלה 42)
3. להמשיך את "אופק חדש" בגנים עם מספר שינויים
4. לא יודע (עבור לשאלה 42)
5. לא ענה (עבור לשאלה 42)
6. לא רלוונטי (עבור לשאלה 42)

32. פרטי/ אילו שינויים _____

33. האם יש לך הערה, מידע או התייחסות שלא שאלנו עליהם וחשוב לך שנדע?

34. הערות המראיין: _____

תודה רבה על שיתוף הפעולה!!!